

545171058

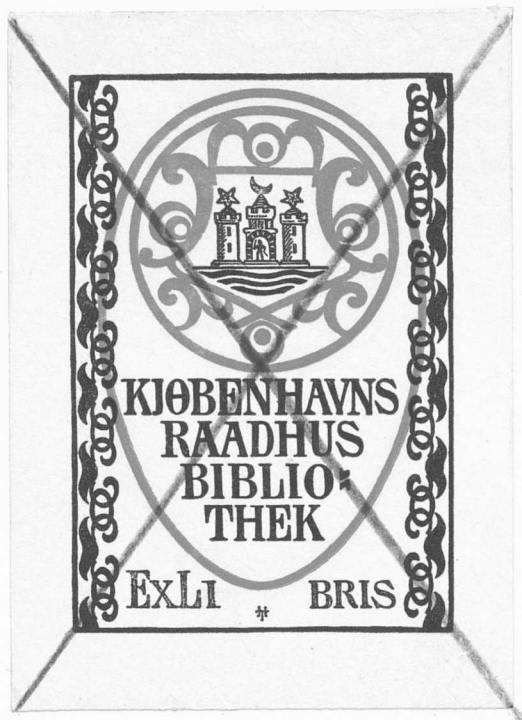
101 KØBENHAVNS
KOMMUNES
BIBLIOTEKER

K. A. Wieth-Knudsen
Mit videnskabelige
Livs Drama

99.4 Wieth - Knudsen, K. A. Wi

RHB

Overdraget af

SM, E.A.

K. A. WIETH-KNUDSEN

MIT
VIDENSKABELIGE
LIVS DRAMA

ELLER

UNIVERSITETETS BESÆTTELSESREGLER
OG PROFESSOR L. V. BIRCK

C. A. REITZELS FORLAG — KØBENHAVN
MCMXXX

MIT VIDENSKABELIGE LIVS DRAMA

ELLER

UNIVERSITETETS BESÆTTTELSESGLEGER

OG PROFESSOR L. V. BIRCK

MIT VIDENSKABELIGE LIVS DRAMA

ELLER

UNIVERSITETETS BESÆTTELSEREGLER
OG PROFESSOR L. V. BIRCK

AF

K. A. WIETH-KNUDSEN

PROFESSOR I SOCIALØKONOMI, FINANSVIDENSKAB OG RETSLÆRE
VED NORGES TEKNISKE HØJSKOLE

C. A. REITZELS FORLAG - KØBENHAVN

MCMXXX ^{26/9}

INDHOLDSFORTEGNELSE

1. Forord	Side 7
2. Forspillet	— 11
3. Første Akt	— 23
4. Anden Akt	— 39
5. Tredie Akt	— 58
6. Fjerde Akt	— 74
7. Efterspillet	— 87
Bilag	— 95
A. Interskandinavisk Indstilling af 8. April 1921.	
B. Prof. Bircks Separatvotum af 23. December 1920.	
C. Prof. Bircks Separatvotum udateret.	
D. Tremandsudvalgets Indstilling af 15. Maj 1930 til det rets- og statsvidenskabelige Fakultet.	
E. Prof. Wieth-Knudsens Indsigelse til det rets- og statsvidenskabelige Fakultet af 21. Maj 1930.	
F. Prof. Wieth-Knudsens Indsigelse til det rets- og statsvidenskabelige Fakultet af 18. Juli 1930.	
G. Fortegnelse over Prof. Wieth-Knudsens videnskabelige Produktion.	

FORORD

DET i Offentligheden allerede stærkt drøftede Spørgsmaal om Besættelsen af et Professorat i Statsvidenskab, som paa Grund af den svenske Professor, Dr. *Bertil Ohlins* Afsked ifjor blev ledigt ved Københavns Universitet, er kun den rent ydre Foranledning til Udarbejdelsen af dette Skrift. De dybere liggende Aarsager til, at jeg efter 30 Aars Forfatterskab — for første og forhaabentlig sidste Gang — ser mig nødsaget til at gaa til Offentligheden med en Sag, der ogsaa vedrører mig selv, vil fremgaa af nærværende Bogs Indhold, og jeg skal her især til den læge Læsers Orientering kun forudskikke følgende:

Da Professor B. Ohlin for et Aarstid siden efter fem Aars Forløb opgav sit herværende Professorat for at vende tilbage til sit Fædreland, blev Embedet ikke straks opslaaet ledigt, idet det rets- og statsvidenskabelige Fakultet sidste Efteraar gik med til at udsætte Sagen, hvorved nogle yngre statsvidenskabelige Kandidater, der maaske kunde blive Professoremner, kunde faa Tid til at fuldføre deres Doktordisputatser. Ansøgningerne blev derfor først indkaldt til Nytaar, og den første Indstilling først afgivet 15. Maj, skønt den kun er paa to Sider (se her *Bilag D.*). Den er afgivet af de tre statsvidenskabelige Professorer, der deler sig i et Flertal, bestaaende af Professor *L. V. Birck* og *J. Warming*, og et Mindretal, Professor *A. Nielsen*. Flertallet indstiller Fuldmægtig i Socialministeriet, Dr. polit. *Zeuthen* til Professoratet uden Konkurrence, dog under nogen Tvivl med Hensyn til Dr. *Zeuthens* pædagogiske Evner. Hos Mindretallet er denne Tvivl saa stærk, at det holder bestemt paa Konkurrence mellem Dr. *Zeuthen* og to andre Ansøgere (Kandidat *C. Iversen* og Kandidat *J. Pedersen*). Derimod synes der at herske Enighed i dette Tremandsudvalg om,

ganske at udelukke mig — jeg findes ikke engang værdig til at deltage i Konkurrencen.

Selv mine Uvenner forstaar, at dette Standpunkt ikke kunde motiveres sagligt, og Tremandsudvalgets Indstilling, der for mit vedkommende kun udgør 7 — syv — Linier, gør da heller intet Forsøg derpaa. I den af mig 21. Maj indsendte Imødegaaelse, hvortil Anordningen af 26. Juni 1918 hjemler enhver af Ansøgerne Ret, var det da ogsaa en let Sag at paavise, at de tre nævnte Herrer i deres Indstilling ikke kunde have ladet sig lede af rent saglige Motiver. Min Redegørelse, som Læseren vil finde trykt nedenfor (*Bilag E.*), konkluderer derfor i, at de tre Herrer som inhabile i Forhold til mig maa træde tilbage fra Sagens videre Behandling, subsidiært dog idetmindste gøre udførlig Rede for deres Standpunkt til mit Forfatterskab. Ingen af Delene skete, og den juridiske Del af det rets- og statsvidenskabelige Fakultet kunde i Fællesmøderne af 27. Maj og 2. Juni ikke gøre mere end aabne ogsaa mig Adgang til at deltage i Konkurrencen, under haardnakket Modstand fra Tremandsudvalget, hvis »sagkyndige« Indstilling jo ganske vist hermed var omstødt.

Da det naturligvis var udelukket, at jeg kunde deltage i Konkurrencen paa disse Vilkaar, henvendte jeg — som dengang var i København — mig 3. Juni til Undervisningsministeren for idetmindste at opnaa en loyal S sammensætning af Konkurrencekomitéen. Men da denne blev udnævnt 23. Juni, viste det sig, at den talte baade Axel Nielsen og L. V. Birck, sidstnævnte endda som Formand, blandt sine syv Medlemmer. Jeg gjorde da endnu et Forsøg til en mindelig Ordning, idet jeg 28. Juni i et privat Brev (ligeledes aftrykt nedenfor) henstillede til Birck at trække sig ud af Komitéen, men modtog kun et blankt Afslag.

Først da sendte jeg (11. Juli iaar) til Undervisningsministeren en dokumenteret Klage, hvori jeg gjorde Rede for Professor Bircks Inhabilitet, i Haab om, at Ministeren nu vilde henstille til ham at trække sig tilbage. Da jeg heller ikke har modtaget Svar herpaa¹⁾, endsige faaet mine videnskabelige og

¹⁾ Først under Trykningen modtog jeg et d. 25. August dateret, intet sigende Svar, som omhandles nedenfor S. 85.

menneskelige Rettigheder gjort til Genstand for en redelig og upartisk Prøvelse, forstaar enhver uhildet, at jeg nu henvender mig til den danske Offentlighed.

Saaledes slutter »Berlingske Tidende« en ledende Artikel om »Tilfældet Wieth-Knudsen« (22. Juli, Morgen) med følgende Udtalelse:

»Men som det nu er, har han ganske rigtigt ingen anden Udvej, end at føre sit Angreb igennem til den bitre Ende. Thi det vides faktisk og praktisk ikke blot paa Københavns Universitet, men ogsaa i den lærde og læge Omverden, at W.:K. af de Professorer, hvis Videnskab ogsaa er hans, og af det Fakultet, til hvis Gunst han bejlede, er blevet vejet og fundet for let — lettere end sine unge Konkurrenter, saa let, at Indstillingen puster ham til Side som en Fjer. At dette skaber en uholdbar Situation for W.:K. og kan gøre selv Landflygtighedens Muligheder i Henseende til Prestige og Økonomi værdiløse for ham, vil ingen kunne være blind for. Vi er ikke just forgabede i W.:K.s Type, men en Mand i hans Stilling skal have sit Selvforsvars fulde Ret.«

»Og man maa, fra Tilskuerens Plads, indrømme, dels at Indstillingen staar i et besynderligt Misforhold til Vurderingen af den unge W.:K. i 1908, dels at den heller ikke umiddelbart harmonerer med den Kendsgerning, at Professor Birck deltog i Indstillingen af ham til det norske Professorat. Det maa være med besynderlige Følelser, de norske Kolleger af Professor Birck erfarer, at han ansaa W.:K. for god nok til dem, men finder ham — i Sammenligning med om end hver for sig udmærkede, saa dog i Aar langt yngre Konkurrenter — saa nogenlunde uanvendelig paa Københavns Universitet«. —

Og dog er det videnskabelige Selvforsvar ikke Hovedmotivet til den efterfølgende Redegørelse. Saa betydelige er ingen af mine Angribere, eller saa ringe er min videnskabelige Anseelse intetsteds, at den skulde kunne rokkes, her eller andetsteds i Verden, af dem. Men netop fordi Almenheden forstaar dette, er der i denne Sag vidt Spillerum for en Mystik, der af mine Modstandere benyttes til at antyde, at der

maa være personlige Motiver til min Udelukkelse af Københavns Universitet, og at disse maa søges i Mangler ved min Person. Saaledes skriver et andet Blad (»B. T.«, 22. Juli):

»Naar man spørger hans Fagfæller, hvad der egentlig er i Vejen med ham, faar man aldrig et klart Svar, blot Skuldertræk, der viser, at man ikke ved noget bestemt. Det er en Uvillie, der ligger i Luften, sandsynligvis næret af Folk, der ikke vil ham noget godt«.

Her har dette Blads Redaktør, som jeg ikke engang kender og selvfølgelig ikke har mindste Indflydelse paa, truffet Sagens Kærne: dens Udvikling skyldes fortrinsvis personlige Motiver, og mine Modstandere driver det Dobbeltspil til den ene Side at lade som om der er noget ivejen med min Videnskab, og til den anden Side at antyde, at der er noget ivejen med mig. Mit Svar paa denne uredelige og fejge Færd er simpelthen Offentliggørelsen af de fem følgende Kapitler af mine »Livserindringer«, som ellers først var bestemt til Udgivelse efter min Død. Heraf kan da Læseren selv dømme om, hvorvidt der var andet ivejen med mig, end at jeg var ivejen for — andre, og hvem disse andre var.

Hertil slutter sig et sidste Kapitel, som jeg har kaldt »Efterspillet«. Jeg søger heri at paavise, at det, som Berlingske Tidende kalder »Tilfældet Wieth-Knudsen«, ingenlunde er enestaaende ved vort Universitet, og at det ikke alene skyldes menneskelige Mangler hos de ledende, men ogsaa alvorlige Brist i det System, hvorefter Bedømmelsen og Udvælgelsen af Professorerne nu sker. Det har saa langt fra været min Hensigt at ville besvære Offentligheden med »Tilfældet Wieth-Knudsen«, at jeg tværtimod haaber ved den følgende Fremstilling at give Stødet til en Reform af Københavns Universitets Administration ialtfald paa dette Omraade.

p. t. Kjøbenhavn, d. 23. August 1930.

Forf.

FORSPILET

DET er jo Skik og Brug, at en Selvbiografi begynder med en Fortælling om det Hus, som Forfatteren er født i. Skønt jeg ikke finder det betydningsfuldt, vil da heller ikke jeg undlade at berette, at jeg fødtes d. 8. Januar 1878 i det Hus, som endnu ligger i det Hjørne af Frederiksborggades og Farimagsgades Skæringspunkt, hvori Delphin-Apoteket findes. Nu ligger dette Sted jo næsten midt i Byen, men dengang var det en Udkant, og intet kendetegner vel tydeligere Københavns fabelagtige Udvikling paa alle Leder og Kanter, end at jeg, der dog ikke er nogen Olding, som lille Dreng har løbet og fanget Sommerfugle paa Resterne af Københavns Volde, der endnu dengang strakte sig fra Østre Anlæg, med nogle Afbrydelser, hen til det Sted hvor nu Raadhuset staar.

Min Moder, *Marie Rosine Wilhelmine Wieth*, var født i København 10. Juni 1854 og nedstammede paa fædrene Side fra den gamle Ditmarskerslægt *Vieth*. Ifølge Familietraditionen troede man dengang, at Wietherne stammede fra Holland, men i en 1917 udgivet, fortrinlig Slægtbog har Genealogen *Grandjean* paavist, at Wietherne nedstammer fra en af de gamle Ditmarskerslægter, der allerede i Middelalderen førte an i Kampen for Ditmarskerbøndernes Frihed og Selvstændighed. En af denne Slægt, Historieskriveren *Anton Vieth*, der levede for 200 Aar siden, skriver herom bl. a. følgende ¹⁾: »Denne gamle Familie... har til enhver Tid været særdeles berømt og ans t, fordi den i Fredstid lagde betydelig Forstand og Dygtighed, men i Krigstid et muntert og utrætteligt Mod og Mandshjerte for Dagen... Udaf denne Slægt fødtes Mænd, som endnu

¹⁾ Beschreibung und Geschichte des Landes Ditmarschen, Hamburg 1733, S. 23.

er i frisk Erindring i den lærde Verden paa Grund af deres fremragende Lærdom, ligesom de søgte med utrættelig Flid og Klogskab at opretholde deres Lands Velstand«.

Slægten Wieth kom til Danmark 1694 med *Liebhart Vieth*, som i det holstenske Kontor fik en Stilling, der svarer til Kon-
torchef i vore Dage, og giftede sig ind i en af Københavns mest
ansete Familier. Imidlertid viser et Studium af Grandjeans
Slægtebog, at Wietherne her i Danmark bestaar af jævne Folk,
der kun sjældnere har frembragt større Begavelser. Naar en
saadan af og til dukker frem, er det fortrinnsvis paa det k u n s t
n e r i s k e Omraade. For Kortheds Skyld skal jeg af min Bed-
stefaders Generation kun nævne Billedhuggeren *E. Vieth*, der
blev Professor ved Kunstakademiet; af min Moders Generation
hendes yngste Søster, *Dagmar Wieth*, der var en fremragende
Klaverspillerinde og ikke heller uden kompositorisk Talent. Som
Elev af *N. W. Gade* gav hun mig den første Undervisning i
Musik; desværre døde hun ganske ung, da jeg var kun 13 Aar
gammel. Af min Generation kender man min Fætter *Carlo
Wieth*, der, som man ved, har udviklet sig til en af det Kgl.
Teaters fremragende Skuespillere. Jeg har glædet mig saa
meget mere derover, som vi — broderløse og tidlig faderløse
begge to — har været hinanden i Brødræs Sted, selv om han er
otte Aar yngre end jeg.

Jeg bør dog ikke herved forbigaa min Moder, der havde ad-
skillige Evner, som er sjeldne ialtfald hos Kvinden. Skønt hun
levede i en Tid, hvor kvindelige Studeringer var et Særsyn, tog
hun tidlig baade Privatskole- og Lærerindeeksamen med bed-
ste Karakter, og føjede dertil Kursus i Latin, Græsk, Mathe-
matik, ligesom hun tegnede, malede, spillede og sang fortræffe-
ligt. Vel sad hun ikke inde med nyskabende Evner paa disse
Omraader, men til Gengæld havde hun andre Egenskaber, som
er næsten ligesaa vigtige i Livet, selv om det i min Tid har
været Mode at fornægte eller overse deres Betydning. Hertil
hører saaledes hendes Hukommelse, der var af en fabelagtig
Styrke og Sikkerhed, hvilket gjorde hende aldeles uundværlig
ved Administrationen af de københavnske Kommuneskoler,
hvorfra hun da ogsaa tidlig fik Tilbud om Post som Viceinspek-

trice. En saadan kunde hun dog først modtage paa den ny Haderslevgades Kommuneskole 1898, da der ikke var Plads til os to Børn (min Søster er Fabriksinspektrice Fru *Ragna Schou*) i Viceinspektricelejligheden paa de gamle Skoler. I al sin Gærning nød hun ogsaa Ry som en fremragende Pædagog. Saaledes opfandt hun et enkelt Regnesystem, ved hvis Hjælp hun bragte selv de dummeste Børn Begreb om de fire Regningsarter. Min Moder tog sin Afsked 1915 og døde hos mig to Aar efter.

Da min Fader, cand. phil. *Niels Knudsen*, paa Grund af økonomiske og andre Vanskeligheder levede sin meste Tid i Aarhus som Redaktionssekretær ved Venstrebladet »Aarhus Amtstidende«, og døde allerede da jeg var 17 Aar, kan mine personlige Erindringer om ham, saa klare og dybe de end er, ikke være saa fyldige. Men hvad jeg som Barn, især i Sommerferierne, som vi Børn næsten altid tilbragte hos ham, oplevede af hans kloge og gode Personlighed, gjorde saa dybt et Indtryk paa mig, at jeg senere hen i Livet stadig er vendt tilbage dertil og har suppleret disse Indtryk med al den Viden, som jeg har kunnet opsamle fra hans mange Samtidige og talrige Venner. Jeg tror derfor at kunne tegne hans aandelige Billede med fuldkommen Sikkerhed.

Niels Knudsen var født paa »Toftegaarden« den 23. Februar 1846, i Landsbyen Over-Vrigsted i Bjerre Herred, der ligger paa Halvøen mellem Horsens og Vejlefjord. Forfædrene er jydsk Selvejrbønder saa langt man kan komme tilbage i Tiden, men ingen, heller ikke jeg, har haft Tid og Lejlighed til at udforske Slægtens Historie paa fædrene Side. Men vi ved jo alle, at de største og navnlig de egenartede Begavelser, i vor Nation saavel som andetsteds, fortrinsvis er vokset frem af Bondestanden, hvoraf der bestandigt, endnu uforklarligt for Arvelighedsforskningen, ligesom pludseligt og »umotiveret« dukker fuldfærdige og helstøbte Begavelser frem, som de andre Erhvervsgrene, især Byerne, da suger til sig og drager sig til Nytte, hvis de da ikke træder dem ned eller slider dem op, hvilket er nok saa hyppigt, som vi siden skal se.

Min Fader var en saadan frodig Begavelse, der fuldfærdig

fra Naturens Haand sprang ud af den jydsk Muld og ind i Halvfjerdsernes københavnske Bourgeoisi. I denne Københavns literært og politisk bevægede Tid blev han Medstifter af Byens første Venstreforening (Onsdagsforeningen), og var Ven bl. a. med den senere juridiske Professor Goos, der ganske vist som Justitsminister siden hen gik ganske andre Veje end min Faders. Samtidig studerede han Økonomi og Historie, og var allerede godt paa Vej til Magistergraden, da han 1876 blev gift med min 8 Aar yngre Moder. Min Faders Hovedegenskaber var en paa engang sund og skarp Intelligens; en for alle svagere Begavelser næsten irriterende Evne til lynsnart at slaa ned paa det centrale i et Spørgsmaal og en egen tør Humor, hvormed han fejede Modstanderne af saa eftertrykkeligt, at de sjælden kom igen. Man maa dog ikke heraf slutte, at han var uelskværdig, endsige bidsk. Tværtimod, endnu stærkere end for sin Forstand berømmes han af alle, der har kendt ham — og her kan jeg vidne med — for sin paa engang godmodige og storslaede Karakter. En af hans gamle Medarbejdere, senere Redaktør *Jørgensen* ved »København«, sagde saaledes engang til mig: »Jeg har kun kendt faa Mennesker, om hvem man kunde sige, at de var uden Smaalighed, men Niels Knudsen vidste ikke engang, hvad Smaalighed v a r«. Saa underlig det kan lyde, skyldtes det netop denne hans eftergivende og umistænksomme Karakter, at han aldrig rigtig fik noget ud af sine store Evner, om end de fremtræder med lysende Klarhed i de Redaktionsartikler, hvormed han i 80ernes politiske Kampaar slog »Aarhus Amtstidende« op til et førende Blad i Jylland. Hertil maa endnu føjes en usædvanlig musikalsk Begavelse og en smuk Sangstemme.

Nietzsche lader etsteds Zarathustra sige: »An deinen Tugenden sollst du zu Grunde gehen« ... Og dette Paradoks, at et Menneske kan gaa til Grunde netop paa Grund af sine Dyder, blev til fuld og bitter Virkelighed for min Faders Vedkommende.

Om min Barndom er der ikke stort at berette, saameget mer som jeg kun synes at have udmærket mig paa to Omraader. Det ene var min tidlige vakte Sans for dansk Sprog i Skrift og Tale.

Jeg kunde saaledes læse flydende rent allerede, da jeg var fire Aar gammel. Dette gik saaledes til, at min Fader til Julen 1881, altsaa kort før jeg fyldte fire Aar, sendte mig et Bogstavspil, der var kombineret med Billeder af forskellige Dyr paa en lige saa enkel som sindrig Maade. Saaledes svarede der til Billedet af en Mus tre Stykker, hvert forsynet med sit tilsvarende Bogstav, altsaa M, U, S; til Billedet af en Kat tre andre Stykker, stemplede henholdsvis K, A, T, o. s. v. Naar Barnet nu i Leg ledte disse Stykker frem for at danne Helbilledet af disse ham velbekendte Dyr, kunde han saa at sige ikke undgaa samtidig at lære Bogstaverne og Stavelserne. Jeg glemmer aldrig denne min første »Opdagelse«, at jeg nu selv kunde stave mig igennem Navne og Indskrifter, og ikke behøvede at spørge de voksne om hvad der stod. Da min Moder mærkede, at jeg kunde stave, tog hun naturligvis Læsebøgerne frem, og man forstaar jo nok hendes Stolthed overfor hendes Slægtninge ved at kunne fremvise for 'de Besøgende det »Nummer«, som det maa have været at lade hendes fire Aars Purk læse lange Stykker op for dem.

Det andet Omraade var Musikens, hvorom min Moder har fortalt mig, at jeg kunde synge, før jeg kunde tale. Herved maa dog bemærkes, at jeg — vistnok som Eftervirkning af Rakitis i mit første Leveaar — først lærte at tale rent saa sent som i Slutningen af mit tredje Aar, omtrent samtidig med min godt et Aar yngre Søster.

Min Moder, der, som ovenfor nævnt, havde Privatskolelærerindeeksamen før hun blev gift, forsøgte først sammen med min Fader at drive en selvstændig Skole, som laa i Store Kongensgade. Da dette ikke lykkedes, tog min Moder, endnu mens vi var ganske smaa, Lærerindeeksamen med en glimrende Førstekarakter, medens vi blev anbragt hos Bedstemoder, og min Fader flyttede 1880 til Aarhus som Redaktionssekretær ved Bjørnbaks førnævnte Venstreblad. Allerede 1884 fik min Moder Ansættelse ved Københavns Skolevæsen med en Maanedsløn paa 80 Kr., og da min Fader ogsaa hjalp til, saalænge han kunde (han mistede sin Stilling ved Bladet 1890), led vi aldrig nogen Nød. Man maa huske, at en maanedlig Indtægt paa 100 Kr. midt i Firserne svarer til en Maanedsindtægt paa ca. 250 Kr. nu,

og deraf kan en enlig Kvinde med to mindre Børn leve godt nu-
 tildags. Men da min Moder jo som erhvervende var fraværende
 fra Hjemmet det meste af Dagen, kunde Husførelsen selvfølge-
 lig ikke anlægges saa økonomisk, som i de Hjem, der til Stadig-
 hed passes af en Kvinde. Saaledes maa det forklares, at der
 maatte spares efter en Maalestok, som Nutiden kun kender i de
 fattigste Hjem. En Tid lang dækkede vi saaledes vort Brød-
 forbrug af det gamle Brød, som nogle københavnske Bager-
 mestre dengang solgte ud Kl. 6 $\frac{1}{2}$ Morgen, før den egentlige
 Butiksaabning. Da min Moder skulde smøre Mad og have Hus
 i Orden, inden hun gik paa Skolen Kl. 8, maatte jeg staa op
 Kl. 5 $\frac{1}{2}$ hver Morgen for at hente det inde i Byen, medens vi
 boede paa Nørrebro. Det var en meget nyttig Gerning, ogsaa
 for mig selv, jeg kan næsten sige, at jeg dengang som 6-aa-
 rig gjorde mine første sociale Studier, naar jeg hver Vintermorgen
 stod i Kø foran vedkommende Bagerbutik (vistnok i Dronning-
 gens Tværgade) mellem Borgergades og Adelgades sultne og
 frysende Fattige. Naar Dørene blev lukket op, trængte hele
 Mængden sig frem for at komme først til Disken, medens jeg
 som den mindste og svageste naturligvis blev puffet tilbage i
 sidste Række. I saa Fald var det gamle Brød i Reglen udsolgt,
 naar Turen kom til mig, saa at jeg maatte gaa hjem med ufor-
 rettet Sag. Men en af Bagerjomfruerne fik hurtigt Kik paa den
 lille Dreng, og jeg lagde med glad Forundring Mærke til, at
 naar hun var tilstede, blev jeg altid kaldt hen til Disken, før de
 andre fik noget, idet hun for min 10 Øre gav mig saa meget
 baade af Rugbrød og Hvedebrød, at vi havde nok til hele Da-
 gen. Derved sparede vi ca. 25 Øre daglig. Men endnu ser jeg
 for mig min Moders taarevædede Ansigt, naar hun om Morge-
 nen maatte ruske mig op af Søvn, for at jeg ikke skulde
 komme for sent, og den blonde Bagerjomfrus blide Smil, naar
 hun fik Øje paa mig. Først mange Aar efter forstod jeg, hvad
 det betød, og denne tilsyneladende ubetydelige Barndomsople-
 velse har bidraget til, trods alt, i mig at opretholde en Rest af
 Tro paa det gode i Menneskene i Almindelighed, og Kvinden i
 Særdeleshed.

Da vi flyttede ret ofte, blev min Skolegang lidt spredt. Jeg

begyndte hos min Moder i Øster Farimagsgades Kommuneskole, men drev det, trods al Umage, i hendes Klasse aldrig til mere end Nummer 6. Men da jeg i næste Klasse fik en anden Lærer, blev jeg snart Nummer 1 og sad aldrig lavere end Nummer 2. Jeg gik da hjem og spurgte min Moder, hvorfor jeg kun blev Nummer 6 hos hende. Hun betroede mig da, at mine Karakterer ogsaa hos hende havde været de bedste i alle Fag, men hun turde ikke sætte mig højere end Nummer 6, for at ikke de andre Drengene skulde tro, at jeg blev favoriseret som »Frøkenens Søn«. Man forstaar nok, at det varede adskillige Aar, før Livet lærte mig Nødvendigheden af den Slags Forsigtighed.

Mest lærte jeg dog i det Aar, 1889—90, hvor jeg gik i *Krebs'* Skole i Stockholmsgade Nr. 5, medens vi nu selv boede i Nr. 21. Under Ledelse af Skolebestyrer *J. Krohn* forberedte den allerede dengang til Metropolitanskolen, hvor jeg da ogsaa blev optaget fra Efteraaret 1890. Mange vil huske, at *Krebs'* Skole og dens Opdragelsessystem blev haardt kritiseret for en Snes Aar siden af ingen ringere end Julius Magnussen. Jeg husker ham ogsaa godt fra Skolen, skønt han som lidt yngre gik i en Klasse under mig, og det er trolig nok, at nogle af Lærerne har været paa Nakken af ham, thi enkelte af dem var partiske og favoriserede aabenlyst de Drengene, hvis Fædre var kendt som rige eller ansete Mænd. Men Skolebestyrer *Krohn* selv var ganske anderledes. Han vaagede strengt ikke alene over Orden og Disciplin, men ogsaa over, at ikke de mindre eller svagere Drengene led Overlast af de større og stærkere. Og da han med sin usædvanlige pædagogiske og psykologiske Finfølelse lagde Mærke til, at nogle af de »rige Bourgeoisdrengene« i min Klasse negligerede og spottede den fattige Lærerindes Søn, fordi han var tarveligere klædt end de andre og hans Sko ikke altid saa velpudsede, skrev han i Aarets Juleroser en Fortælling, som man gerne kan kalde naiv, men som dog vidner højt om hans Hjertelag. Den handlede om en fattig Enkes Søn, som i Skolen maatte gaa med Lapper paa Bukserne — ovenikøbet, tænk hvor rædsomt, Lapper af en anden Farve end Bukserne selv. Men denne lille Dreng — o hvor mærkeligt, var alligevel flink og drev det vistnok til noget i Livet. Mine Plageaander var ganske vist

udelikate nok til at »drille« mig med, at det var mig Krohn havde skrevet denne Julefortælling om, men jeg var ikke dummere, end at jeg forstod, at han havde gjort det for at opmuntre mig, som han ogsaa i Timerne viste en snart streng, snart mild, næsten faderlig Kærlighed ¹⁾). Selv om han ikke var blevet saa haardt angrebet af en anden Elev, mener jeg dog at skyldte hans Minde denne Opvejsning.

Til Metropolitanskolen prøvede det Aar omtrent 200 Drengene fra forskellige københavnske Forberedelsesskoler. Heraf blev, saavidt jeg husker, optaget to Klasser med ialt 50 Elever. Naar man hører, at der i min Klasse var 8, som altid havde været Nummer 1 og 2 i de respektive Forberedelsesskoler, forstaar man, at Udvælgelsen var streng, og skønt den væsentlig var baseret paa Hukommelse og Ordensans, tror jeg ikke, at den var saa daarlig endda. De 19 Studenter fra min Aargang fik saaledes alle uden Undtagelse første Karakter, skønt Artium dengang var en langt skrappere Eksamen end nu. Navnlig Metropolitanskolen var berømt eller vel rettere sagt berygtet for den Strenghed, hvormed den piskede Kundskaberne ind i sine Elever; den kaldtes halvt spottende, halvt beundrende for »Drivhuset«. En Undersøgelse, som trods sin sociale Interesse endnu aldrig er foretaget, vil da ogsaa vise, at af Eleverne fra denne Skole er et forholdsmæssig langt større Antal »blevet til noget« end af Eleverne fra andre Skoler i Landet. Saaledes er der alene blandt mine 19 Studenterkammerater nu 5 Professorer. Læseren vil ganske vist af de følgende Kapitler se, at jeg ingenlunde regner det for noget betydningsfuldt i og for sig, men naar jeg nævner Navnene, vil man give mig Ret. Det er *N. J. Bjerrum* ved Landbohøjskolen, *J. N. Brønsted* ved Universitetet, *A. C. Christensen* og *Thaulow* ved Polyteknisk Lærestanstalt, og ligesaa mange indtager andre fremragende

¹⁾ Saaledes vendte han sig en Dag, efter at have revset mine Plageaander, mod mig med den Formaning, at jeg paa min Side ikke maatte være pirrelig over Smaating. Den gode Mand vidste ikke, at disse Smaating bl. a. bestod i, at nogle Kamerater fyldte min Frokostpakke med tyggede Papirskugler, saa at jeg enten maatte gaa sulten hele Dagen eller slikke deres Spyt.

Stillinger i vort Samfund; kun en enkelt synes forsvundet, ingen er gaaet ned ad Bakke.

Men der blev da ogsaa arbejdet i denne Skole i en Grad, som Nutiden kan have godt af at gøre sig Begreb om. Selv den matematisk-naturvidenskabelige Linje, som fra det tredie Skoleaar valgtes ogsaa af mig, lærte Sprog i et saadant Omfang, at vi eksempelvis havde indtil 10 Timer Latin ugentlig i de fire første Skoleaar, som da afsluttedes med den saakaldte »fjerde Klasses Hovedeksamen«. Selv derefter havde vi Matematikere i næstøverste Klasse to Timer Latin ugentlig, saa at vi drev det saa vidt som til at kunne læse selve *Tacitus* paa Originalsproget. Samtidig var baade vort Matematik- og Fysikpensum større end nutildags. Jeg ved nok, at der til Gengæld nu læres lidt Kemi, Biologi og Samfundslære, men hvad forslaar det imod, at vi dengang maatte opgive ikke mindre end 800 Sider til Eksamen i Historie, hvor saa godt som hvert Aarstal og hver Begivenhed skulde k u n n e s. Intet Under, at vi Dreng faktisk havde en Arbejdsdag fra 9 Morgen til 12 Nat uden anden Afbrydelse end Maaltiderne. Flere af os dyrkede tillige med stor Iver Musiken; man forstaar, at det for mit Vedkommende var Tilfældet i en særlig Grad, fordi det dengang var mit højeste Ønske at blive Musiker, og foruden et Par Timers Øvelser daglig paa Klaveret begyndte jeg i mit trettende Aar at komponere. Selv om disse Forsøg var famlende og barnlige, tog de naturligvis Tid, saa meget mere som jeg først efter at jeg var blevet Student fik Raad til at tage Undervisning i Teori (hos daværende Konservatoriedirektør, Professor *Otto Malling*). Heraf fulgte atter, at jeg i næstøverste Klasse blev Leder af Skoleorkestret, som om Efteraaret holdt ca. 20 Prøver paa sin Medvirkning ved Skolens aarlige Juleforestilling med paafølgende Bal. Da jeg samtidig efterhaanden arbejdede mig op blandt de øverste i Klassen (uden dog at udmærke mig særlig i andet end dansk Stil og Geometri) forstaar man, at mit Helbred i Overgangsalderen knækkede sammen under denne Arbejdsbyrde, der vilde være for stor selv for en voksen Mand. Mine Omgivelser konstaterede i Foraaret 1895 en begyndende Tuberkulose, som til min store Sorg tvang mig til at afbryde Skolen

næsten et helt Aar. Men af denne Modgang spirede en Lykke, som jeg siden gerne havde betalt med adskillige Aar af mit Liv, om det skulde være.

Jeg havde til Sygeplejerske (min Moder maatte jo hver Dag paa Skole, og Pige kendte vi endnu ikke noget til) haft en Søster til en af min Moders Kamerater, Frøken *Staffeldt*, et udmærket Menneske, som i Foraaret 1895 skaffede mig et haardt tiltrængt Landophold paa Herregaarden »Vesterbygaard«, der ligger i Vestsjælland mellem Svebølle Station og Tissø. Den var i Slægten *Fonnesbech-Wulffs* Eje, og i denne Slægt samt dens Omgangskreds lærte jeg nogle af de bedste Mennesker at kende, som jeg før eller siden har truffet, saaledes Besidderen selv og hans Nevø, *Henry Fonnesbech-Wulff*, dengang teologisk Student, nu Biskop i Roskilde. Medens det københavnske Bourgeois, saavidt som jeg gennem mine Skolekamerater havde faaet Indblik deri, ofte havde stødt mig ved sin Arrogance og Utaalsomhed overfor dem, der ikke hørte til Lavet eller Kliken, fandt jeg blandt den sjællandske Landadel en Række prægtige Mennesker, hvoraf flere besad den virkelige Sjælens og Hjertets Dannelse, at kunne omgaas høje og lave med den samme ligefremme Menneskelighed og Godhed. Her mødtes jeg tillige med den Personlighed, der har faaet størst Betydning for min Udvikling i flere Henseender, nemlig *Søren Kierkegaard* .

Dette gik saaledes til, at jeg en Dag paa Herremandens Bord fandt de første Hæfter af hans samlede Skrifter, som netop dengang begyndte at udkomme i ny Udgave ved *J. L. Heiberg*. Aldrig skal jeg glemme det voldsomme Indtryk, som Bekendtskabet hermed gjorde paa den syttenaarige Yngling, der naturligvis netop var i den Sturm und Drang-Periode, som hører med til Overgangsaaarene. Det er saaledes let forklarlig, at jeg næppe havde læst en halv Side deri, før det begyndte at svimle for mig; jeg følte med et, at jeg her stod overfor noget, som der ikke var Mage til i hele Tilværelsen, og jeg slugte disse hans »Diapsalmata« med større Begærlighed end nogen hungrende kan spise det første Maaltid, uden dog at faa stillet min brændende Lyst til bestandig mere af denne Aand. Og saaledes gik

det til, at jeg siden har studeret ham saalænge, at næsten al anden Literatur har tabt sin Værdi for mig i Forhold til Søren Kierkegaards samlede Skrifter, og at jeg den Dag idag slaar op i dem, omtrent som andre Mennesker, af en mere ortodoks Religiositet end min, slaar op i Bibelen.

Legemlig styrket og aandelig genopbygget af dette næsten tre Maaneder lange Landophold, hvor jeg — efter eget Ønske — ogsaa havde deltaget i en Del af Markarbejdet og derved lært at pløje og at ride, rejste jeg over til min Fader, der laa døende i sin Hjemstavn. Nedbrudt af Sorger og Sygdom laa han hos sin gode Søster *Sofie Ravn* (Bedstemoder til Forfatteren *Ravn-Johnsen*), som ejede en god Gaard i Hornsyld, Naboby til *Vrigsted*, hvor min Fader var født. Jeg skal ikke her udbrede mig over det Indtryk, som det gjorde paa mig at finde den før saa livskraftige Mand, der i sine Velmagtsdage uden Anstrengelse gik ti danske Mil paa en Dag, nu ligge udtæret næsten til Uken-delighed af den samme Sygdom som den, der takket være gode Menneskers Indgriben var blevet stoppet i Begyndelsesstadiet hos mig. Jeg vil blot fremhæve som et Træk af hans Sjælsstyrke, at han trods sin Glæde over at samtale med mig paa ingen Maade vilde have, at jeg kom til ham hver Dag — jeg skulde ud paa Gaardene hos min Familie og holde Ferie, mente han. Her er vel et Tilfælde, hvor det netop havde været utilgiveligt, om Sønnen havde været lydige mod sin Fader — jeg forstod jo, ligesom han selv, at der ikke var langt igen til Døden, som indtraf den 5. August 1895. Ogsaa min Søster naaede derover itide, og Dagen for sin Død tog han Afsked med os begge, fast og ligevægtig til det sidste.

To Aar efter tog jeg *Artium* fra Metropolitanskolen med en Karakter, 102 Points, der laa nær ved Udmærkelse (105), som naaedes af tre af mine Kamerater. Mest hjalp det mig dog, at jeg havde faaet blankt ug i den danske Fristil, hvis Emne — *Strejker og Lock'outer* — jo ganske vist laa saa nær ved min Interessesfære som tænkes kunde. Alligevel var rent ug i de danske Stile dengang en saadan Sjældenhed (man sagde, at ingen anden end jeg af Landets 400 Studenter fra samme Aar, 1897, havde opnaaet det), at Censor i Dansk ved det mundtlige

Eksamination (Dr. Karl Mortensen) udbad sig Tilladelse til at stille mig Spørgsmaal udenfor Pensum i Literaturhistorie. Da jeg under min lange Sygdomsferie to Aar iforvejen havde læst ikke bare den lille Skolebog paa 200 Sider, som vi skulde kunne, men hele P. Hansens Literaturhistorie paa over 1000 Sider, var det mig en smal Sag at svare til og ogsaa i mundtlig Dansk; med mg+ i Oldnordisk fik jeg altsaa sammenlagt ug÷. Jeg fortæller dette mest som Forklaring paa, at jeg, der allerede af Metropolitanskolen var blevet støttet med hel Friplads i de to sidste Skoleaar, snart ved Universitetet fik alle de Legater, jeg pegede paa, og saaledes med fuld Kraft kunde give mig i Kast med Studiet der.

FØRSTE AKT

Men naar jeg saaledes fremhæver, at *Alma Mater* var mig en god Moder i materiel Henseende, saa kan jeg ikke med Sandhed sige det samme om hendes aandelige Forsorg for sine Børn. Jeg skal dog ikke opholde mig synderlig derved, da det er tilstrækkelig bekendt, hvorledes Studenterne dengang i Mangel af baade Undervisningsplaner, Lærebøger og systematiske Forelæsninger ved de fleste Fakulteter selv maatte sørge baade for Tilvejebringelse af Stoffet og for dets Tilegnelse. Nu havde ganske vist vor fortræffelige Metropolitanskole, foruden alt andet, ogsaa lært os, hvorledes vi skulde tilegne os Kundskaber paa hidtil fremmede Omraader, men Overgangen fra den velordnede Skoleundervisning til Universitetets Planløshed var ialtfald for det rets- og statsvidenskabelige Fakultets Vedkommende saa stor, at de fleste af os spildte adskillig Tid derved ¹⁾. Saavidt jeg har forstaaet, var dengang kun det lægevidenskabelige og det polytekniske Studium ordentlig organiseret, men siden er der jo sket store Fremskridt, ogsaa ved det rets- og statsvidenskabelige Fakultet, selv om Undervisningen endnu lader meget tilbage at ønske.

Dertil kom, at kun den ene af Professorerne, nemlig den endnu levende Konferensraad *V. Falbe-Hansen*, sad inde med pædagogiske Evner og tilsvarende Interesse for sine Elever. Desværre tog han sin Afsked allerede 1902, kun 60 Aar gammel,

---

¹⁾ Eksempelvis har jeg nedskrevet hele Prof. W. Scharlings Bankpolitik, som han dikterede os Ord for Ord i et helt Semesters Forelæsninger. Da jeg ikke havde forsømt en eneste Time, bad han efter Semestrets Slutning om mit Kollegiehefte, som han vilde lægge til Grund for sin senere trykte Fremstilling af denne Del af Økonomiens Politik.

for at hellige sig sin Virksomhed som Direktør i »Danmark« og sine politiske Interesser. Da jeg blev Kandidat samme Aar, nød jeg altsaa i fuldt Maal godt af hans levende Paavirkning, der navnlig udfoldede sig i hans »Eksaminatorier«. Der drøftede han i Samtaleform de vigtigste økonomiske Problemer med os grønne Studenter, iblandt hvilke han viste mig en særlig Velvilje. Allerede i mit andet Studenteraar besvarede han saaledes et teoretisk Spørgsmaal fra en ældre Student ved at henvise til en Opgave, som jeg nylig havde skrevet derom. Da jeg ikke selv regnede min Besvarelse for andet end en dansk Stil, blev jeg glad overrasket over denne saavel som over andre smaa Opmærksomheder fra Falbe-Hansens Side, men medens nogle af mine Kamerater glædede sig derover, var der til Gengæld andre, som blev misundelige og spottende gav mig Øgenavnet »Professoren«. Paa mig havde dog hverken Medgang eller Modgang anden Indflydelse, end at anspore mig til videregaaende Studier. Samtidig styrkede jeg mit Legeme ved flittig Træning, dels i Vaabenbrug, dels paa Sejlsportens Omraade, og saaledes følte jeg mig allerede i Efteraaret 1899 stærk nok til at give mig i Kast med Besvarelsen af den statsvidenskabelige Prisopgave for Aaret 1900: »Rentens Historie i Danmark siden 1750«.

Da der paa dette Omraade saa godt som ingen Literatur eller trykte Kilder fandtes for Tidsrummet 1750—1800¹⁾, nødvendig gjorde Opgavens Besvarelse vidtløftige Arkivstudier, der som bekendt altid er tidsrøvende og ialtfald usædvanlige for saa ung en Mand. Jeg lagde derfor i dette Aar (1900) alle øvrige Studier helt tilside, og tilbragte adskillige Maaneder paa baade Rigs- og Provinsarkivet i København, samt Provinsarkiverne i Odense og Viborg. Paa Rigsarkivet blev jeg hjulpet navnlig af daværende Underarkivar West. Ved hans Hjælp fik jeg fat i de Schimmelmannske Papirer, og deri fandtes bl. a. en Fortegnelse over Kurserne paa b a a d e lange og korte Veksler mellem København og Hamborg, ført med stor Orden to Gange ugentlig fra den

¹⁾ Dog havde jeg ikke alene god Nytte af Schovelins dengang nylig udkomne Værk: Fra den danske Handelsempire, men Schovelins og Falbe-Hansens Bøger (senere ogsaa Dr. A. Fraenkels) er idethele de danske økonomiske Arbejder, jeg har lært mest af.

preussiske Syvaarskrig til 1780. Udfra Differenserne mellem disse to Kursnoteringer lykkedes det mig at bestemme Vekslerrenten i København omtrent fra 1756—1770, og Resten fandt jeg ad anden Vej. Prioritetsrenten fandt jeg ud af ved Gennemgang af næsten samtlige Pantebøger i den tilsvarende Periode. Dette Arbejde var dog ikke saa vidtløftigt, som det kan lyde, thi Antallet af den Slags Retshandler (Laan mod Pant i faste Ejendomme) var kun forsvindende i Forhold til, hvad det er nutildags. Men jeg skulde jo ogsaa have Tidsrummet 1800—1850 med den særlige vanskelige Periode fra 1807—1818 med, og saaledes fyldte min Besvarelse ikke mindre end 200 tætskrevne Foliosider, som endnu henligger i Universitetsbiblioteket. Jeg fik da ogsaa herfor Universitetets Guldmedalje samt en meget smigrende Omtale af min Afhandling i Universitetets Aarvog 1901. Jeg antager, at Bedømmelsen var redigeret af Falbe-Hansen, da den venligt undskylder det store Arbejdes Mangler med, at det aabenbart var en ung Mands Debut.

Derimod sporede jeg fra det Tidspunkt en vis Uvilje imod mig fra Professor *Westergaards* Side. Den forundrede mig saa meget mere, som jeg i Stedet for at vælge mig et økonomisk Speciale var gaaet helt over til hans Hovedfag, nemlig *Statistik*. Til grundig Forstaaelse af dette Fag krævedes efter mit Skøn større matematiske Forudsætninger end de, som dengang forlangtes ved vort Fakultet, og jeg deltog derfor i det toaarige matematiske Kursus, som Ingeniørerne maa gennemgaa paa Polyteknisk Læreranstalt, ligesom jeg studerede Iagttagelseslære hos Professor *Thiele* og Dr. *Burrau*. Disse Anstrængelser sikrede mig dog, som det vil ses af det følgende, ingenlunde Professor *Westergaards* Bevaagenhed, og først senere gik de virkelige Aarsager til hans Uvilje op for mig. Jeg vil dog nu straks forudskikke, at jeg som ældre Mand er blevet klar over, at jeg maaske ikke selv var helt uden Skyld i den. Jeg var allerede som ung Mand frimodig i mine Udtalelser, og troede, at betydelige Lærere og Foresatte, hvortil jeg maatte henregne Professor *Westergaard*, kunde taale en selvstændig Mening eller Opfattelse hos andre, ja selv hos Eleverne. Med al min Beundring for Professor *Westergaards* grundige Arbejder paa den matematiske Statistiks

Omraade fik jeg tidlig det Indtryk, at en Del af dette Arbejde var af alt for ringe praktisk Værdi. Professor Westergaard har ganske vist helliget en stor Del af sine Arbejder til at udfinde Metoder til en langt nøjagtigere Bearbejdelse af det statistiske Materiale, end man før havde været vant til. Men Størstedelen af dette Materiale, altsaa selve Iagttagelserne, er i Reglen behæftet med saa store Fejl, at det efter mit Skøn havde været baade mere videnskabeligt og mere praktisk at anvende en større Del af Professor Westergaards Talent paa at forbedre Metoderne til Materialets Indsamling og fremme Iagttagelsernes Paalidelighed. Jeg mener at have godtgjort dette i min i Bilagene citerede Anmeldelse fra 1915 af anden Udgave af hans »Statistikens Teori«. Professor Birck har i et Votum (Bilag C), afgivet i Anledning af min Indstilling til Professoratet ved Norges tekniske Højskole, betegnet denne Anmeldelse som uretfærdig. Bortset fra, at Professor Birck hverken forstaar sig paa Matematik eller Statistik, skal jeg hertil blot bemærke, at den ansete danske Medicinal-Statistiker, Dr. med. *Carlsen*, som slet ikke kendte mig, Dagen efter denne Anmeldelses Offentliggørelse sendte mig et Brev, hvori han takkede mig, fordi jeg havde udtalt mig saa aabent om Skavankerne ved Professor Westergaards Statistik. Jeg skylder dog Sandheden at tilføje, at disse Skavanker for en stor Del blev fjernede i den næste Udgave i Statistikens Teori, som er bearbejdet i Fællesskab med Kontorchef *Nybølle* i Statistisk Bureau og udkom 1927. Jeg benytter den i stor Udstrækning ved den nu af mig frivilligt overtagne Undervisning i Statistik ved Norges Tekniske Højskole. Men det er nok muligt, at jeg ikke som Student har lagt tilstrækkelig Skjul paa denne min kritiske Indstilling til Professor Westergaards Videnskab og derved selv bidraget til at støde ham. De virkelige Aarsager til hans Modstand mod mig laa dog dybere, hvorom sidenhen.

Professor Westergaard støttede mig dog, da jeg straks efter Eksamen Sommeren 1902 søgte en Stilling som Underberegner i Forsikringsselskabet »Mundus«. Da jeg kunde bo hjemme hos min Moder paa Haderslevgades Kommuneskole, lagde jeg i de følgende halvandet Aar saameget tilside, at jeg med et mig

1904 tilstaaet Rejselegat paa 1000 Kr., samt senere Støtte fra det Classenske Fideikommis, havde Penge nok til en fleraarig Udenlandsrejse. Den førte mig 1904 til Dresden, 1905—1906 til München og Zürich og 1907 til Frankrig. I Dresden studerede jeg ved Europas dengang største statsvidenskabelige Bibliotek (Gehe-Stiftung); i München ved Maximilian Universitets Statsvidenskabelige Seminar under Ledelse af de berømte Professorer *Lujo Brentano* og *W. Lotz*; i Zürich under Professor *Herkner* og i Frankrig under Professor *Levasseur*.

Ved Siden af disse statsvidenskabelige Studier, hvis foreløbige Endemaal skulde være en Doktordisputats om Befolkningsspørgsmaalet, afsluttede jeg min Uddannelse som Musiker ved et Kursus i Musikens Formlære og Kompositionsteori hos ingen ringere end den bekendte tyske Komponist *Felix Draeseke*, der regnedes for en af Tysklands største Musikteoretikere. Han viste mig en overordentlig Interesse og gav mig ved Afslutningen følgende korte, men fyndige Vidnesbyrd: »Af Hr. Wieth-Knudsen vil man engang faa Kompositioner, der udmærker sig ikke alene ved Egenart, men ogsaa ved Skønhed«. Jeg vilde næsten ikke tro mine egne Øjne, da han gav mig disse Linjer, men hans endnu i Dresden levende Enke, som jeg ifjor besøgte, fortalte mig, at han ofte til hende havde omtalt mig som den bedste Elev, han havde haft. Hvorom alting er, skaffede denne anbefaling mig straks Forbindelse med det verdenskendte Firma C. F. Kahnt i Leipzig, hvor mine første Kompositioner (4 Sange for Mezzosopran) udkom allerede 1905, og hvor ogsaa mit sidste trykte Arbejde (Strygekvarteret i E-moll) er fremkommet (1927). Iøvrigt forbigaar jeg her ganske min Virksomhed som Komponist, idet jeg herom maa henvise til andet Bind af nærværende Livserindringer. Læseren ved fra forrige Kapitel, at det i Skoletiden var min Drøm at blive Musiker. Men heri fandt jeg ingensomhelst Støtte hverken i min Familie eller blandt mine Venner, som med Rette kunde mene, at det var en haabløs Livsbane for en ganske ubemidlet ung Mand. Dertil kom de Betænkeligheder, som jeg selv fik ved at stifte Bekendtskab med den nytyske Musik og den allerede da for en lydhør Iagttager kendelige »Modernisme«. Jeg anede og frygtede, at den kom-

mende Menneskealder vilde bringe helt andre Musikretninger frem, end dem der for mig stod som Idealet, og at mit Liv som Musiker blot vilde slides op til næsten ingen Nytte i Kampen mod Materialismens Sejr ogsaa paa Musikens Omraade. Blandt Videnskabsmænd, mente jeg, gik det redeligere til, og i den økonomiske Videnskab maatte der altid være Plads for en Mand, der forsvarede sit Standpunkt med gode Grunde, selv om dette Standpunkt paa flere Omraader laa fjernt fra de Modestrømninger, som heller ikke den økonomiske Videnskab i vore Dage kan sige sig fri for.

Den musikalske Læser vil vide, at dette Fremsyn fuldt ud har bekræftet sig paa Musikens Omraade. Jeg har gjort nærmere Rede derfor i mit for to Aar siden udgivne Skrift: »Den europæiske Musiks Skæbnetime«. Om jeg ogsaa havde Ret i mit mere optimistiske Syn paa Videnskabens og Videnskabsmændenes Objektivitet, faar Læseren selv dømme om, naar han er kommet til Ende med disse Kapitler.

Jeg satte nu fuld Kraft ind paa Fuldførelsen af min Doktor-disputats, hvortil jeg i Dresden, München og Zürich havde samlet et betydeligt Materiale, som jeg for Frankrigs Vedkommende supplerede under mit Ophold der i Begyndelsen af 1907. Jeg meddelte dette i et Brev til Professor Westergaard, i Haab om at det vilde glæde ham at faa et Livstegn fra en gammel Elev. Man kan da forestille sig min Forbavselse, da jeg herpaa fik et højst unaadigt Svar, som konkluderede i, at jeg ikke maatte gøre mig store Forhaabninger i et lille Land som Danmark, hvor Pladserne er faa, men de, som vil have dem, dsflere. Umistænksom, som jeg endnu dengang var, har jeg ikke gemt det, men der findes endnu levende Personer, som har læst det, saa jeg frabeder mig ethvert Benægtelsesforsøg. For imidlertid ikke paa nogen Maade at gøre Professor Westergaard Uret, vil jeg straks her forudskikke, at han mange Aar efter, nemlig i en Samtale i Januar 1924, forsikrede mig, at jeg havde taget fejl i, at han nogensinde skulde have næret nogen Uvilje imod mig. Og jeg vil tro ham paa hans Ord, idet Troen jo er en fast Overbevisning om det, som ikke ses. Men det udelukker ikke, at han, selvfølgelig uden at vide det og altsaa i god Tro, (jvfr. Freuds Psyko-

analyse) — er blevet et Offer for sin Trang til at hjælpe Sønerne af sine Universitetskolleger og Venner i højere Grad end Opkomlinge af uanselige Slægter uden nævneværdige Forbindelser. Jeg skal nu nærmere belyse dette.

I Efteraaret 1907 indleverede jeg en Doktordisputats paa over 300 Sider, hvis Indhold jeg naturligvis ikke her kan gaa ind paa, udover, at den handler om Forholdet mellem den menneskelige Formeringstrang paa den ene Side og Menneskets økonomiske Ekspansionsevne paa den anden Side, og søger at rehabilitere *Malthus'* Befolkningsteori bl. a. ved Paavisningen af, at ingen Kultur kan udvikle sig uden Ligevægt mellem disse to Kræfter. Jeg kaldte den derfor: »Formerelse og Fremskridt«. D. 9. Januar 1908 blev jeg kaldt ud til Professor Westergaard, som modtog mig i sit Privathjem paa en saadan Maade, at jeg fik det Indtryk, at han vilde modsætte sig Disputatsens Antagelse. Han var navnlig meget misfornøjet med Kapitlet om Racekrydsning og Frugtbarhed. Jeg oversatte det da til et tysk Tidsskrift (*Politisch-Antropologische Revue*), hvor det straks blev optaget, for at kunne henvise hertil, hvis han skulde forlange det strøget. Men snart efter slog han om, efter hvad daværende Dr. Birck meddelte mig, vistnok under Paavirkning af Professor Scharling, der var kommen til at synes godt om Bogen. Den blev nu antaget og trykt i *Løbet* af faa Maaneder, og Forsvaret fandt Sted d. 30. Juni 1908.

Det blev en ualmindelig lang og bevæget Handling, især fordi Direktør *Marcus Rubin* ex auditorio opponerede mod mig paa en voldsom og undertiden ligefrem krænkende Maade. Det var atter Kapitlet om Racekrydsning, især min Paavisning af de blandede Ægteskabers ringere Frugtbarhed, som det var galt med. I Virkeligheden har det dog nok saa meget været Arbejdets Tendens, som han er blevet forarget over. Det udtrykker nemlig for første Gang i Nutidens Literatur en Tvivl om det menneskelige Fremskridts Realitet. For den nulevende Slægt, som har oplevet Verdenskrigen med dertil hørende Omvurdering af baade materielle og moralske Værdier, er der næppe længer noget forbavsende i denne Tanke, men paa den gamle doktrinært-radikale Historiker virkede den saa stærkt, at

han, som han selv udtrykte sig i Diskussionen, »vilde være faldet om ved Læsningen af det paagældende Kapitel, hvis ikke han netop havde siddet paa en Stol«. Værket blev snart efter anmeldt af Rubins tidligere Underordnede i Statistisk Bureau, nemlig daværende Kontorchef *Adolph Jensen*, i »Nationaløkonomisk Tidsskrift«, som udgives af Nationaløkonomisk Forenings Bestyrelse, hvis mest fremtrædende Medlem Rubin dengang var, med Adolph Jensen som Redaktør. Anmeldelsen er kun tilsyneladende velvillig og navnlig ondartet ved sit Forsøg paa at skubbe Bogen tilside som et Arbejde af mere æstetisk end videnskabelig Værdi. Dette gjorde mig meget ondt, da Adolph Jensen tidligere (nemlig før Rubin vendte sig imod mig) havde vist mig megen Venlighed og uden Tøven optaget alt, hvad jeg skrev, i Tidsskriftet. Men snart skulde jeg faa Op-
rejsning. Den bekendte tyske Socialantropolog *Otto Ammon*, der kunde læse dansk, refererede Bogens Hovedindhold i to lange Artikler i Politisch-Anthropologische Revue 1909, og betegnede den som et banebrydende Værk. Endnu stærkere virkede dog herhjemme den lange Anmeldelse, som den nordiske Nationaløkonomis daværende Nestor, Professor *Aschehoug* ved Oslo Universitet, omtrent samtidig skrev i norsk Statsøkonomisk Tidsskrift. Den var saa gunstig, at der blev Tale om at kalde mig som Docent til Oslo Universitet. Hvorfor denne Tanke blev opgivet, ved jeg ikke. Men at jeg for en Del skylder min senere Fremgang i Norge *Aschehougs* Indlæg for mig, er sikkert og vist. Hertil sluttede sig senere den svenske Professor *Heckscher*, i sit Votum afgivet i Anledning af min Ansættelse 1921 i mit nuværende Embede, hvorom senere.

Det begyndte nu at gaa op for mig, at mine Chancer i Danmark kun var smaa, skønt jeg havde ofret ti Aars anstrengende Arbejde paa at skaffe mig en saa god videnskabelig Rustning, som ikke blot Danmark, men Europa dengang kunde give. Men jeg var, trods mine 30 Aar, endnu for ung og godtroende til at forstaa de dybere liggende Aarsager hertil. Først en i 1907 udkommet Bog af den bekendte danske Zoolog, Dr. *William Sørensen*, bragte mig paa Sporet. Den er betitlet: »Fromme Sjæles gode Gærninger«, og behandler paa 500 Sider med stor

Grundighed de Misligheder, som Dr. Sørensen af lang videnskabelig Erfaring mente at have konstateret indenfor en Del af det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet. Herom kan jeg naturligvis ikke dømme, omend Dr. Sørensens Fremstilling af den ellers saa højt fortjente Professor Japetus Steenstrups Overgreb overfor forskellige Forskere gør et overbevisende Indtryk. Men hvad han skriver S. 494—97 om Forholdene indenfor den statsvidenskabelige Del af vort Fakultet stemte ganske med mine egne Iagttagelser og Erfaringer og citeres derfor her:

»Den lystigste Concurrence, vi have haft, var vistnok den, som afholdtes i Januar 1904 om et Docentur i Nationaløkonomien. Allerede den 2. Juli 1903 meddelte »Vort Land«, at der vilde deltage, »foruden d'Hrr. Dr. polit. L. V. Birck og Dr. polit. Pio, ogsaa Cand. polit. Warming, Søn af Professoren i Botanik, Hr. Warming. Chancerne er i dette Øjeblik (altsaa et halvt Aar førend Concurrencen) for Hr. Warming, der er en meget paalidelig og støt Mand«. Det sidste var vel kun et Udtryk for, at han havde en meget paalidelig og støt Protektion. Desuden meldte Dr. jur. E. Einarsen¹⁾ sig til Concurrencen. Ved dennes mundtlige Deel i Januar 1904 synes Hr. Warming ikke at have været videre heldig paa Hippodromen, skjønt han var Universitetets Favorit og desuden var i god Træning, saasom han fra Nytaar 1902 var ansat som Docent ved Landbohøjskolen. »Politiken« skrev saaledes den 19de om hans Foredrag: »I alt dette var der meget, der forekom en ulærd Tilhører selvfølgelig og næsten naivt, og man fik det Indtryk, at Hr. Warming, hvis han i Forvejen havde Chancer til at gaa af med Sejren — og det mentes almindeligt — da ingenlunde havde styrket dem ved dette Foredrag«. Og dog staar han paa »Politiken«s Billede af ham med foldede Hænder. Paa mig gjorde dette Billede nu et dybt Indtryk; thi det viste mig, at Hr. Warming stolede paa et faderligt Forsyn.

»Vort Land« af 20. Januar [1920] ender sit Referat med

¹⁾ En Nordmand, vistnok fra Bergen, hvortil han snart trak sig tilbage som Sagfører, da han ikke kunde leve i Kjøbenhavn af Docenturets Gage.

de Ord: »Hvad Stemningsindtrykket hos Tilhørerne angaar, udtrykte en statsvidenskabelig Lærd sig saaledes: »Einarsen er dygtig, men lider under sproglige Vanskeligheder, medens Pio er vel dogmatisk. Birck er absolut den interessanteste og mest subjektive, medens Warming — maaske faar Docentpladsen.« Udfaldet af Concurrencen var («Berlingske Tid.» f. 23de Jan. og »Politiken« f. 24de), at Hr. Warming indstilledes af to af Dommerne, Prof. W. Scharling og H. Westergaard, der, saasom de vare Professor-Sønner, havde særlig Grund til at overholde den ved Universitetet gjældende Lov for Vekslen af de iøvrigt lidet vekslende Generationer, medens Dr. Einarsen indstilledes af de øvrige to Professorer, Prof. H. Matzen og Munch-Petersen, samt af de tre tilkaldte Dommere, Professor Hamilton fra Lund, Conferentsraad Falbe-Hansen og Generaldirektør Rubin«.

— »Der var kun een Hage ved dette Spil; det var for fint: Ministeriet ansatte Dr. Einarsen«.

»At Hr. Warming jun. maatte have Oprejsning, som det hedder i Universitetssproget, var en Selvfølge. Han fik det endog meget hurtigt, idet han under 1. April 1904 ansattes i Statens statistiske Bureau, og vel at mærke øjeblikkeligt som Contorchef.

Da Hr. Einarsen et Par Aar efter opgav sin Stilling her og vendte tilbage til Norge, deltes hans Bestilling mellem Hr. Warming og Dr. Birck, som man ikke godt kunde forbi-gaa helt, saasom han i Mellemtiden var valgt til Medlem af Folketinget«.

At denne Sag ogsaa for mig kunde faa alvorlige Sider, fik jeg kort efter at mærke paa en Maade, der kunde være blevet skæbnesvanger for hele min Fremtid, om ikke alt var blevet vendt til det Gode.

Som man ser af ovenstaaende, var Universitetet foreløbig lukket for mig alene af den Grund, at der allerede fandtes yngre Docenter ved mit Fakultet. Jeg søgte da i Efteraaret 1908 den Post som Docent ved Landbohøjskolen, som Hr. Warming havde haft siden 1901 (samtidig med at han var

Assistent ved Universitetets statistiske Laboratorium), og som han siden 1906 havde overladt til en Vikar, nemlig *K. Riis-Hansen*, der dengang var Assistent i Statistisk Bureau (nu Departement), hvor Warming jo blev Kontorchef 1904. Da Warming, som omtalt i Citatet ovenfor af W. Sørensen, 1906 fik en tredje Stilling som Docent ved Universitetet, kunde han ikke beholde Embedet ved Landbohøjskolen, og det blev da opslaaet ledigt. Da *K. Riis-Hansen* en Dag i Efteraaret 1908 under en Samtale i statistisk Departement erfarede, at det var min Hensigt at søge, sagde han spottende, at det kunde jeg jo gerne, men jeg fik det ikke. Trods denne Kynisme svarede jeg sagtmodigt, at omend han havde Fordele som Warmings Vikar, kunde man vel ikke helt se bort fra, at jeg havde baade Universitetets Guldmedalje og Doktorgraden, men *Riis-Hansen* ingen af Delene. Hertil svarede *Riis-Hansen* prompte, at vel var det en Fordel at have skrevet en god Bog, men han havde den i Danmark endnu større Fordel, at han i n g e n havde skrevet! Jeg forstod nu, at ogsaa *K. Riis-Hansen* kunde gøre Regning paa »en støt og paalidelig Protektion«, og indsendte derpaa for en Sikkerheds Skyld (paa Opfordring af Adolph Jensen i Statistisk Bureau og den danske Konsul Konow i Rom) en Ansøgning om en af de seks Kontorchefsposter, der 1909 skulde besættes ved det nyoprettede Landbrugsinstitut i Rom. Dog betonede jeg paa Forespørgsel (af daværende Prof. Nyholm og Direktør Friis) fra Landbohøjskolen, at jeg l a n g t foretrak den lille Stilling i mit Fædreland fremfor den store i Udlandet.

Men skønt Warming var Medlem af det 6-Mands Udvalg ved Landbohøjskolen, der skulde sammenligne hans Vikars og mine Kvalifikationer til Docenturet i Nationaløkonomi, lykkedes det ham kun at vinde en af dem for den Anskuelse, at jeg skulde være mindre egnet end *K. Riis-Hansen*. De 4 andre indstillede mig med en saa smigrende Omtale, at jeg afstaar fra at gengive den her. Da ogsaa Lærerraadet med 13 Stemmer for mig, imod 5, som faldt paa *Riis-Hansen*, saavel som Landbohøjskolens Direktør Friis sluttede sig til denne Indstilling, var der

ikke en Sjæl, som tænkte sig Muligheden af, at Landbrugsministeriet kunde forbigaa mig. Men Hr. Warming havde i en skriftlig Meddelelse til mig om Afstemningens for ham og hans Protege højst ugunstige Udfald føjet den betegnende Sætning: Saa har Ministeriet Ordet! Da Ministeriet mig bekendt ikke siden 1866 var gaaet imod en Flertalsindstilling af denne Art, forstod jeg, at der nu skulde spændes Ben for mig, og i denne Nød henvendte jeg mig da til min gamle Lærer ved Universitetet, V. Falbe-Hansen, der jo 1902 havde taget sin Afsked og nu var Direktør for »Danmark«. Han bekræftede, at der nylig havde været en Riis-Hansen nærstaaende Person for at bevæge ham til at intervenere hos Landbrugsminister Anders Nielsen til Fordel for Riis-Hansen. Falbe-Hansen havde ikke alene blankt afslaaet dette, men udtrykkelig betonet, at jeg ærlig havde fortjent den Post.

Men Riis-Hansens Parti fik da en anden Venstremand til at sætte mig Lus i Skindpelsen. For at forstaa, hvilke Midler man benyttede sig af, maa man vide, at jeg under mit treaarige Ophold især i Tyskland og Frankrig ikke alene havde faaet Øjet op for den kommende europæiske Krigskrise, men ogsaa skrevet nogle Artikler derom i det af V. Vedel redigerede »Tilskueren« 1907. Da de er genoptrykt 1917 i mit udenrigspolitiske Hovedværk: »Verdenspolitiske Kriser«, kan enhver kontrollere, at jeg deri advarer mod den hjemme i Danmark gængse Tro, at Tyskland ubetinget vil sejre i det tilstundende Opgør, og forudsiger, at Tysklands Politik vil drive Frankrig, Rusland og England sammen i en ubrydelig Koalition, medens Italien kan falde fra Centralmagterne i det afgørende Øjeblik. D. 4. Februar 1908 offentliggjorde jeg i »Politiken« en Kronik, hvori jeg til den anden Side ogsaa advarer mod de hjemlige Militæres Tillid til, at den engelske Flaade kan hjælpe os i Krigens Begyndelse. Udfra det praktiske Kendskab, som jeg fra min mangeaarige Færden til Søs havde til de danske Farvandes Vanskelighed for store Skibe, havde jeg endvidere (ogsaa i »Tilskueren«) søgt at paavise, at Tyskland allerede i Begyndelsen af en Krig enten selv vilde spærre Bælterne eller nøde os dertil. Skønt alt dette jo

siden hen er gaaet i Opfyldelse til Punkt og Prikke, vakte disse Artikler en Opmærksomhed, der var saa meget større, som udenrigspolitisk Journalistik dengang herhjemme var saa godt som ukendt, bortset fra Dr. *Besthorns* gode, men mere tilbage- end fremadskuende Artikler i »Nationaltidende«. Og da jeg af disse Præmisser drog den Slutning, at vi maatte være beredt til at værgе vor Neutralitet ikke alene ved København, men ogsaa ved Store Bælt, og dette ikke kunde ske uden en Styrkelse af vort Forsvar, var det let at lægge mig for Had, især i det radikale Venstre.

Dette Forsvar tænkte jeg mig dog ikke, som de fleste andre Forsvarsvenner dengang, ført fortrinsvis ved Hjælp af Københavns Befæstning, idet jeg var ganske enig i Dr. *P. Munchs* Paaavisning af dens Utilstrækkelighed under Krigsteknikens eksempelløse Udvikling allerede før Verdenskrigen, ligesom jeg den Dag idag deler hans Opfattelse af de vigtigste udenrigspolitiske Forhold, selv om mine Konklusioner ikke altid falder sammen med hans. Under mine Øvelser som Medlem af Danmarks første frivillige Rekylgværkcorps (»Westenholz«) fik jeg en Dag i Sommeren 1908 Øje paa de fortrinlige Betingelser, som Terrænet mellem Bunden af Roskilde Fjord og Kjøge Bugt frembød for Forsvaret ikke alene af København, men af hele Nord-Østsjælland. Jeg holdt da om Efteraaret nogle Foredrag (bl. a. i Kvindernes Forsvarsforening), hvori jeg foreslog den da standende Strid om vort Forsvar løst ved at befæste denne Linie og forøge de sjællandske Styrker saa meget, at de kunde besætte den og have tilstrækkelige Reserver til at imødegaa Overgangsforsøg fra Horns Herred over Roskilde Fjord. Det var ikke uoverkommeligt, da den nævnte Linie (fra Roskilde over Tune til Mosede Strand ved Køge Bugt) kun er ca. 18 km lang, medens den gamle af Oberst *Sommerfeldt* anlagde Landbefæstning, der jo strakte sig fra Klampenborg til Avedøre, var 26 og maatte forøges til ca. 50 km, hvis den i Overensstemmelse med Artilleriets Udvikling blev lagt ud i en ny Halvcirkel fra Rungsted til Greve Strand, som de Militære foreslog. Som alle ved, blev denne af mig i 1908 foreslaaede Løsning optaget af Generalstaben nogen Tid efter Verdenskrigens Udbrud og gen-

nemført fra Oktober 1915 under Forsvarsminister Dr. Munch¹⁾. Havde det været gennemført, som af mig foreslaet i Fredstid, vilde vi have kunnet nøjes med den halve Sikringsstyrke, saa at min Plan faktisk vilde have sparet Landet for henved Halvdelen af det Beløb (ca. 500 Mill. Kr.), som det radikale Ministerium under Verdenskrigen maatte ofre paa vort Forsvar!

Enhver dansk, som ved med hvilken Bitterhed Striden om Danmarks Forsvarsordning baade dengang og siden udkæmpedes mellem Højre og Venstre, vil forstaa, at min Interesse for Forsvarssagen var nok til at mistænkeliggøre mig hos Venstrepartierne, der allerede dengang var ved Magten, uden at jeg dog fandt Støtte fra Højre, hvis Standpunkt i Militærspørgsmaalet jeg heller ikke kunde billige. Det er ligeledes bekendt, at den daværende Landbrugsminister, *Anders Nielsen*, af hvem min Udnævnelse afgang, stod den radikale Venstrefløj nær netop i »Hvad kan det nytte«Politiken; han led faktisk af Skræk for alle Forsvarsvenner. Den ovenfor nævnte Tillidsmand fra Riis-Hansens Parti behøvede derfor kun at hviske Anders Nielsen i Øret, at det kunde blive farligt at give en Mand med mine Anskuelse fast Fod i Landet, for at faa ham til at forbigaa mig. Man kunde nu spørge, hvorfra jeg ved, at der virkelig skete en saadan Henvendelse til ham. For det første fik jeg allerede dengang af Falbe-Hansen selv at vide, at man havde forsøgt at bruge ham til en saadan Stikkergerning. Det laa da nær at vente, at man vilde henvende sig til en anden. Jeg fik da ogsaa dette meddelt af en Medvider i denne Aktion,

¹⁾ Da min Forsvarsplan er trykt allerede 1909 (Danmarks Forsvarsevne) og genoptrykt 1917 i »Verdenspolitiske Kriser«, kan enhver overbevise sig om, hvor nøje min Plan svarer til den senere Udførelse. Kort efter at denne saakaldte »TuneStilling« var vedtaget i Generalstaben og accepteret af Dr. Munch, mødte jeg (Efteraaret 1915) Hr. Generaltøjmester *M. N. Nørresø*, en kyndig Forsvarsven og ædel Karakter, hvem jeg i 1908 havde forelagt min Plan, som han vel billigede i Princippet, men ikke ansaa for politisk gennemførlig. Jeg lykønskede ham da til, at det nu dog var lykkedes, hvortil han svarede: »Ja, Dr. Knudsen, jeg vil jo ikke lægge Skjul paa, at da vi forleden Aften besluttede os til at foreslaa TuneStillingen anlagt, tænkte vi i Generalstaben paa Dem«.

en Mand, som stod Riis-Hansen nær, men som dog fandt denne Adfærd for grov; og Aaret efter fik jeg af afdøde Professor *Anton Thomsen* at vide, hvem den Venstrepolitiker var, som paatog sig det Hverv, som Falbe-Hansen havde afslaaet; da han lever endnu, skal jeg foreløbig fortie hans Navn. Jeg bærer heller intet Nag til ham ¹⁾, thi han vidste næppe, hvad han gjorde.

Saaledes gik det til, at Riis-Hansen i December 1908 alligevel blev udnævnt til Docent ved Landbohøjskolen, og at jeg maatte vente paa denne i og for sig beskedne Post, til han i 1919, mæt af Embeder og Indtægter, opgav den. Imidlertid var min Forbigaaelse saa usædvanlig, at Sagen vakte stort Røre i baade Venstre- og Højre-Pressen. Landbrugsministeriet saa sig derfor nødt til at offentliggøre baade Flertalsindstillingen for mig og Mindretalsindstillingen for Riis-Hansen, og forsvarede sig med, at Afgørelsen til Gunst for Riis-Hansen ikke var truffet af videnskabelige, men af de pædagogiske Grunde, som Mindretallet (ført af Warming) i Mangel af bedre havde ført i Marken imod mig. Naturligvis maatte Offentligheden slaa sig til Taals hermed; den forstod jo ikke, hvad der laa bag denne Sag, og ene mod alle kunde jeg ikke dengang sætte min Eksistens paa Spil ved at oplyse om Sagens virkelige Sammenhæng, som her er sket.

Jeg kender dog mine Pappenheimere for godt til ikke at vide, at de ikke alene vil forsøge »at benægte Fakta«, men at de ogsaa paa ægte Farisæervis vil korse sig over, at jeg til Sandhedens Opklaring benytter private Samtaler, selv om de nu er over 20 Aar gamle, og alene derfor ikke længer kan skade nogen. Men selv har mine Modstandere baade dengang og siden, som vi nedenfor skal se, benyttet private Henvend-

---

¹⁾ Ej heller til Riis-Hansen, hvilket kan bevises af følgende Hændelse. Da Riis-Hansen i 1923 som Meddirektør i Landmandsbanken var blevet anklaget for Meddelagtighed i Bankens forfalskede Regnskaber, mødte jeg ham en Dag ved Frederiksholms Kanal. Jeg rakte ham straks Haanden med en Beklagelse af, at Sagen havde taget en saa ugunstig Vending for ham. Han takkede mig med den Bemærkning, at det gjorde ham særlig godt at høre dette fra mig.

delse r, og næsten altid bag min Ryg, til ved urigtige Foregivender eller Videnskaben uvedkommende Angreb at udelukke mig fra de Stillinger, hvortil jeg havde søgt at kvalificere mig. For de sidste ti Aars vedkommende (1919—29) har jeg opbevaret en i de følgende Kapitler og i Bilagene gengivet Dokumentation, som selv den mest haardnakkede Benægter ikke vil kunne afkræfte. For disse første ti Aar (1908—18) er mit skriftlige Materiale derimod ikke saa stort, da jeg dengang troede, at Intrigerne vilde holde op af sig selv, naar jeg engang fik Lejlighed til at vise, at jeg (som Bismarck udtrykker det): »nok kunde ride, naar først jeg var kommet i Sadlen«. For disse første ti Aar maa jeg derfor i nogen Grad støtte mig til de mundtlige Meddelelser, som enkelte ansete og uvildige Mænd, dengang og siden, har givet mig, for at advare mig mod mine Fjenders Træskhed.

Lige før eller efter Riis-Hansens Udnævnelse, vistnok i November 1908, mødte jeg ham udenfor Porten til Statistisk Bureau, hvor han jo iforvejen var fast ansat Embedsmand. Man vil forstaa, at han efter sine ovenfor citerede flotte Forhaandsudtalelser ikke var særlig stolt over Sagens Udvikling, og han forsøgte at slaa den hen som værende af mindre Betydning. Jeg tænkte, at det kunde han, som allerede sad i en god Stilling og snart endog i to, medens jeg ikke engang havde Udsigt til een, jo sagtens sige, men svarede blot med Cæsars Replik efter Slaget ved Munda: »Ofte kæmpede jeg for Sejren, men den gang for mit Liv«. Den intelligente Læser forstaaer, at jeg her med ingenlunde vilde sammenligne min Ringhed med Cæsar, men blot i en Nødde skal give et klart Udtryk for min Forstaaelse af, at saa sandt det lykkedes mine Fjender at tilføje mig et saadant Slag i Begyndelsen af min Løbebane, gjorde de det i Haab om, at jeg aldrig skulde forvinde det, og at jeg vilde møde dem atter og atter i samlet Trop, saafremt det dog skulde lykkes mig at vinde Fodfæste, idet de derved bekræftede Sandheden af det gamle Ord, at ingen hader en Mand saa stærkt og vedholdende, som de gør, der engang har gjort ham Uret. De følgende Kapitler vil vise, at der ikke var hverken nogen Pessimisme eller nogen Overdrivelse i denne Forudanelse.

ANDEN AKT.

Af det foregaaende vil enhver forstaa, at jeg tilbragte den kort efter følgende Jul 1908 i en for mig ganske usædvanlig deprimeret Sindsstemning. Jeg havde jo sat alt, hvad jeg ejede og havde af Kræfter og Penge ind paa Videnskaben og, om jeg saa maa sige, ogsaa erhvervet mig de »Mandarinfjer«, som vort Universitet kunde give sin Mand, og dog kunde jeg ikke opnaa selv en nok saa beskeden Stilling i mit Fædreland. Et Forsøg paa at komme ind i Udenrigsministeriet mislykkedes ligeledes, og hermed syntes alle Sunde lukket for mig hjemme, saa at min eneste Fremtidschance laa i den svage Mulighed for at opnaa en Stilling som Kontorchef i det internationale Landbrugsinstitut i Rom, hvortil jeg, som før omtalt, havde indsendt en Ansøgning. Men der var, som Institutets danske Delegerede, Hr. Kammerherre *K. Sehested*, meddelte, indkommet ialt 1200 Ansøgnings til de syv Chefposter. Dog tilføjede denne mig velsindede Mand, at han paa Grund af mine gode anbefalinger baade fra München og Paris ansaa mine Udsigter til at faa en af Posterne for ikke saa ringe, naar blot jeg selv kunde rejse ned og forestille mig for Institutets Myndigheder, som naturligvis ikke kunde bedømme disse Ansøgere paa Grundlag af selv de bedst beskrevne Papirbunker. En saadan Rejse kostede imidlertid adskillige Hundrede Kroner, som det paa det Tidspunkt var mig umuligt at skaffe. Jeg tog da til Dresden, hvor jeg endnu havde Venner fra mine gentagne Studieophold, og for at Læseren kan forestille sig min Stilling, undlader jeg ikke at tilføje, at jeg for at skaffe Rejsepenge hertil maatte pantsætte 7 Sølvbægre, som jeg havde vundet i Præmier ved de Kapsejladser, hvori jeg havde deltaget som Baadfører i Københavns

Amatørsejlkub. Jeg saa dem aldrig mere, da jeg ikke fik Raad til at genindløse dem, før Fristen var udløbet.

Som jeg om Aftenen den 28. December 1908 gik i en af Dresdens Hovedgader, blev jeg pludselig opmærksom paa en Sammenstimlen af en Mængde Mennesker foran Vinduerne i en af de store Bladredaktioner. Der maatte være foregaaet noget usædvanligt og frygteligt, thi adskillige Mænd og Kvinder græd og korsede sig ved Læsningen af Vinduesopslagene. Jeg saa da, at Telegrammerne meldte om et Jordskælv i Syditalien med total Ødelæggelse af Byen Messina og Hundrede Tusind Døde begravede under dens Ruiner ¹⁾. Men den forstandige Læser vil tilgive, at denne Efterretning i min daværende Tilstand kun udløste et eneste Udbrud og en lige saa lynsnar Beslutning. Jeg sagde blot: »Nu er jeg reddet,« idet jeg løb ned ad Gaden til Telegrafstationen, hvorfra jeg telegraferede til Redaktør *Witzansky* ved »København«, hvor jeg lige var blevet Udenrigsmedarbejder, og foreslog ham at sende mig som Korrespondent til Messina. Han accepterede straks, og samme Nat var jeg undervejs til Italien. Min Plan var jo klar: naar jeg havde udført mine Korrespondentpligter, vilde jeg paa Hjemvejen over Rom aflægge Myndighederne i det internationale Landbrugsinstitut et Besøg, som skulde dreje min Skæbne i en gunstigere Retning, end det ellers tegnede til.

Under normale Forhold skulde jeg have naaet Messina d. 1ste Januar, men da Jernbaneforbindelsen var afbrudt i Calabria, og Toggangen iøvrigt meget uregelmæssig paa Grund af de ekstraordinære Forsendelser af Flygtninge mod Nord og Militærtog mod Syd, naaede jeg over Neapel—Palermo—Catania først frem d. 4de Januar. Jeg skal ikke forsøge paa her at beskrive den Elendighed, jeg fik for Øje ved Synet af Messina: her havde Telegrammerne ikke overdrevet: Byen var saa godt som jævnet med Jorden. Mest Indtryk gjorde det dog paa mig at se de i Messinastrædet opankrede Krigsskibe Natten igennem belyse Byens Ruiner med elektriske Søgelys. Det skete for at

---

¹⁾ Tallene var, som det senere viste sig, lidt overdrevne, men Sandheden var frygtelig nok alligevel.

skræmme og fange de mange Røvere, som om Natten listede rundt mellem Ruinerne for at plyndre baade Husene og de Døde for alle Værdigenstande. At den menneskelige Tilbøjelighed til at berige sig paa andres Bekostning ikke engang gjorde Holdt foran Døden, havde jeg aldrig tænkt mig, og det gav min medfødte Tillid til Menneskene et Grundskud, som den aldrig forvandt. Og det var maaske godt, for saa vidt som jeg derved kom til at tage mig iagt ogsaa for de sociale Utopier, som nationaløkonomiske Videnskabsmænd uden Menneskekundskab ofte henfalder til.

Da det var umuligt at finde Logi i Messina, og da Hjælpe-skibene i Havnen var overfyldte, boede jeg nogle Dage i Taormina nogle Mil syd for Byen. Der fik jeg 8. Januar Telegram fra en dansk Familie om at eftersøge den danske Maler *Tvede*, der Ulykkesdagen befandt sig i Messina og siden ikke havde ladet høre fra sig. Jeg tog naturligvis straks til Messina, og fandt snart hans Bolig ved Hjælp af italienske Soldater, som jeg rekvirerede fra et af Krigsskibene. Men Huset var totalt ødelagt og fyldt i anden Sals Højde af nedstyrtede Vægge fra de omliggende Boliger, saa at det var umuligt at se eller høre noget. Den stakkels Maler blev da ogsaa først fundet efter min Afrejse, efter adskillige Dages Rydnings- og Gravningsarbejde paa det paagældende Sted. Ved denne og andre Lejligheder gjorde jeg de danske Konsulater i Catania, Messina og Neapel nogle Smaatjenester, som jeg ikke regnede for noget, men som vel alligevel er Forklaringen paa, at jeg nogen Tid efter af den italienske Regering fik en Erindringsmedalje i Sølv med tilhørende Diplom.

Derpaa rejste jeg til Rom, hvor jeg af den danske Konsul *Konow* blev meget vel modtaget, ligesom han ledsagede mig paa det Besøg, som jeg ved den Lejlighed aflagde hos det ny-stiftede Landbrugsinstituts Præsident, Grev *Faina*. Det viste sig at være en ældre Mand med et elskværdigt Verdensmandsvæsen, og han var saa venlig at underholde sig med mig næsten en Time. Samtalen foregik paa Fransk, da jeg vel paa Grundlag af Metropolitanskolens solide Latin- og Fransk-Undervisning kunde læse det italienske Sprog, men ikke tale det. Vi kom

naturligvis ogsaa ind paa Jordskælvene i Italien, og Grev Faina mente, at disse altid var lokaliserede i Syditalien, og at der ikke i den historiske Tid havde været Jordskælv i Mellemitalien eller Rom. Jeg tillod mig heroverfor at gøre ham opmærksom paa, at den romerske Historieskriver *Livius* under sin Omtale af Vendepunktet i den anden puniske Krig beretter om flere Jærtegn, og herunder ogsaa omtaler Jordskælv i Mellemitalien, som Forvarsler om et Omslag i Krigslykken. Jeg glemmer aldrig den ubeskrivelige Forbavselse, hvormed han ved disse Ord saa paa den unge Nordbo, der citerede de italienske Klassikere, som om det var vort daglige Brød. Jeg tænkte imidlertid ikke videre herover, før Konsul Konow senere fortalte mig, at min Fortrolighed med Latin og Historie havde gjort et langt dybere Indtryk paa Grev Faina end alle mine videnskabelige Vidnesbyrd. Faktum er, at næppe var jeg naaet hjem fra Rom til Danmark, før der laa Telegram om, at jeg havde faaet Posten som Chef for det Kontor, der skulde beskæftige sig med Andelsbevægelsen og Landbrugskrediten i alle Institutets 45 Lande. Men jeg skal ikke nægte, at jeg atter sendte min gamle Latinlærer, Inspektør *Michelsen* ved Metropolitanskolen, en venlig Tanke, fordi han bl. a. hævlede mig igennem alle de uregelmæssige latinske Verber, indtil jeg 22 Gange i Træk havde faaet rent ug i dem, og jeg kan med Sandhed sige med Holberg: »jeg vilde ikke miste det Latin, jeg kan, ikke for 100 Rigsdaler, thi det har baadet mig i mit Embede over 100 Rigsdaler, ja hundrede til«¹⁾).

Den 22. Marts 1909 overtog jeg da min Stilling i Rom, som var honoreret med 10.000 Guldfrancs, stigende til 15.000, og de følgende fire Aar blev i flere Henseender meget nyttige for mig. For det første fik jeg paa Embedsvegne Kendskab til Landbrugets Vilkaar i hele den civiliserede Verden, idet de Institutet tilknyttede 45 Stater for en stor Del direkte sendte os baade Materiale og Litteratur desangaaende. For det andet fik jeg ved *I n d l e v e l s e* en grundig Indsigt i sydeuropæisk Kultur og Racejendommeligheder, der er langt mere forskellige fra vore,

¹⁾ Per Degn i »Erasmus Montanus«.

end en Nordbo almindeligvis kan forestille sig. Endelig var der jo rig Lejlighed til at udvide sine Sprogkundskaber, idet det italienske Sprog jo kom af sig selv, medens Kundskaberne i Fransk styrkedes ved, at dette Sprog var Institutets Omgangs- og Korrespondancesprog; Rumænsk kunde tilegnes paa Basis af Latin og Italiensk; Spansk og Portugisisk paa Grundlag af Latin, Fransk og Italiensk, samt endelig Hollandsk som Følge af Tysk og Dansk.

Alligevel blev jeg hurtig klar over, at disse Aar ved Institutet ikke blot vilde blive Læreaar, men ogsaa Vandreaar, idet Forholdene ved Institutet snart udviklede sig til Ugunst for dets ikke-italienske Embedsmænd. Da jeg andetsteds har givet en udførlig Fremstilling af disse Forhold ¹⁾, skal jeg ikke gaa nærmere ind derpaa, men indskrænke mig til, hvad der er uomgængelig nødvendigt for Forstaaelsen af det følgende. Italienerne var misfornøjede med, at det overordnede Personale mest bestod af Udlændinge, og de støttede deres Krav om større Hensyntagen paa det Faktum, at Italien bidrog betydelig mere til Institutets Drift end de andre Stater. De heraf følgende Rivninger førte snart til, at de to Departementschefer, nemlig Amerikaneren *Clark* for Statistiken og Belgieren *Braffort* tog deres Afsked. Sidstnævnte var min Departementschef og anbefalede mig inden sin Afgang til Grev Faina med de Ord: »Laissez-lui la division, c'est un garçon de premier ordre« ²⁾. Men dels maatte Grev Faina snart efter trække sig tilbage, dels var det jo netop Meningens med denne Paladsrevolution, at ialtfald Departementscheftsstillingerne skulde besættes med Italienerne. Dette skete da ogsaa kort efter, og derved fik jeg den italienske Professor *Lorenzoni* til Overordnet. Han besad Energi og var ikke uden Dygtighed, men han var herskesyg og lunefuld saa godt som nogen Kvinde. Desuden havde han den hos den Art Mennesker ikke usædvanlige Angst for enhver, som kunde gøre ham Rangen stridig, og omgav sig derfor helst med

¹⁾ Entwicklungsgeschichte des internationalen Landwirtschaftsinstituts in Rom, i Brentano Festskriftet, München og Leipzig 1916.

²⁾ Overlad ham (hele) Departementet. Den unge Mand er første Klases.

lutter Undermaalere. Ved at forøge min Flid og min Aarvaagenhed lykkedes det mig dog at afværge hans Intriger mod mig, indtil Sommeren 1911. Da afgik Professor *William Scharling* ved Døden, og dermed blev der et Professorat i Nationaløkonomi ledigt ved Københavns Universitet.

Det var i og for sig naturligt, at jeg benyttede denne Lejlighed til at søge tilbage til mit Fædreland, og jeg rejste derfor hjem i min Sommerferie for at tale med mine Venner om Forholdene. Det vidstes, at Docent Warming samt Doktorerne E. Mackeprang og Axel Nielsen vilde søge Embedet, og jeg behøver ikke at forklare Læseren, at Warming i dette Løb var placeret adskillige Meter fremme paa Banen, medens vi andre stod »scratch«. Alligevel opfordrede Dr. Birck, som selv kort iforvejen var blevet Professor, mig paa det ivrigste til at søge Posten og deltage i Konkurrencen, hvormed han med Rette kunde henvise til, at ingen af de andre havde en saa alsidig og omfattende Produktion og Uddannelse. Jeg indvendte dertil, at jeg jo allerede havde Erfaring for, hvor lidet dette nyttede, naar Modparten blev protegeret af en lignende Koalition, som den, der optraadte imod mig tre Aar før ved Besættelsen af Docenturet ved Landbohøjskolen. Vi talte en Julnat 1911 i Timevis om dette, indtil han paa Hjørnet af Aarhusgade og Østerbrogade, hvor han dengang boede, pludselig standsede og sagde: »Ja, De har Ret, De er haardt handicappet; men derfor lover jeg Dem, at hvad end Kliken finder paa, skal De faa en Mindretalsindstilling, som har vasket sig«.

Kort efter blev Dommerkomitéens sammensætning bekendt, og det kan nok være, at den bekræftede mine værste Anelser. Den bestod af følgende 9 Medlemmer: Professor Westergaard som Formand, Departementschef Koefoed, Generaldirektør Marcus Rubin, Juristerne Prof. Munch-Petersen og P. Jørgensen, Nationalbankdirektør Emil Meyer, Prof. Birck samt Prof. Jæger fra Oslo og Fahlbeck fra Lund. Som Gud og Hvermand vidste, var Westergaard og Koefoed stemt for Warming (Koefoed dog nærmest for at blive af med Warming som Kontorchef i sit Bureau), og Marcus Rubin vilde lægge hele sin Indflydelse i Vægtsskaalen for at hindre Valget af mig. Af de øvrige seks uvildige Medlemmer skulde jeg altsaa vinde de fem, for overhovedet at faa en

Flertalsindstilling. Og fik jeg ikke det, maatte jeg under de i det internationale Landbrugsinstitut raadende Forhold være forberedt paa, at et Nederlag i Danmark vilde blive udnyttet imod mig i Rom. Jeg skrev da et udførligt Brev herom til Kontorchef *Frantz Dahl* i Undervisningsministeriet, og bad ham om Raad ¹⁾. Han havde nogle Aar før sendt mig et venligt Brev i Anledning af min Doktordisputats og viste ogsaa nu et godt og forstaaende Sindelag. Han raadede mig alligevel til at søge ud fra den Betragtning, at ingen tvivlede om, at jeg selv uden Sejr vilde gaa ud af Kampen med Ære.

Jeg satte nu igen alle Sejl til, for at deltage i Konkurrencen, der blev afholdt i København i Begyndelsen af December 1911. Til den frie Opgave havde jeg formentlig et godt Emne i de storslaaede Landbrugsreformer, som fra 1906 iværksattes i Størstedelen af europæisk Rusland, men endnu var ganske ukendt i den øvrige Verden. Jeg havde her været saa heldig at faa Hovedmaterialet fra første Haand, idet den russiske Regering i 1910 havde sendt de første Rapporter derom til Landbrugsinstitutet i Rom. De hørte egentlig ikke til mit Bureau, men da ingen anden interesserede sig for dem, havnede de hos mig, som jo ikke for ingenting havde studeret de danske Landbore reformer under Falbe-Hansen og derfor straks saa, at Ruslands Bondebrug først nu var naaet til samme kritiske Stadium, som det danske i 1781, og at hele Ruslands Fremtid afhang af disse Problemers Løsning. Jeg havde allerede Aaret før holdt et Foredrag derom for Embedsmændene i Landbrugsinstitutet og skrev nu paa tre Maaneder Bogen om Landbore reformerne i Rusland. Det er den første fuldstændige videnskabelige Fremstilling ²⁾ af disse Problemer og deres Løsning, og jeg kan heller ikke klage paa Mangel af Interesse for den blandt Dommerne. Saaledes henvendte Fahlbeck sig straks til mig efter min to Timers Forelæsning herom og bad mig om et Uddrag heraf til sit Tidsskrift. De to bundne Opgaver lød henholdsvis: Pris-

¹⁾ Nuværende Professor ved det rets- og statsvidenskabelige Fakultet.

²⁾ Intet kan derfor være uretfærdigere, end naar Prof. Birck i sit Separatvotum (Bilag C) søger at nedsætte den som et Andenhaandsarbejde. Jeg havde tværtimod den væsentligste Del af Materialet fra første Haand.

niveauet og dets bestemmende Faktorer, samt (efter Hukommelsen) Marxismen og Revisionismen i Tyskland. Sidstnævnte Emne var efter manges Mening alt for specielt, især da der kun var givet to Dages Frist til dets Besvarelse. En af Konkurrenterne gik da ogsaa ganske istykker derpaa, medens jeg var heldig, for saa vidt som jeg under mit fleraarige Studieophold i Tyskland ikke alene havde læst Karl Marx fra Ende til anden, men ogsaa fulgt Revisionisternes Opgør med Marxismen paa nærmeste Hold.

Under disse Omstændigheder blev det ikke muligt at gennemtrumfe Favoriten Warmings Valg, skønt Professor Westergaard og Koefoed haardnakket holdt fast ved ham, medens Professor Birck og Nationalbankdirektør Emil Meyer lige saa bestemt holdt paa mig ¹⁾. Iøvrigt er der forskellige Fremstillinger af Stemmegivningen og Diskussionen indenfor Bedømmelseskomitéen, og da der ikke føres Protokoller herover, vil denne Sags Forløb aldrig fuldt ud kunne opklares. Ifølge en udførlig Skildring til mig fra Professor Birck 1ste Januar 1912 (altsaa ca. 14 Dage efter Afgørelsen) skulde jeg paa et vist Tidspunkt have haft ogsaa de to udenlandske Stemmer, altsaa ialt fire, medens Professor Jæger nu mener at kunne huske, at jeg kun fik tre, medens Mackeprang og Axel Nielsen fik hver to, ligesom Warming. Hvorom alting er, strandede mit Valg især paa Marcus Rubins stadige Angreb paa mig i Komitéen. Deres Art fremgaar af følgende Sammenstød mellem Rubin og Birck, som tog til Genmæle, hvortil Rubin spydig i hele Komitéens Paahør bemærkede: »Mon ikke Deres Iver for Dr. Wieth-Knudsen skyldes, at De i ham ser en konservativ Meningsfælle?« »Nej,« brølede jeg (Birck), »han er en fordømt Radikaler ligesom De selv, men han tænker som en hvid Mand og ikke som en Neger« ²⁾. Denne Replik følte Rubin som en personlig Hentyd-

¹⁾ Se atter Bircks Votum Bilag C, Slutningen.

²⁾ Dette er altsaa Oprindelsen til hin berømte Replik, som i en lidt anden Form tillægges Professor Birck under hans Sammenstød i Prisreguleringskommissionen med Ballin. Bircks voldsomme Antisemitisme er jo bekendt, selv om han siden har søgt Absolution for den ved et med Aarene tiltagende Koketteri med Radikalismen og Salonsocialismen.

ning til sin Jødedom, og det truede nu med Skandale, som forskrækkede de fremmede Censorer fra at stemme paa de to Kandidater, nemlig Warming og Wieth-Knudsen, hvorom der aabenbart stod en personlig Strid, hvis dybere liggende Aarsager de ikke kunde gennemskue. Hermed var der banet Vej for Axel Nielsens Kandidatur, og for ikke at faa Vrøvl med Ministeriet, enedes man tilslut om en eenstemmig Indstilling.

Herved hjalp det mig kun lidet, at den samme Komité ligeledes eenstemmigt erklærede de tre andre Ansøgere (Warming, Mackeprang og mig) for kvalificerede. Det vil da ogsaa i det følgende vise sig, hvor skæbnesvangert det skulde blive for mig, at Professor Birck og Kontorchef Meyer ikke fastholdt den Mindretalsindstilling, uden hvilken baade Ministeriet og Offentligheden maatte faa et falsk Indtryk af min Indsats ved den Lejlighed. Jeg gik imidlertid dengang ud fra, at Birck havde frafaldet sit Løfte til mig under Indflydelse af en eller anden *vis major*, og nærede ingen Mistanke til hans Loyalitet, skønt en ham og Dommerkomitéen nærstaaende dansk Embedsmand til mig udtalte, at Konkurrencen havde faaet et andet Udfald, hvis Birck havde fastholdt Mindretalsindstillingen. Ifølge denne Fremstilling skulde Bircks Hovedinteresse have været at holde Warming ude, og saa snart Warmings Kandidatur maatte anses for bortfaldet, var han villig til at slippe mig for at gaa over til en for ham saa ufarlig Konkurrent som Axel Nielsen. Denne havde dog en trofast Tilhænger i Juristen Poul Jørgensen, om hvem Professor Birck vittig bemærkede, at han foretrak Axel Nielsens stilfærdigt brændende Tællepraas fremfor min bengalske Belysning.

Snart efter min Tilbagekomst til Rom begyndte, som jeg havde forudset, min nærmeste Foresatte, Lorenzoni, at genere mig paa alle optænkelige Maader. Meningen var aabenbart at »ækle« mig ud, som Tysken siger, af min Stilling¹⁾. Den samme Fremgangsmaade havde hans Ven Ricci i det andet Departement med Held anvendt overfor sin Kontorchef, nemlig Ty-

¹⁾ Naar man ikke har noget Paaskud til at fjærne en Mand, ækler man ham ud, saa at han gaar af sig selv. »Er ist herausgeekelt worden«, eller »Er ist gegangen worden« (»han er blevet gaaet«).

skeren Dr. *Preyer*, som jeg forgæves havde søgt at redde ved at bede min Ven, Baron *Bildt* (svensk Gesandt i Rom) interverere til Fordel for Preyer hos Institutets Chef, Marquis *Capelli*. Jeg forudsaa imidlertid, at en kort Tjenestetid ved Institutet kunde udnyttes mod mig, om jeg end var nok saa uskyldig, og holdt derfor ud et helt Aar endnu. I Begyndelsen af 1913 tilbød jeg efter et Sammenstød med *Lorenzoni* dog Præsident *Capelli* min Dimission, men derom vilde denne aldeles ikke høre Tale. Han fremhævede tværtimod, at han læste mine Arbejder med Interesse og nylig havde citeret det sidste af dem i en stor politisk Tale. Det støttede mig ogsaa, at jeg stod i det bedst mulige Forhold til alle mine Underordnede, skønt Størsteparten af dem var Italienerne, som jeg dog aldrig har haft vanskelig ved at omgaa. Det kom derfor som en Overraskelse, at han nogle Maaneder senere meddelte mig, at *Lorenzoni*, som nu ovenikøbet var bleven Generalsekretær og dermed Institutets øverste Chef, truede med at tage sin Afsked, hvis ikke han fik mit Hoved paa et Sølvfad. Da Præsident *Capelli* tilbød mig de gunstigst muligt Afgangsvilkaar, nemlig et halvt Aars Løn og hele min Pensionsfond, ialt 10,000 Guldfrancs, kontant udbetalt, foretrak jeg naturligvis at holde op, medens Legen var god, og flyttede i Sommeren 1913 tilbage til Danmark.

I de siden Professorkonkurrencen forløbne halvandet Aar havde jeg dog ved Siden af mine øvrige Arbejder ved Institutet faaet en til det dobbelte udvidet Opgave af »Landboreformerne i Rusland« udarbejdet paa Tysk. Allerede Aaret iforvejen havde jeg fra kejserlig Statsraad i Moskva, den danskfødte *C. A. Koefoed*, som jeg indtil da slet ikke kendte, faaet et meget smigrende Brev, hvori han meddelte, at den russiske Landbrugsminister *Krivoshen* paa hans Forestilling havde besluttet at tilbyde mig Hjælp til en tysk Udgave af min Bog, til hvilken der endnu ikke fandtes noget Sidestykke. Jeg afslog dog med høflig Tak dette Tilbud, idet jeg frygtede for, at mine Modstandere kunde faa Nys herom og maaske beklikke min videnskabelige Uafhængighed. Jeg fik da ogsaa den tyske Udgave antaget hos Verdensfirmaet *Duncker og Humblot* uden anden Støtte end en Anbefaling fra mine gamle Lærere, *Brentano* og

Lotz ved Münchens Universitet. Værket fik da ogsaa en ene-
staaende gunstig Modtagelse i Europas videnskabelige Presse ¹⁾).

Ikke desto mindre var mine Udsigter ved Hjemkomsten til Danmark alt andet end lyse. Af de 7000 Kr., jeg havde faaet ved Afrejsen fra Institutet, maatte jeg først betale Restgælden paa Udgivelsen af min Doktordisputats 1908 og Landborefor-
merne i Rusland fra 1911. Disse to Arbejder var dels ved deres Omfang, men især ved deres Udstyr med Kortmateriale og Ta-
beller, dyrere end andre Værker af samme Art og havde kostet mig 4000 Kr. alene til Bogtrykkeren. Heraf resterede Halvdelen. Tilbageflytningen til Danmark kostede, da jeg nu havde Familie, over tusind Kr. For at bo saa biligt som muligt, købte jeg for Restbeløbet et lille Hus syd for Humlebæk Station i Nordsjæl-
land, men ellers stod jeg paa bar Bund, uden en Øres Indtægt og uden Udsigt til nogen Stilling. Jeg fik ganske vist snart Arbejde som udenrigspolitisk Kronikør ved »København«, men skønt dette Arbejde maatte siges at være velbetalt i Forhold til den ringe Tid, som det tog mig, kunde jeg naturligvis ikke i Længden leve med Kone og fire Børn af de to Hundrede Kr. maanedlig, som jeg fik ved Bladet.

For ialtfald ikke at spilde Tiden begyndte jeg da med at

¹⁾ Herfra danner kun en Anmeldelse af den ovenfor nævnte Dr. Preyer i Conrads Jahrbücher en Undtagelse som var forbavsende ogsaa ved sin Utaknemlighed, da jeg havde støttet ham af al Magt i hans Kamp (jvfr. Teksten ovenfor), for ikke at blive kastet ud af Institutet. Hermed hænger det saaledes sammen. I 1911 kom Dr. Preyer op paa mit Kontor og bad om Oplysning angaaende Reformbevægelsen i Rusland, som han havde faaet Interesse for ved at høre mit Fore-
drag derom Aaret iforvejen og nu selv vilde skrive en Bog om. Jeg meddelte ham da loyalt, at jeg allerede havde skrevet en Bog derom paa Dansk og vilde oversætte den til Tysk. Han sagde, at han da vilde skynde sig at faa sin ud først. Naturligvis var mit Forspring for stort til, at det kunde lykkes; hans Bog kom først i 1914, min i 1913 som det første om dette Emne, ogsaa paa Tysk. Det saa da ikke godt ud, at han nedrakkede mit Værk efter alle Kunstens Reg-
ler, og han havde heller ikke faaet »Kritiken« optaget i Conrads Jahrbücher, hvis ikke han havde haft en Fortaler i sin Morbroder, den bekendte Prof. *Sering*, ved hvis Hjælp han siden blev Professor ved Königsbergs Universitet.

benytte min Ret som Dr. polit. til at holde Forelæsninger ved Universitetet, navnlig om Rusland, til hvis indre Forhold Kendskabet herhjemme dengang som nu var meget ringe. Tillige forsøgte jeg at bringe en Idé til Udførelse, som jeg havde faaet under min Deltagelse i München statsvidenskabelige Seminarium under Professor Brentano og Lotz's Ledelse. Den gik ud paa at samle de bedst begavede og mest interesserede statsvidenskabelige Studerende til tvangfri Drøftelse af specielle Emner under Ledelse af en eller flere statsvidenskabelige Professorer og Doktorer. Formaalet fremgaar maaske bedst af det Forord, som jeg d. 1ste Februar 1915 skrev til det første (og desværre eneste) Arbejde af denne Art, som det lykkedes at faa udsendt fra denne Studiekreds, nemlig Alf Ussings lille Bog: »Petroleumspriser og Petroleumsforbrug, med særlig Henblik paa Danmarks Motorfiskeri«:

»For et Aar siden samlede Prof. Birck og Dr. polit. Edv. Mackeprang sammen med undertegnede en Kreds af fremskredne statsvidenskabelige Studerende ved Københavns Universitet. Vort Formaal var at organisere Studiet af de nationaløkonomiske Hovedomraader (især Specialerne), anlægge det efter moderne Principer og, ved en gennemført Arbejdsdeling indenfor denne Videnskab, under vor Ledelse dog at beholde den Enhed og Oversigt, uden hvilken al sand Videnskab i Længden gaar til Grunde eller bliver praktisk unyttig...

Et saadant planmæssigt Revisions- og Nydannelsesarbejde paa Nationaløkonomiens Omraade er hidtil ikke forsøgt herhjemme, skønt det allerede længe har været i Gang ved de førende statsvidenskabelige Fakulteter i Udlandet.

Til Fremme netop af et saadant praktisk-økonomisk Arbejde har vi under Navn af »Dansk økonomisk Seminar« grundlagt et paa Frivillighed beroende nationaløkonomisk Laboratorium. Naturligvis vil en saadan Institution i Begyndelsen faa adskillige Vanskeligheder at overvinde, saa at man først vil kunne vente almennyttige Resultater af dens Arbejder, efterhaanden som Medlemmerne, gennem fortsat Studium efter de ny Principer, erhverver sig en dybere Ind-

sigt i det moderne Erhvervs- og Handelslivs Natur. Men idet vi haaber at bevare Tilslutningen fra de betydeligste af de yngre Kræfter frem gennem Tiderne, vil vort Arbejde efterhaanden kunne ventes baade at blive bedre og gaa lettere fra Haanden.

I Overensstemmelse med vore Formaal vælger vi Opgaverne fortrinsvis fra den praktiske Økonomis Omraader og søger at løse dem, ikke ved teoretiske Diskussioner eller blind Spekulation, men ved en nøje Indtrængen i hele vort Næringslivs faktiske Vilkaar samt et permanent Samarbejde med fremragende Praktikere indenfor vore Hovedindustrier og vigtigste Erhverv.

Ved en saadan Forening af Videnskab og Praksis haaber vi med Tiden at opnaa Resultater, der hverken er prægede af Forretningsmandens eller en enkelt Befolkningssklasses ensidige Interessesyn eller paa anden Side af Teoretikernes ofte rodløse og ubegrundelige Postulater. Dette Maal har aabenbart ogsaa stor Interesse for Offentligheden. Mer end nogensinde trænges der nu til grundig og upartisk Vejledning i økonomiske Spørgsmaal af vital Betydning for Land og Folk, og hertil maatte nærværende Række Skrifter kunne yde et væsentligt Bidrag. Thi vor Styrke skal være, at vi ikke føler os bundne af noget hævdvundet økonomisk eller politisk Dogme og kun anerkender Kendsgerningernes Sprog.«

Det fremgaar allerede af dette Forord, at Professor Birck viste megen Forstaaelse og Interesse for denne Sag, og jeg fik det Indtryk, at han gik med dertil ogsaa for at yde mig moralsk Støtte, hvilket jeg fremhæver til hans Ros. Men snart efter at vi havde indledet Arbejdet, meddelte han mig, at hans Kollega Axel Nielsen var meget misfornøjet med dette Initiativ paa Studiernes Omraade og i haarde Ord havde bebrejdet ham, at han lagde Navn dertil. Jeg gik da straks til Professor Axel Nielsen for at vinde ham for vor Plan, der jo kun tilsigtede en Supplering af Studierne. Men Prof. Axel Nielsen var aldeles umedgørlig, og under disse Omstændigheder maatte jeg naturligvis snart opgive dette Arbejde. Dels kunde man jo nemlig forudse, at de Studerende vilde falde fra, efterhaanden som de

mærkede, at dette økonomiske Laboratorium var en Torn i Øjet paa ialtfald en af deres Professorer, og ved at fortsætte det vilde jeg, som i Forvejen havde Professor Westergaard imod mig (eller dog for daværende Docent Warming, hvilket praktisk talt betød det samme) lægge mig ud ogsaa med Professor Axel Nielsen, og dermed forskertse min sidste Chance i Danmark: et Docentur, hvis Oprettelse til Supplering og Fornyelse af det statsvidenskabelige Studium netop da kom paa Tale.

Imidlertid var Verdenskrigen jo udbrudt, og hensatte, som alle ved, det i høj Grad exponerede Danmarks Rigsdag og Folk i en ubeskrivelig Tilstand af Raadvildhed og Rædsel. For sent indsaa man nu, at de, der som jeg selv i mange Aar havde advaret mod den optrækkende Fare, dog havde haft Ret, og at vor Hjælpeløshed ikke alene skyldtes Landets Lidenhed og udsatte Stilling, men ogsaa den Forsvarsnihilisme, som de radikale Partier i Aarevis havde præket for Folket, en Præken, som den danske Bonde i for høj Grad havde laant Øre. Dertil kom, at Hærens og Flaadens Ledelse var indbyrdes splidagtige, medens man maa lade den daværende radikale Regering, at den nok vidste, hvad den vilde. Men det var, hvad vort Forsvar angaar, ikke ret meget, og selv dette lidet var efter min og mange andre Forsvarsvenners Mening forkert. Jeg skrev da allerede i September om vor udenrigs- og militærpolitiske Situation en Pjece, som jeg kaldte: »Danmark under Verdenskrisen« og lod trykke som Manuskript i ca. 800 Eksemplarer paa egen Regning og Risiko. Den var kun bestemt til Udsendelse til en Række navngivne Personer, saaledes samtlige tohundrede Rigsdagsmænd, Ministrene, Højesteret og Hærens og Flaadens Officerer fra oven og ned til Regimentschefer og Søkaptajner, og Bogen har aldrig været at faa i Handelen. Naar jeg anvendte denne besindige Fremgangsmaade, var det ingenlunde, fordi Pjecen indeholdt noget, som en opmærksom Offentlighed kunde være uvidende om, endsige fortrolige Oplysninger, men fordi jeg i en saaa alvorlig Sag og i en saaa alvorlig Tid vilde undgaa selv det mindste Skær af Sensation. Hvert eneste Eksempel blev derfor sendt til rette Vedkommende i lukket Konvolut (ikke som Tryksag), men da Ministrene og Rigsdagsmændene naturligvis stod først

paa min Liste, blev Regeringen straks opmærksom paa Pjecen, som enten maa have jaget den en ordentlig Skræk i Livet eller ogsaa have forekommet den at frembyde en udmærket Lejlighed til at lamme en politisk Modstander. Den radikale Regering gav nemlig øjeblikkelig Politiet Ordre til at beslaglægge Bogen og stævne mig for Kriminalretten som sigtet for intet mindre end Højforræderi. Da det beslaglagte Restoplag (ca. 250 Eksemplarer), nu er frigivet, kan man let overbevise sig om det latterlige i en saadan Anklage. Det er da ogsaa blevet mig betydet fra troværdig Hold, at Anklagens Hensigt egentlig ikke var at ramme mig, men derimod at stoppe Salget af Pjecen, som man troede var offentliggjort og tilgængelig for hvem som helst. Beslutningen om Anklagen skulde altsaa være truffet saa hovedsaks, at man først Dagen efter konstaterede, at Pjecen aldrig havde været i Boghandelen og næppe vilde være kommet til Offentlighedens Kundskab ¹⁾, hvis ikke Regeringen selv ved sit Sagsanlæg havde gjort opmærksom paa den. Hvorom alting er, synes man snart at være blevet betænkelig ved at fremme Anklagen. Jeg fik ihvertfald allerede efter de første Afhøringer i Kriminalretten (hvor jeg da ogsaa er blevet bedre behandlet end noget andet Sted i Danmark) et underhaands Tilbud om, at Anklagemyndigheden vilde lade Sagen falde, saafremt jeg afgav en skriftlig Erklæring om ikke at skrive om Danmarks sø- og landmilitære Forhold, saalænge Krigen varede. Da jeg ingenlunde er saa stejl og umedgørlig, som visse Folk gerne vil have det til, og da hele den danske Presse var til den Grad kneblet, at kun det fri-demokratiske »Hovedstaden« aabenlyst turde forsvare mig; da endvidere Sagen havde medført, at jeg maatte fratræde min Stilling ved »København« og dermed mistede min eneste faste Indtægt, saa var der Fristelse nok for mig til at indgaa paa et saadant Forlig. Men jeg kendte mine Modstandere

¹⁾ Folketingets Formand, Hr. Pedersen-Nyskov, fortalte mig meget muntert, hvorledes han af Justitsministeren straks havde faaet Paalæg om at indsamle min statsfarlige Pjece hos alle Tingets Medlemmer. Han afviste det med den lakoniske Bemærkning: »Det tilkommer ikke Folketingets Formand at censurere Medlemmernes lukkede Breve«.

alt for godt til ikke at vide, at jeg ikke herved vilde opnaa Prædikaten »besindig og føjelig«, men snarere latterliggjort som den Person, der springer op som en Løve og falder ned som et Lam. Efter et Døgn's Betænkningstid svarede jeg derfor, at vel havde jeg nu sagt min Mening om disse Ting een Gang for alle, men garantere at det ikke kunde blive nødvendigt en anden Gang, kunde jeg ikke, og saa maatte Retten have sin Gænge. Skønt Sagen var fuldt opklaret, og jeg ikke blev tilsagt til flere Forhør, blev Sagen dog »traineret« i et Aarstid, aabenbart i Haab om, at Krigen vilde slutte, saa at Regeringen kunde henlægge Sagen, istedetfor at hente sig et Nederlag ved en Frifindelsesdom for mig. Den kom da ogsaa ved Højesteret, den 9. December 1915, selv om Kriminalretten nogen Tid forinden havde takseret min politiske Pjece til 3 Maaneders Fængsel.

Det mærkeligste ved denne Hændelse var dog, at den ganske imod min Forventning skaffede mig baade mere Anseelse og større Indtægter, end mange forudgaaende Aars haardt videnskabeligt Arbejde. Allerede Dagen efter Sagsanlægget strømmede det ind fra hele Landet med Tak og Anerkendelse ¹⁾, fordi jeg havde givet ren Besked om de paagældende Spørgsmaal, og jeg kunde i de følgende Aar faa saa mange Foredrag og skrive saa mange udenrigspolitiske Artikler, som jeg bare vilde. Da mine personlige Fornødenheder, som de fleste Aandsarbejders, kun er faa, og ikke strækker sig videre end til et Bibliotek, et Flygel og en Sejlbaad, kom jeg nu hurtig paa Fode og kunde ovenikøbet købe mig et Flygel (Biblioteket havde jeg, og Sejlbaaden kommer nok ogsaa). Hvad dette betød for mig, der i de fem Aar, siden jeg maatte rejse til Italien, ikke alene havde maattet opgive enhver Beskæftigelse med Musiken, men ikke engang havde ejet et Instrument i mit Hus, forstaar vel kun den, som selv er Musiker. Jeg begyndte nu atter at komponere og skrev bl. a. min Sonate for Violoncel og Klaver, som nogle Aar efter (1918) under stort Bifald blev fremført i København af

¹⁾ Denne Sag bragte mig ogsaa i Forbindelse med Hr. og Fru Ingeniør *Aage Westenholz* (paa Magleaa), i hvem jeg lærte de ædlestes Mennesker at kende, som jeg havde truffet siden mit Ungdomsophold paa Vesterbygaard.

ingen ringere end *Paulus Bache* og *Johanne Stockmarr*. Ganske vist gav jeg Koncerten under Pseudonymet Niels Knudsen, thi saalænge jeg ikke var Professor, skulde jeg nok vogte mig for at give Koncerter i eget Navn i et lille Land som Danmark, hvor det er næsten en Trossætning, at en Mand der kan mere end een Ting, kan ingenting ¹⁾. Iøvrigt maa jeg herom, ligesom ovenfor, henvise til andet Bind af disse Livserindringer.

Udsigterne til at opnaa en Stilling ved Københavns Universitet formindskedes imidlertid yderligere, efter at Warming paa Foranledning væsentlig af Professor Westergaard 1919 blev skubbet frem til Professor, dog ikke uden Modstand fra Axel Nielsens og Bircks Side, efter hvad sidstnævnte dengang fortalte mig.

Imidlertid havde jeg underhaanden modtaget en Opfordring til at søge et Professorat i Nationaløkonomi ved det nyoprettede svenske Akademi i Åbo i Finland. Hermed gik det saadan til, at den ansete finske Retslærde, Professor *Granfelt*, under et Besøg i København spurgte sin Fagkollega, Professor Frantz Dahl, om et dansk Emne til en saadan Stilling. Professor Dahl henviste ham da til mig, som derpaa havde en forberedende Samtale med Professor *Granfelt* paa dennes Hotel »Continental«. Snart efter modtog jeg Brev om samme Sag fra Åbo Akademis daværende Rektor, Kemiprofessoren Dr. *Rindell*. Forhandlingerne var allerede naaet saavidt, at min Løn var aftalt, og den eneste Betænkelighed, at mit bløde Dansk kunde være vanskeligt at forstaa for de finske Studenter, blev omgaaet derved, at jeg tilbød at holde mine Forelæsninger paa Tysk, om man skulde ønske det, da jeg behersker dette Sprog næsten saa godt som mit Modersmaal. Men pludselig gik Sagen istaa, og jeg hørte intet mere derom. Nogen Tid efter blev jeg dog ansat ved Landbohøjskolen (fra 1ste Januar 1920) netop i det Lektorat, som Hr. Riis-Hansen havde faaet 11 Aar iforvejen, og først opgav nu, skønt han allerede 1916 var blevet Departementschef i

¹⁾ I Tyskland har man i denne som i andre Henseender behandlet mig med større »Largesse«. Mit Navn findes saaledes der baade i de videnskabelige og i de musikalske Haandbøger, uden at nogen der har taget Anstød af saadan Dobbeltvirksomhed, tværtimod.

Finansministeriet. Nu vilde Tilfældet, at der Aaret efter ved Landbohøjskolen blev afholdt en stor Fest, hvorved der bl. a. blev givet en Middag, hvor adskillige nordiske Videnskabsmænd var tilstede, og ved den Lejlighed fik jeg netop Professor Rindell tilbords. Da jeg havde forestillet mig for ham, kan det nok være, at han fik travlt med at forklare mig, hvorfor den ovenfor omtalte Sag var gaaet i sin Mor igen.

Ifølge hans Fremstilling var der, efter at man havde henvendt sig til mig, kommet en svensk Ansøger, nemlig Dr. Brock, som havde den Fordel nationalt set at staa Åbo Akademi nærmere end jeg og at være støttet af Professor Birck fra Københavns Universitet. Under disse Omstændigheder ønskede Åbo Akademi at høre Københavns rets- og statsvidenskabelige Fakultet om mine Kvalifikationer, inden det udnævnte mig. Svaret fra mit eget Fakultet havde imidlertid været saa intetsigende, at Dr. Brock blev foretrukket. Jeg gik naturligvis nu til Birck og spurgte ham om, hvorledes dette forholdt sig. Han svarede undvigende, at han nok havde set en saadan Forespørgsel fra Åbo, men overladt dens Besvarelse til Axel Nielsen og Westergaard. Jeg syntes jo nok, at det var en lidt mærkelig Optræden af en Mand, der som Birck udgav sig for min Ven, saa meget mere som ogsaa Birck ¹⁾ havde opfordret mig til at søge den nævnte Stilling. Jeg sagde dog intet, men gik til Axel Nielsen. Han modtog mig, tvær som altid, og bekræftede, at Fakultetet havde besvaret Åbo Akademis Forespørgsel om mine videnskabelige Kvalifikationer med en kort Henviſning til Universitets-Aarbogens Meddelelse om Udfaldet af Professorkonkurrencen 1911. Men der stod jo, som Læseren ved fra før, intet andet, end at Axel Nielsen blev eenstemmig indstillet og de andre erklæret kvalificerede. Formelt var dette Svar jo fuldkommen korrekt, men i Realiteten forstaar selv den læge Læser, at dette Svar maatte virke som en kold Vandstraale paa det svenske Akademi i Åbo. Man ser heraf, hvilken Skade der fulgte af, at Professor Birck og Kontorchef Emil Meyer ikke i 1911 fastholdt deres Mindretalsindstilling til Fordel for mig, thi i saa Fald

---

¹⁾ I et Brev fra Oslo, se nedenfor (Begyndelsen af III Akt).

havde vor rets- og statsvidenskabelige Fakultet ikke paa denne raffinerede Maade kunnet spænde Ben for min Ansættelse ogsaa i Udlandet. Men jeg maa ogsaa nok spørge den jævne Læser: Skulde der mon mere end et Minimum af Menneskelighed til, for at Professor Birck, Westergaard og Nielsen kunde have oplyst Åbo Akademi om, at vel var Axel Nielsen efter Konkurrencen 1911 blevet eenstemmigt indstillet, men flere af Bestømmelseskomitéens Medlemmer havde holdt paa mig? Hvad skulde denne Sandhed have kunnet skade Professor Axel Nielsen, som da allerede i otte Aar havde siddet trygt i sit Professorat, medens jeg ikke havde det Sted, hvortil jeg i videnskabelig Forstand kunde hælde mit Hoved? Men ikke engang i Udlandet undte man mig det, og dog er dette Træk af vort Fakultets Historie intet imod, hvad der senere hændte, og som jeg skal skildre i næste Afsnit.

TREDIE AKT.

Som ovenfor antydet havde ogsaa Professor Birck selv opfordret mig til at søge det ledige Professorat i Åbo. Det skete i et Brev, som han sendte mig fra Oslo, og hvori han samtidig henstillede til mig at søge det nyoprettede Professorat i Trondhjem. Imidlertid havde jeg jo allerede ad anden Vej faaet en Opfordring fra Åbo, og da Forhandlingerne endnu var sværende, var jeg foreløbig afskaaret fra at søge Stillingen i Trondhjem. Inden jeg søgte, maatte jeg ihvertfald søge at bringe Professor Bircks Stilling til mig paa det rene. Enhver Læser vil forstaa, at min tidligere ubetingede Tro til hans Loyalitet nu var anfægtet, og mangen en Læser vil maaske undre sig over, at jeg først nu begyndte at tvivle paa ham. Adskillige Træk, som jeg tidligere ikke havde tillagt nogen Betydning, traadte nu efterhaanden frem i min Erindring. Saaledes havde vi en Dag i Begyndelsen af Krigen ved en Middag i Hotel Kongen af Danmark drøftet den under Navn af »Grænsenytteteori« kendte Værdilære. Bircks Doktordisputats fra 1902 handlede væsentlig om Grænsenytteteorien, som endnu dengang (1915) var hans Kæphest. Mit Standpunkt til denne Lære var, som adskillige andre Nationaløkonomers, mere forbeholdent, idet jeg udtalte, at for den som behersker Mathematiken ¹⁾, kan Grænsenytteteorien være en Genvej til Forstaaelse af Prisdannelsen, men at alt væsentlig i denne godt kan fremstilles og forklares ad andre Veje. Da slog Professor Birck i Bordet, saa det rystede, og brølede: »Nu bliver De aldrig Professor ved Københavns Universitet.« Men jeg tog ikke dette Udbrud højtideligt, da jeg ikke dengang

---

¹⁾ Altsaa ikke Prof. Birck, som derfor under Forsvaret af sin Disputats blev stærkt angrebet af den matematiske Professor.

kunde tro, at Birck var saa ringe en Mand, at han ikke kunde taale afvigende Meninger om sin Yndlingsteori, lige saa lidt som det kunde falde mig ind at forlange, at enhver Nationaløkonom skal sværge til min Befolkningsteori, skønt jeg ikke nærer Tvivl om, at den vil blive staaende gennem alle Tider, simpelthen fordi den grunder sig ikke bare paa Spekulation, men paa en *Naturlov*. Grænsenytteteorien derimod er allerede nu forladt i en saadan Grad, at eksempelvis Dr. *Conrad* i en større Afhandling, betitlet »Grænsenytteteoriens Sammenbrud«, endog konkluderer i, at Grænsenytteteorien er en Fare for Videnskaben¹⁾. En anden Gang aflagde han paa en Tur i Nordsjælland Besøg i min Villa i Humlebæk, dog uden at træffe mig. Jeg havde, som Læseren erindrer, begyndt at holde Forelæsninger som Privatdocent ved Universitetet, og min Kone spurgte derfor Birck om mine Udsigter der. Hertil svarede Birck, at han vilde give mig de fineste anbefalinger til et hvilket som helst Sted i Verden, blot ikke til Københavns Universitet! Disse saavel som andre Ting, som jeg ikke her skal trætte Læseren med, bevirkede, at jeg nu allerede inden Affæren med Åbo besluttede at passe paa Professor Birck, og jeg skal i det følgende bevise, at kun denne Beslutning frelste mig fra at blive narret af ham endnu engang. Inden jeg søgte Professoratet i Norge gik jeg derfor op til ham og spurgte, om hans Opfordring til mig om at søge Stillingen der var ensbetydende med, at han vilde stemme for mig i den (af fem Mand bestaaende) Bedømmelseskomité, hvoraf han var det danske Medlem. Han ikke alene bekræftede dette, men betonedede, at ogsaa Professor Jæger som Komitéens Formand var mig meget gunstig stemt. Jeg svarede dertil, at hans egen Stilling i denne Sag var af endnu større Betydning for mig, idet der ikke var noget Prestigetab forbundet med, om et *udenlandsk* Medlem stemte imod mig, men at det kunde blive ødelæggende for mig baade i Udlandet og hjemme, om min *Landsmand*, som maatte forudsættes at være mest fortrolig med mine Arbejder, gik imod mig. Han beroligede

¹⁾ Der Zusammenbruch der Grenznutzentheori, eine Auseinandersetzung mit Joseph Schumpeter. Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik. 129 Bd. (III. F. 74 Bd. Jena 1928).

mig med, at de andre Ansøgere, som alle var ham bekendt, formentlig var ufarlige for mig, og for yderligere at tilskynde mig sagde han nu, at kun gennem et Professorat i Udlandet kunde han (Birck) bryde Professor Westergaards fanatiske Modstand mod at se mig som sin Efterfølger ved Københavns Universitet, naar denne om nogle Aar faldt for Aldersgrænsen.

Under disse Omstændigheder besluttede jeg mig da til at søge det nævnte Professorat i Norge, og Professor Birck medgav mig hertil to Anbefalingsbreve, som ikke alene var uden Forbehold, men konkluderede i, at hvis jeg ikke nu kunde faa et Professorat, frygtede han for, at jeg vilde gaa over i Praksis og dermed tabt for Videnskaben. Og det var jo saa sandt som det var sagt. Thi jeg var nu blevet over 40 Aar, uden endnu at have opnaaet en eneste videnskabelig Post i mit Fædreland, ja jeg havde ikke engang nogen sikker fast Indtægt, og de løbende Indkomster begyndte nu efter Verdenskrigens Afslutning at mindskes, medens Priserne steg. Af disse Breve tog jeg for en Sikkerheds Skyld verificerede Afskrifter, og i Sommeren 1919 rejste jeg til Oslo og afleverede i Slutningen af Juli personlig min Ansøgning med Bilag til Ekspeditionschef *Hougen* i Kirke- departementet. De andre Ansøgninger var da forlængst indgaaede, idet Fristen i Virkeligheden var overskredet for mit Vedkommende.

Der skulde dog hengaa $1\frac{1}{2}$ Aar, før jeg fra nogen Side hørte mere om denne Sag, medens jeg et halvt Aar efter (1. Januar 1920) endelig fik det ovenfor omtalte Lektorat ved Landbohøjskolen. Det indbragte mig ganske vist kun ca. 200 Kr. om Maa-neden, men min Stiling bedredes noget bl. a. derved, at man nu, da Krigens Frygt og Spænding var forbi, ogsaa fra Modstandernes Side begyndte at yde mig Oprejsning ved at erkende min Forudseenhed i vigtige økonomiske og udenrigspolitiske Spørgsmaal. Saaledes bragte »Politiken« d. 23. November 1920 en redaktionel Artikel, betitlet »Dagens Spørgsmaal«, hvis Hovedindhold lyder saaledes:

»Dr. Wieth-Knudsen har det for en Nationaløkonom saa store Fortrin, at han har set sig vidt omkring i Verden. Hans Hovedværk, »Formerelse og Fremskridt«, som han i 1908 forsvarede for Doktorgraden, fremkom paa Grundlag

af Erfaringer, der var indvundet paa en fleraarig Studierejse i Tyskland, Frankrig og Schweiz. Særlig Betydning fik hans Ophold i München, hvor han kom i nær Berøring med de berømte Nationaløkonomer Brentano og Lotz og gennem dem modtog mange Impulser. I »Formerelse og Fremskridt« søgte Wieth-Knudsen at paavise Gyldigheden af Malthus' pessimistiske Befolkningslære ogsaa i det moderne Samfund, og han naaede til den Konklusion, at »den økonomiske Videnskabs hittidige Forestillinger om Menneskets Fremskridt er overdrevne, især hvad det 19de Aarhundrede angaar« — en Opfattelse, der naturligvis maatte vække stærk Modstand hos de Nationaløkonomer, som hylder mere optimistiske Anskuelser . . .

Som Kontorchef i Landbrugsinstituttet havde han rig Adgang til landbrugsstatistisk Materiale og benyttede de Aar, han opholdt sig i Rom, til at skrive et Par fortræffelige Bøger om det russiske Agrarspørgsmaal.

Foruden de her nævnte Værker har Wieth-Knudsen i Aarenes Løb udfoldet en rig Produktion og i Bøger, Tidsskrifter og Dagspresse behandlet en Række forskellige Emner inden for Nationaløkonomien. Hans Stil er livlig, hans Fremstillingsmaade dristig, og han undgaar saa vidt muligt ved Reservationer at svække Kraften i sin Bevisførelse. I Diskussionen siger Wieth-Knudsen frygtløs sin Mening og koliderer derfor snart med Højre, snart med Venstre. Efter i flere Aar at have været en meget læst Medarbejder i Kronikken, angreb Wieth-Knudsen under Krigen »Politiken« og vi ham. Han ejer ligesom Professor Birck en polemisk Hensynsløshed, der kan være ubehagelig for Modstanderen, men i Offentligheden vækker Respekt for Manden. Ligesom Prof. Birck, om hvem han i adskillige Henseender minder, blot at han er alvorligere og tungere, hører han ikke til noget Parti; det giver ham en særlig Vederhæftighed. Wieth-Knudsen taler ikke som Højremand, ikke som Venstremand, men som sandhedssøgende Videnskabsmand« . . .

Jeg skal ikke nægte, at jeg blev glad over denne Anerkendelse fra Hovedorganet for et Parti (det radikale Venstre), hvis førende Mænd siden 1908 havde generet mig, for ikke at sige

noget værre, ved enhver Lejlighed, ja i 1914 endog forsøgt at sætte mig i Fængsel, blot fordi jeg afslørede deres militære og udenrigspolitiske Misgreb. Kun Slutningssætningen, hvori jeg under Sammenligning med Birck roses mere end ham, gjorde mig betænkelig, thi jeg anede, at dette kunde komme mig dyrt at staa.

Kort efter, nemlig d. 10. Januar 1921, kom Professor Jæger fra Oslo Universitet til København for der at holde Foredrag om Spiritismen, som han jo staa meget nær. Dagen efter var han saa venlig at aflægge et Besøg i min daværende Bolig (Pug-gaardsgade 7), og som Formand for den interskandinaviske Bedømmelseskommité ved Besættelsen af Professoratet i Trondhjem gjorde han mig da den glædelige Meddelelse, at alle Komitéens Medlemmer stod enige i at indstille mig til det ledige Professorat, dog med en Undtagelse, nemlig — min Landsmand Professor Birck! Han fandt det saa meget forunderligere, som den Mand, Birck vilde indstille, var en 40-aarig Norsk-Amerikaner, Dr. Ch. Stangeland, der formentlig kun som 23-aarig havde præsteret et større videnskabeligt Arbejde, nemlig den i 1904 udkomne Doktordisputats: »Pre-Malthusian Doctrines of Population«, men siden vendt sig væsentlig til en diplomatisk og administrativ Karrière i Amerika, hvor han ogsaa var opdraget. Professor Jæger tilføjede uden mindste Foranledning fra min Side, at han nu ved samme Lejlighed vilde gaa op til Professor Birck og tale ham tilrette, men at jeg kunde være ganske rolig, thi selv om det ikke skulde lykkes, var min Udnævnelse sikker alligevel. Læseren vil forstaa, at jeg allerede havde saa mange af den Art Erfaringer med Birck, at jeg ikke var nær saa forundret som Jæger. Jeg gik blot ind til Skrivebordet for at hente Afskrifterne af de uforbeholdne Anbefalinger, som Birck 1½ Aar før havde givet mig til Støtte for min Ansøgning om Professoratet i Trondhjem. Efter at være blevet gjort bekendt med dette Bircks Dobbeltspil, der nedenfor vil blive bevist ved Hjælp af de paagældende Indstillinger, som jeg naturligvis dengang ikke kendte, syntes Professor Jæger klar over, at han nu maatte tale med Birck herom ogsaa for Bircks egen Skyld.

Hvorvidt han har gjort dette, ved jeg ikke, og i en af Pro-

fessor Birck foranlediget Korrespondance synes Hr. Professor Jæger ikke at have nogen Erindring om et saadant Separatvotum imod mig fra Bircks Side, ejheller husker Prof. Jæger klart sit Besøg hos mig i Januar 1921. Jeg har derfor været nødt til at henvende mig i det norske Kirkedepartement om Tilladelse til at offentliggøre denne Sags Akter desangaaende, og naturligvis (under 19. August) faaet Tilladelsen. Overensstemmende hermed finder Læseren som *Bilag B* det hernævnte Separatvotum (af 23. December 1920) fra Birck, og som *Bilag A* den enstemmige, altsaa ogsaa af Birck tiltraadte, Indstilling (af 8. April 1921) til Fordel for mig. Skønt jeg først under et Besøg i Kirkedepartementet d. 11. August iaar er blevet bekendt med disse Aktstykker, bekræfter de til Punkt og Prikke et af Hovedpunkterne i den Protest, som jeg d. 18. Juli sendte til Undervisningsministeriet her, men ikke har modtaget fyldestgørende Svar paa. Bircks Separatvotum er, som man ser, dateret London d. 23. December 1920 og stilet til Professor Jæger som Formand for Bedømmelseskomiteén. Da begge Herrer har erklæret ikke at kunne huske noget videre herom, og da Professor Birck er en haardnakket Benægter, har jeg fotograferet dette interessante Aktstykke og gengivet det i Facsimile. Man ser heraf, at det er skrevet netop en Maaned efter, at »Politikens« Redaktion roste mig paa hans Bekostning og netop tre Uger før Professor Jæger opsøgte mig og gav stærke Udtryk for sin Forbavselse over det. Og det var jo ikke saa underlig, da det baade indeholder et personligt Angreb paa mig og indstiller en Mand, hvis videnskabelige Produktion og Virksomhed alle var enige om ikke kunde stilles foran min. Og dette Standpunkt deler Professor Birck jo selv i den eenstemmige Fællesindstilling tre Maaneder senere, dateret 8. April 1921, stik modsat hans Separatvotum af 23. December 1920, hvori han konkluderer: »Mit Votum gaar da ud paa, at begge de nævnte Doktorer er fuldt kvalificerede, men at Dr. Stangeland bør foretrækkes«.

Til Sagens fulde Forstaaelse maa jeg her indskyde en Bemærkning. Det er ikke min Mening, at Professor Birck ubetinget skulde være forpligtet ved sit halvandet Aar tidligere til mig afgivne Løfte om at stemme for mig i denne Sag, skønt dette under de givne Omstændigheder maatte være en For-

udsætning for, at jeg overhovedet kunde søge. Hvis der i Løbet af denne Tid var dukket en helt ny Stjerne frem paa den nationaløkonomiske Himmel, vilde jeg naturligvis selv betragte Birck som frit stillet, men han maatte da selvfølgelig som redelig Mand først og fremmest give mig Underretning om Omslaget. Men skønt vi ofte saas i disse halvandet Aar, har han aldrig i mindste Maade antydnet, at han nu saa anderledes end før paa mine Kvalifikationer i Forhold til Dr. Stangelands. Det er derfor, at Bircks Separatvotum af 23. December 1920 virker som et Bagholdsangreb, og det kan ikke være skrevet i god Tro. Ikke saaledes at jeg mener, at Dr. Stangeland skulde være en ringe Mand; jeg vil tværtimod være tilbøjelig til at rose hans fortræffelige Ungdomsarbejde i endnu højere Grad, end selv Birck har gjort det. Men det fremgaar jo baade af Hovedindstillingen og alle Separatvota, at Dr. Stangeland ikke havde fortsat denne videnskabelige Løbebane. Grunden til at han nu, 40 Aar gammel, forsøgte at komme tilbage hertil ved Hjælp af et Professorat i Norge, var den meget menneskelige, at han under Slutningen af Verdenskrigen var blevet trængt ud af sin amerikanske Karriere, og i Øjeblikket ikke saa nogen bedre Udvej end at vende tilbage til den Videnskab, hvori han begyndte saa godt. Professor Birck har blot haabet, at hans Separatvotum imod mig for Stangeland skulde drage ialtfald Kommissionens norske Medlemmer over til ham, som man i Norge gerne vilde hjælpe, hvorom mere nedenfor. Men i Følelsen af Standpunktets saglige Umulighed har han ikke paa nogen Maade turdet staa alene om det, og derfor ender hans Separatvotum med den vidunderlige Sætning (efter hans Konklusion, at Dr. Stangeland bør foretrakkes for mig!): »Ifald de andre Herrer i Komitéen skulde anse Dr. Wieth-Knudsen som den bedste af de to, skal jeg gerne slutte mig til deres Indstilling paa den Betingelse, at en Fællesudtalelse om Dr. Stangeland tilføjes, som kan være ham til Nytte, forvaavidt han igen skulde søge Plads ved et af de amerikanske Universiteter«.

Her har vi Bagdøren, som Birck vilde smutte ud af, hvis hans noble Forsøg paa at spænde Ben for mig skulde mislykkes i første Omgang. Men Professor Birck nøjedes ikke med saaledes at have to Standpunkter i den samme Sag. I et Separat-

votum Nr. 2, som nedenfor er aftrykt som *Bilag C*, indtager han et tredje Standpunkt, som han i dette Votums Slutningspassus udtrykker saaledes:

»Da jeg sammen med Direktør Emil Meyer stemte for at indstille ham til Professor ved Københavns Universitet, anser jeg ham ogsaa for egnet til Lærestolen i Trondhjem; mit Valg vakler efter de to Doctores Antecedentia mellem Stangeland og Wieth-Knudsen«.

Dette Bircks tredje Standpunkt i denne Sag er udateret, men ligger Side om Side med de to andre i det norske Kirkedepartement's Arkiv. I det første stemmer Prof. Birck for Stangelands Udnævnelse, i det andet for min, og i det tredje ved han hverken ud eller ind! Og hermed turde Prof., Dr. L. V. Birck være fældet ialtfald som videnskabelig Dommer.

Man siger jo med Rette, at Papiret er taalmodigt, men kunde man ikke med Rette tilføje, at ogsaa jeg har været det, som i ti Aar har tiet til en saadan Behandling, hvis Hovedtræk jeg fik opklaret allerede kort efter Afgivelsen af Fællesindstillingen af 8. April 1921, selv om jeg først nu har set af Dokumenterne, at hans Dobbeltspil kan bevises i alle Enkeltheder.

En Uge efter (d. 15. April 1921) bragte nemlig »Berlingske Tidende«s Aftennummer følgende Nyhed:

»Det økonomiske Professorat ved Trondhjems Højskole blev søgt af to Nordmænd, en Amerikaner Dr. Stangeland (Fru Michaëlis' Mand) og Dr. polit. Wieth-Knudsen.

En Kommission bestaaende af Professor Heckscher, Stockholm, Jæger og Heyn ¹⁾, Norge, og for Danmark Professor L. Birck, har enstemmigt indstillet Dr. Wieth-Knudsen. I Indstillingen betones det, at om end Stangeland er fuldt ud skikket til Hvervet, anser man dog Wieth-Knudsen som den bedste af Ansøjerne.

Sagen skal nu afgøres af det norske Kultusministerium«.

Jeg har tilladt mig at udhæve den sidste Linie, fordi Nøglen

¹⁾ Skal være Professor *Heje* (Trondhjem).

til Forstaaelse af alt, hvad der siden hændte i denne Sag, ligger skjult i denne tilsyneladende uskyldige Bemærkning. Det er nemlig aldrig hændt, at en enstemmig Indstilling i et videnskabeligt Anliggende ikke er blevet fulgt af vedkommende Ministerium; der var derfor, hvis Notitsen var fuldt sandfærdig, ikke noget at afgøre, men kun at bekræfte. Jeg fik derved en Anelse om, at Notitsens Forfatter paa en eller anden Maade vidste, at der trods Indstillingens Eenstemmighed vilde blive gjort Forsøg paa at skubbe mig ud til Fordel for Dr. Stangeland. Jeg maatte derfor straks have at vide, hvem der var Notitsens Ophavsmand.

Allerede Dagen efter Kl. 3 gik jeg op til et anset Medlem af »Berlingske Tidende«s Redaktion, hvem jeg forklarede Sagen. Han satte sig i Telefonforbindelse med vedkommende Medarbejder, en kvindelig Journalist, som i min Nærværelse telefonisk bekræftede, at hun direkte havde den fra Birck selv, saa at den altsaa var officios. Jeg var nu klar over, at den varslede ondt for mig, og hvis Læseren forbavses over en saadan Lydørhed, beder jeg ham erindre, at jeg jo engang før i Livet havde staaet i samme Situation, nemlig dengang daværende Kontorchef Warming efter min Indstilling til Docenturet ved Landbohøjskolen skrev til mig: »Saa har Ministeriet Ordet«. Og da selv et i Sagen saa »uinteresseret« Menneske som denne Redaktør ved »Berlingske Tidende«, bekendt som et af vore klogeste og mest nøgterne Hoveder, gav mig Ret i, at det jo saa ud, som om der dog var noget i Gære imod mig, besluttede jeg denne Gang at komme mine Modstandere i Forkøbet.

Jeg rejste derfor i Begyndelsen af Maj til Oslo, hvor jeg blev venlig modtaget i Kirkedepartementet og fik at vide, at den eenstemmige Indstilling nylig var afgaaet til Højskolens Myndighed i Trondhjem, som den skulde passere, selv om der ikke var Tvivl om Udfaldet. Men da der ikke var et Menneske, som kendte mig ved Højskolen, raadede man mig til at forestille mig for den derværende Rektor, Dr. *Birkeland*, som var Professor i Mathematik. Den 8. Maj tog jeg derfor til Trondhjem og blev der modtaget med stor Imødekommenhed af Rektor Birkeland, som meddelte mig, at Sagen allerede havde passeret Højskolens

øverste Styre, nemlig det af Afdelingsformændene bestaaende Professorudvalg¹⁾, som ligeledes eenstemmig havde sluttet sig til den eenstemmige Indstilling. Denne skulde nu blot bekræftes paa et Møde Dagen efter (9. Maj) i det af samtlige Højskolens Professorer bestaaende Professorraad. Den eneste Indvending, som kunde tænkes, var, at jeg, skønt ikke Jurist, havde Undervisningspligt i nogle Afsnit af Formue- og Næringsretten. Jeg kunde da oplyse ham om, at vi i min Tid ved den statsvidenskabelige Eksamen i Danmark maatte opgive over 2000 Sider alene i dette Fag, omtrent ti Gange saa meget som det, jeg skulde foredrage for Studenterne i Trondhjem. Rektor Birkeland blev glad for denne Oplysning, som efter hans Mening vilde bortvejre selv en sidste Rest af Modstand mod min Ansættelse. Sagen gik da ogsaa glat igennem, idet samtlige Højskolens Professorer paa nær to sluttede sig til den øvrige Eenstemmighed til Fordel for mig.

Nu skulde man da tro, at den hellige Grav var vel forvaret, som man siger, og jeg holdt da ogsaa med lettet Sind en dejlig Ferie hos nogle norske Venner ved Oslofjorden, og rejste derpaa hjem til København, og siden til Tyskland.

Men der kom ingen Udnævnelse. Istedetfor modtog jeg den 27. August 1921 (over Dresden) et fortroligt Brev fra Rektor Birkeland. Det er dateret Trondhjem d. 22. August 1921 og indeholder en Meddelelse om, at Kirkedepartementet har faaet Kundskab om de Forhold, der i sin Tid (Føraaret 1913) førte til, at jeg tog min Afsked fra Landbrugsinstituttet i Rom, og at denne Afsked skulde være begrundet i, at mine derværende Chefer havde klaget over mig. Birkelands Skrivelse slutter saaledes: »Da det ikke vil være muligt for Højskolen å opføre sig nogen mening paa grunnlag av denne ensidige fremstilling, vilde man være Dem forbunden om De vilde meddele Deres opfatning av årsagen til den konflikt, som førte til at De i sin tid tok avskjed fra landbrugsinstituttet«.

»For at få mest mulig materiale har højskolen også tilskrevet

¹⁾ Hvoraf jeg nu selv har den Ære at være Medlem, som Formand for Højskolens »Almindelige Afdeling«, omfattende Mekanik, Fysik, Matematik, beskrivende Geometri og Socialøkonomi.

professor dr. Birck om saken. Dessværre kan nu saken vanskelig komme til behandling her før i slutningen av september.

Hvis nogen Læser før har troet, at jeg nu var begyndt at se Spøgelser ved højlys Dag, saa vil han sikkert nu indrømme, at ingen Mistænksomhed fra min Side endnu paa langt nær havde holdt Skridt med de Nederdrægtigheder, som mine Modstandere udpønsede for atter at gøre det af med mig, og denne Gang formentlig for bestandig. Og da der aldrig hverken før eller siden, som Læseren ved, er forelagt mig det mindste Klagemaal fra Landbrugsinstituttet i Rom, følte jeg mig denne Gang aldeles værgeløs; jeg kunde ikke engang se, hvor fra dette Dolkestød i Ryggen kom, eller hvem der førte Dolken. Der var ganske vist (foruden det danske Udenrigsministerium, som naturligvis er hævet over enhver Mistanke i denne Sag) kun to Personer, som vidste, at min Afgang fra Rom ikke kunde siges at være helt frivillig, og den ene af disse var netop Professor Birck, som jeg ved Hjemkomsten fra Italien i 1913 havde fortalt alt, dels fordi jeg ikke havde noget at skjule, dels fordi jeg dengang nærrede fuld Tillid til ham. Og dog beder jeg Læseren udtrykkelig bemærke, at jeg ikke i min Protest til Ministeriet her af 18. Juli iaar (1930) har nævnt denne Sag, ja at jeg end ikke i dette Øjeblik sigter Professor Birck for Meddelagtighed ogsaa i dette Bagholdsangreb. Men i Professor Bircks Sted vilde jeg jo nok bidrage til nu endelig at faa opklaret, hvem den Mand var, som stod bag dette falske Angiveri¹⁾.

Et naadigt Forsyn skænkede mig til enhver Tid Søvnens Velsignelse, saa snart jeg havde Brug for den. Ingen Vanskelig-

¹⁾ Jeg har hidtil kun kunnet faa oplyst (af Kirkedepartementet i Oslo), at det var en Mand i fremskudt Stilling. Jeg har d. 11. August iaar i Oslo spurgt den eneste Nordmand, som kendte denne Sag fra første Haand (ligesom Birck), om det var ham, skønt jeg ikke selv troede det, og han svor sig da ogsaa fri. Rektor Birkeland, der er min Kilde til en Del af ovenstaaende, tilbød mig ganske vist, da jeg 1. Februar 1922 overtog Embedet i Trondhjem, at sige mig hvem det var; men jeg afværgede det, da jeg ikke vilde bære Nag til nogen, og derhos troede, at mine Fjender efter dette Nederlag endelig vilde lade mig være i Fred. Da Rektor Birkeland desværre nylig er død, faar Sykofanten nu selv melde sig.

hed og ingen Modgang har nogensinde taget stærkere paa mig, end at jeg jo efter en Nats Søvn vaagnede med frisk Mod den næste Dag, parat til en ny Tørn. Kun to Gange i mit Liv glippede det: den ene Gang var hint Efteraar 1908, da Riis-Hansens Venner drev mig i Landflygtighed; den anden Gang var Natten efter den 27. August 1921, da jeg fik dette Brev fra Rektor Birkeland. Men ud paa Morgenstunden faldt det mig ind, at jeg vistnok havde gemt det Brev, hvori selve Landbrugsinstituttets Præsident, Marquis *Capelli*, takker mig for det elskværdige Brev, hvori jeg havde meddelt ham min Beslutning om at trække mig tilbage, og i de hjerteligste Udtryk lover mig sin Støtte til Opfyldelsen af de Ønsker, jeg i den Anledning fremsætter. Saaledes skriver ingen Chef til en Mand, imod hvem der med Rette kan føres Klage. Jeg fandt virkelig dette Brev *in originali*, (haandskrevet Marts 1913) i en gammel Tegnebog i min Skrivebordsskuffe, og dets Fremsendelse til Rektor Birkeland var nok til at afvise enhver Mistænkeliggørelse i denne Sag. Men hvis Læseren tror, at Muldvarpearbejdet mod mig hermed var til Ende, saa tager han fejl. Det bedste er tværtimod tilbage.

Nogle Venner af Stangeland ved Oslo Universitet forsøgte nemlig at hjælpe ham til alligevel at faa Stillingen ¹⁾). De kunde jo herved henvise til, at selv om jeg var blevet eenstemmigt indstillet, saa var der dog en af Komitémedlemmerne, nemlig Professor Birck, der ogsaa havde sagt det modsatte, nemlig at Stangeland var den bedste, og at der burde tages særligt Hensyn hertil, netop fordi Dr. Birck var min Landsmand, men ikke Stangelands. Og Birck havde mærkelig nok ikke trukket sit Separatvotum af 23. December 1920 for Stangeland tilbage, da han under 8. April 1921 gik over til den modsatte Indstilling for mig. Man kunde dog ikke nøjes hermed, men forsøgte endnu en Gang at faa fat i noget, som kunde nedsætte mig i menneskelig Henseende. Fra København (fra hvem?) fik man da følgende ny Materiale til Angreb paa mig: 1) Jeg skulde i 1914 være idømt tre Maaneders Fængsel for en Oprørspejce. 2) Jeg var i det hele

¹⁾ Jeg undlader ikke at bemærke, at Dr. Stangeland selv er en god Mand, der var uskyldig i de Midler, som hans Venner og mine Fjender bragte i Anvendelse for at hjælpe ham.

taget et umedgørligt og uomgængeligt Menneske, som man bare vilde faa Spektakler af i Norge!

Dette fandt dog Kirkedepartementet i Oslo var for galt; Ekspeditionschefen (Departementschefen) vilde ikke vise Sagen tilbage paa dette Grundlag, men opfordrede underhaanden Rektor Birkeland til at rejse til København for at faa en Ende paa Intrigerne. Birkeland erklærede sig villig hertil, og rejste omkring 1. Oktober 1921 ned til Danmark, hvor han vilde søge Oplysninger om mig paa tre Steder, nemlig hos en dansk Fagkollega, hos min Chef, Direktør *Ellinger* ved Landbohøjskolen, samt i den herværende norske Legation. Og skønt denne Fagkollega var radikal Politiker (ligesom Birkeland selv nærmest var Socialist), var han saa venlig at udtale sig i de højeste Toner netop om mine menneskelige Egenskaber. Direktør *Ellinger* sagde til ham simpelthen, at han (*Ellinger*) i Birkelands Sted uden Tøven vilde tage mig, og dertil svarede Birkeland, at saa var den Sag jo afgjort. Om Birkeland derefter gik til Legationen, ved jeg ikke; derimod ved jeg, at *Ellinger* til Afsked sagde til ham: »Men gaa nu ikke ogsaa ud til Birck og Westergaard, for saa vender De hjem til Norge lige saa forvirret som De kom«.

Hjemkommet til Trondhjem gjorde Rektor Birkeland nu i et nyt Møde i Professorraadet midt i Oktober Maaned 1921 udførlig Rede for hele denne Sags Forløb. En af mine Kolleger, som overværede det, har fortalt mig, at denne Redegørelse var et Mesterstykke af videnskabelig Saglighed og administrativ Redelighed; den gjorde saa stærkt et Indtryk, at den blev citeret endnu otte Aar efter, nemlig ved hans altfor tidlige Bortgang ifjor, i en Nekrolog (af Professor *Sverre Pedersen*), som et af de mange Vidnesbyrd om denne Mands fremragende Karakteregenskaber. Den 17. Oktober kunde Rektor Birkeland da ogsaa sende mig følgende Telegram: »Professorraadet har opretholdt sin oprindelige Indstilling, man vil søge paaskyndet Udnævnelsen, venlig Hilsen Birkeland«. En Uge efter kom saa Udnævnelsen i det norske Statsraad, men først i Februar 1922 kunde jeg overtage mit Embede, da jeg forinden maatte afvikle mit Forhold til Landbohøjskolen, hvor jeg var Lektor.

I den Anledning gik jeg tre Dage efter Udnævnelsen op til Direktør Ellinger, der modtog mig venlig, som han altid har været imod mig, og bekræftede, hvad jeg foran har meddelt om Professor Birkelands Besøg hos ham en Maaned tidligere. Men han spurgte ved den Lejlighed, uden nogen Foranledning fra min Side, om jeg ansaa Professor Birck for min Ven. Da jeg sagde ham, at Prof. Birck ialtfald hidtil officielt havde spillet denne Rolle, meddelte han mig, at Prof. Birck to Aar iforvejen i Anledning af min forestaaende Ansættelse som Lektor under en Samtale stærkt havde fraraadet min Ansættelse med den Motivering, at jeg skulde være et farligt Menneske, der ved første Lejlighed kunde spænde Ben ogsaa for ham (Ellinger). Naturligvis brød Ellinger, der dengang havde kendt mig i tolv Aar, sig ikke det mindste herom, og paa mig gjorde Meddelelsen heller ikke længer noget stort Indtryk — det var jo ikke andet, end hvad jeg var vant til fra den Kant.

Den 1ste Februar 1922 rejste jeg til Trondhjem, og holdt der for overfyldt Hus i Højskolens største Auditorium min Tiltrædelsesforelæsning over »Økonomi og Teknik«. Jeg maa være sluppet godt fra det, thi den blev refereret in extenso i Byens Aviser, og en af dem sluttede sin Anmeldelse med at byde mig Velkommen med de Ord: »Heller ikke Professor Wieth-Knudsens letforstaaelige Dansk skal lægge ham Hindringer ivejen«. Og disse Ord er ikke blevet gjort til Skamme; saavel de fire Rektorer¹⁾, under hvilke jeg har arbejdet, som mine Kolleger og mine Studenter har vist mig en Venlighed og Forstaaelse, som har gjort mig Arbejdet og Livet i Norges gamle Hovedstad langt lettere, end jeg havde turdet haabe. Ethvert Menneske vilde vel under disse Omstændigheder have gjort ikke bare sin Embedspligt, men overhovedet sat al sin Evne og al sin Personlighed ind paa at gøre sin Gerning saa godt som muligt. Helt let er den ikke, da den foruden mit egentlige Fag, Nationaløkonomi, ogsaa omfatter Forelæsninger i Retslære og Finansvidenskab, hvortil nu ifølge Højskolens Ønske er kommet

---

¹⁾ Først R. Birkeland, saa Cl. Riiber, Harald Petersen og nu O. Heggstad.

mathematisk Statistikk, ligesom jeg (ogsaa frivilligt) i Reglen holder nogle Forelæsninger i Sociologi. Arbejdet med at følge med paa saa vidt forskellige Omraader kunde synes uoverkommeligt, men selv Professor Birck (se Bilag B) har jo givet mig Attest for Evne til hurtigt at sætte mig ind i forskellige Emner. — Jeg haaber derved at være blevet bevaret for noget af det Snæversyn og den Ensidighed, som gør de fleste nationaløkonomiske Teoretikers Arbejder saa golde og virkelighedsfjerne, for ikke at sige noget værre.

Hvorom alting er, mit Arbejde ved Norges Tekniske Højskole synes at være blevet kronet med Held, siden den nu værende Rektor Heggstad har sendt mig nedenstaaende Linier, som jeg dog kun citerer for at faa en Ende paa den Bagvaskelse, hvormed man altid har søgt at slaa mig ud, nemlig, at jeg skulde være en stejl og umedgørlig Natur:

Norges Tekniske Højskole

Nidaros, 16. august 1930

—
Rektor

Hermed bevidnes at professor K. A. Wieth-Knudsen har besørget den undervisning som tilligger det embede han innehar ved Norges Tekniske Højskole, nemlig professoratet i socialøkonomi, finansvidenskap og retslære, på en i alle deler helt ut fortjenstfull måte.

Hans forelesninger er ualmindelig klare og grundige og han fremfører dem på en sådan måte at studenterne får stor interesse for de problemer han behandler.

Professor Wieth-Knudsens forelesninger her ved høiskolen må derfor sis å ha vært av meget stor betydning for våre studenters utdannelse.

Som kollega skatter jeg professor Wieth-Knudsen meget høit; han er alltid korrekt og hensynsfull og meget lett å arbeide sammen med såvel med hensyn til spørsmål vedrørende hans undervisning som til spørsmål vedrørende høiskolens administrasjon.

(sign.) *Olav Heggstad.*

Naturligvis har der været Tilfælde i mit som i ethvert Men-

neskes Liv, hvor jeg har maattet sætte mig ordentlig til Modvæрге. Naar mine Angribere da har faaet at føle, at jeg trods min fra min Fader arvede Godmodighed godt kan bide fra mig, ømmer de sig og skriger: »Se, hvor er han ondskabsfuld.« Det minder om det franske Børnerim, der staar som Karakteristik under et Dyr i den franske Billedbog:

»Cet animal est très méchant,
quand on l'attaque, il se défend«

og som betyder: Her ser du et meget ondskabsfuldt Dyr, (tænk bare): det forsvaret sig, naar det bliver angrebet! Eller i den norske Rigsantikvar *Harry Fetts* friere, men rimede Oversættelse:

»Dette Dyr er meget slet,
naar man det slaar, saa bider det«.

FJERDE AKT.

Omtrent to Aar efter min Ansættelse ved Norges Tekniske Højskole blev der, som ventet, et Professorat ledigt i København, idet Professor Westergaard skulde falde for Aldersgrænsen. Sandt at sige var jeg ikke meget stolt ved at vende Norge, som altid har behandlet mig bedre end mit Fædreland, Ryggen efter kun to Aars Gerning. Naar jeg alligevel gik op til Professor Birck i Eftersommeren 1923, var det mere for at se, hvad han nu vilde sige; thi som Læseren erindrer, havde han jo tilskyndet mig til at søge Embedet i Norge med den Bemærkning, at kun gennem et Professorat for mig i Udlandet, kunde han bryde Professor Westergaards fanatiske Modstand. Han modtog mig da ogsaa venligt og sagde, at han gik ud fra, at jeg nu søgte hjem igen. For at prøve ham (der ikke vidste, at jeg var klar over hans i det foregaaende skildrede mærkelige Doppeltspil imod mig) indvendte jeg, at Cand. *Zeuthen* jo var hans Favorit. Han indrømmede dette, men betroede mig, at *Zeuthen* havde meddelt ham som sin faste Beslutning, at han ikke vilde søge Embedet dennegang. Da jeg spurgte hvorfor, sagde Birck, at *Zeuthen* selv ikke følte sig kompetent, da han kun havde offentliggjort et Par mindre Arbejder i Periferien af Faget og, skønt allerede ti Aars Kandidat, endnu ikke havde faaet skrevet sin Doktordisputats¹⁾. Jeg nævnede da Hensynet til Norge, men da han gentog, at jeg denne Gang var ganske sikker, lovede jeg idetmindste at tage *Sagen* under Overvejelse.

Midt i Oktober modtog jeg ogsaa en Opfordring fra de nationaløkonomiske Studerende ved Københavns Universitet om

¹⁾ Det var til den Grad rigtigt, at Kandidat *Zeuthen* først fem Aar senere, 40 Aar gammel, fik sin Disputats færdig, efter femten Aars Arbejde.

at søge Stillingen. Den er dateret København d. 10. Oktober 1923 og lyder saaledes:

»Hr. Professor Wieth-Knudsen,
Trondhjem.

Som det vil være Professoren bekendt, vil sandsynligvis inden længe Stillingen som Professor i Nationaløkonomi ved Københavns Universitet blive ledig.

Da vi undertegnede statsvidenskabelige studerende, baade gennem Professorens Personlighed, pædagogiske Evner og videnskabelige Arbejder, har faaet det Indtryk, at Deres Indtræden som Professor ved Universitetet vilde være til Gavn, saavel for vort Fakultet og vor Videnskab, som for Studenternes Uddannelse, og da vi endvidere anser Professoren for den, der er bedst kvalificeret til denne Stilling, og hvem vi derfor helst ser knyttet til det statsvidenskabelige Fakultet, tillader vi os hermed at anmode Professoren om at søge den ledige Stilling, idet vi samtidig udtrykker Haabet om, at der paa de Steder, hvor Afgørelsen træffes, vil blive taget Hensyn til de Følelser blandt Studenterne, som denne Henvendelse er Udtryk for«.

Naturligvis blev jeg rørt over denne Adresse, som var undertegnet af ikke mindre end 89 statsvidenskabelige Studerende ved Københavns Universitet, saa meget mere, som jeg ikke vidste, at mine Forelæsninger som Privatdocent ved Universitetet i 1914—15 endnu huskedes efter 8 Aars Forløb, ej heller, at min forholdsvis korte Virksomhed 1920—21 ved Landbohøjskolen havde efterladt sig synlige Spor. Men jeg var ganske klar over, at Adressen ingenlunde vilde styrke mine Udsigter til at faa Professoratet, og alene derfor begriber Læseren, at jeg ingen Andel havde i dens Tilblivelse.

For en Ordens Skyld aflagde jeg dog Birck en Visit under mit paafølgende Julebesøg (1923) i København, faa Dage før Ansøgningsfristens Udløb. Men denne Gang modtog han mig med en indtil Fjendtlighed grænsende Kulde. Da jeg tillod mig at erindre ham om, at han for faa Maaneder siden paa det mest indtrængende havde opfordret mig til at søge Stillingen som

selvskreven dertil, svarede han blot, at nu var det en helt anden Sag, thi en 25-aarig svensk Nationaløkonom (Dr. Ohlin) var nu Ansøger, og der vilde ialtfald blive Konkurrence, selv om jeg meldte mig. Da jeg kun tav hertil, sagde han med skadefro Betoning: »Jeg vilde gerne vide, hvad De nu tænker?« Ogsaa hertil svarede jeg intet, skønt jeg godt kunde have gjort det, thi jeg tænkte bare: »Hvor det ligner ham!«

Nu maa Læseren vide, at jeg kort forinden havde sagt ja til en Forespørgsel fra det danske Udenrigsministerium, om jeg var villig til eventuelt at overtage det danske Konsulat i Trondhjem, som havde staaet ledig i nogen Tid efter den tidligere Konsul *Bratts* Død. Det maa Professor *Birck* have vidst, thi han sagde nu pludselig, at han havde været oppe i Udenrigsministeriet for at fraraade min Udnævnelse til Konsul, med den Motivering, at mine økonomiske Forhold ikke tillod mig at overtage en saadan Post. Enhver Læser vilde forstaa, om jeg nu blev vred for Alvor over en saadan Usselhed, men sandt at sige begyndte jeg nu at tro, at de Folk havde Ret, som undskylder *Birck* med, at han vist undertiden ikke kan være rigtig velforvaret. Men da Professor *Birck* mærkede, hvilket Indtryk dette nye Forsøg paa at snigløbe mig, ovenikøbet i et ham aldeles uvedkommende Anliggende, gjorde, slog han om og erklærede sig beredt til at gaa op i Udenrigsministeriet for at gøre det godt igen. Nu var jeg dog ikke saa forladt af Guder og Mennesker i Danmark, at jeg skulde behøve en *Birck* til at redde mig, og allerede Dagen efter modtog jeg da ogsaa fra en Udenrigsministeriet nærstaaende Ven Meddelelse om, at min Udnævnelse var uigenkaldelig besluttet, og at *Bircks* Henvendelse desangaaende ikke havde kunnet rokke herved. Kort efter kom Udnævnelserne, hvortil ogsaa det norske Statsraad skulde give sit Minde, hvilket ikke voldte Vanskeligheder, da Højskolen i Trondhjem ikke havde noget derimod. Der er jo ikke noget stort Arbejde forbundet med Posten; og heller ingen Interesses modsætninger, thi i den konsulære Bestalling staaer ikke, som man almindeligvis tror, at en dansk Konsul skal varetage danske Interesser, men at han skal fremme *det gode Forhold* og Samkvemmet mellem de to Nationer for sit Distrikts

Vedkommende. Og dette sker lige saa godt og nok saa ofte ved, at man som dansk Konsul varetager en berettiget norsk Interesse i Samkvemmet. Og da saavel det danske Udenrigsministerium som min nærmeste Foresatte (Gesandten i Oslo) ved forskellige Lejligheder har glædet mig med at give Udtryk for, at man har været tilfreds med min Tjeneste i de snart forløbne 7 Aar, saa lever jeg i Norge i Almindelighed og i Trondhjem i Særdeleshed et paa engang saa arbejdsomt og fredeligt Liv, som nogen Mand kan ønske sig.

Jeg har derfor nu kun tilbage at forklare, hvorfor jeg under disse Omstændigheder, ligesaa gunstige i Norge som ugunstige i Danmark, overhovedet søgte det Professorat, som for et Aars Tid siden blev ledigt ved Københavns Universitet, derved, at Professor Ohlin trak sig tilbage til en lignende Post i sit Hjemland. Jeg behøvede i og for sig ikke at svare andet, end at jeg altid har ønsket mig at tjene mit Fædreland, og at Længslen efter Danmark med Aarene snarere er blevet stærkere end svagere. Sligt hænder enhver, selv under de bedst mulige Forhold i Udlandet. Saaledes skriver den danske Digter *Thor Lange*, der som bekendt maatte leve hele sit Liv i Rusland, hvor han var gift med en russisk Fyrstinde, i et af sine mange Digte følgende Vers:

»Hjem, hvor aldrig jeg fortrænges,
trygge Hjem Ukraine,
Synd, at jeg mod Danmark længes
alle vide Vegne«.

Disse skønne Linjer gør jeg Ord til andet til mine, blot at man for »Ukraine« sætter »Norge«. Og aldrig skal jeg glemme, at det fra min Ungdoms Trængselsaar og til min Mandoms Arbejdsaar var fra Norgen Hjælpen kom, naar det kneb haardest, selv om det ingenlunde har manglet paa Anerkendelse og Forstaaelse andetsteds, ogsaa i Danmark. I Virkeligheden har jeg selv der stort ikke andre Fjender end det halve Dussin, som sidder netop paa de Pladser, hvoraf min Skæbne i Fædrelandet hidtil har været afhængig.

Alligevel var det ikke blot denne Følelse, som tilskyndede mig til nu ved Nytaarstid 1930 at søge det først da som ledigt

opslaaede Professorat. Men hertil kom, at næsten ingen af mine mange Venner og Tilhængere i Danmark kunde begribe, hvorfor jeg ikke søgte en Stilling, som jeg formentlig forlængst skulde have haft. Allerede ved Nytaarstid 1924 var endog Bladene fulde af Forundring over, at jeg lod den ved Westergaards Afgang formentlig sikre Chance gaa forbi mig, og hvis jeg nu ogsaa denne Gang undlod at søge, vilde Offentligheden, som jo ikke vidste, hvad der laa bag, faa det Indtryk, at jeg aldrig vilde hjem til Danmark, og snart vilde det hedde sig, at det hele jo var min egen Skyld, og at jeg naturligvis nu var blevet saa fornem, at jeg vilde kaldes til Embedet o. s. v.

Alligevel skal jeg ikke nægte, at det kostede mig megen Overvindelse at søge en Stilling ved et Fakultet, hvis ledende Mænd i denne Sag kunde forudses ikke at ville sky noget Middel for igen at holde mig borte. Uheldet vilde til og med, at Professor Birck stod for Tur til at blive dette Aars Fakultetsformand og virkelig var blevet valgt til denne Post (Dekanus). Paa den anden Side havde jeg dog den Fordel, at man denne Gang imod mig maatte bruge Midler, som ikke kunde undgaa at vække et retsindigt Ministeriums Opmærksomhed. Det var jo ovenikøbet et socialistisk Ministerium, og hvor ofte har ikke Socialisterne med Fynd og Klem læst især Københavns Bourgeois Texten, paatalt den Nepotisme og de administrative Magtmisbrug, der nu i flere Generationer har bragt Fars-Sønner frem til Magt og Ære i Danmark, paa Bekostning af det fattige, stræbsomme og dygtige Barn, der har været saa uheldig at være født af en ukendt Slægt uden Forbindelser. Hvorfor skulde ikke jeg, om galt skulde være, tilfredsstillende alle rimelige Fordringer til at blive netop en socialdemokratisk Ministers Protege imod Professorsønnen Zeuthen, der nu i 15 Aar har været protegeret baade af sin Faders Ven og Kollega, Professor Westergaard og af Professorsønnen Warming, hvis Fader tillige som kirkelig-sindet stod Westergaard særdeles nær, samt pacet frem i de sidste ti Aar af Professor Birck, der har ladet ham vikariere for sig, uden at Zeuthen dog har drevet det til mere, foruden den ovenfor omtalte Disputats, der først kom 1928, end fire smaa Bøger, hvoraf de tre kun omhandler Socialforsikringen og

den fjerde nogle Problemer vedrørende — den politiske Valgret. Ganske vist vilde jeg ikke ubetinget kunne svare »ja eller nej« paa en Forespørgsel om, hvorvidt jeg er Socialdemokrat. Men dog har den bekendte socialistiske Nationaløkonom *Knud Korst* for ikke længe siden i Socialdemokratiets københavnske Hovedorgan tilkendt mig Førstepladsen blandt Nordens politisk-økonomiske Skribenter, hvad jeg ingenlunde selv har gjort For- dring paa ¹⁾.

Altsaa indsendte jeg i Begyndelsen af Januar iaar (1930) dog min Ansøgning til Undervisningsministeriet, ja jeg overvandt mig endog til endnu engang at aflægge Professor Birck, som jeg naturligvis havde skyet siden hans Bedrift i Slutningen af 1923, et Besøg (17. Januar). Mit Ærende var dog ingenlunde Professoratet, men jeg vilde nu lade ham vide, at jeg var blevet bekendt med adskillige af hans Bagholdsmeriter overfor mig, idet jeg mente, at han da for sin egen Skyld vilde holde sig udenfor Besættelsen af et Professorat, hvortil jeg nu var Ansøger, og Tiden skal nok vise, at dette havde været det klogeste af ham.

Istedetfor affattede han i Løbet af de følgende fire Maanedere sammen med J. Warming en Indstilling, hvori disse to Herrer paa halvanden Side gør det af med samtlige Ansøgere, naturligvis med Undtagelse af Dr. Zeuthen, som indstilles til Embedet uden Konkurrence! Professor A. Nielsen hævder dog i sin Indstilling (paa $\frac{1}{2}$ Side), at der bør være Konkurrence, men at jeg bør udelukkes ogsaa fra denne. Dette i dansk Universitetshistorie sikkert enestaaende Aktstykke har jeg til- ladt mig at aftrykke blandt nærværende Bogs Bilag (*D*). Man ser heraf, at de Herrer Birck og Warming giver mig min Be- komst i følgende Linier:

---

¹⁾ »De fleste af de Folk, der advarer mod den »tusendtallige Middel- maadigheds Herredømme« (d. v. s. Demokratiet), er selv nogle ked- sommelige Middelmaadigheder. Men der findes dog ogsaa talent- fulde Folk imellem dem, og blandt disse indtager Professor Wieth- Knudsen absolut Førstestillingen, forsaavidt angaar den dansk-norske Sprogverden (Wieth-Knudsen er dansk født, men nu Professor i Trondhjem)«. (Soc.-Demokraten« i København, 12. Februar 1929.)

»Overfor Dr. Wieth-Knudsen anerkender vi det inciterende i hans Fremstilling og hans Interesserethed paa mange af Aandslivets Omraader; men vi kan ikke se bort fra, at hans Indstilling til Problemerne ofte er mere lidenskabelig end videnskabelig. Hertil kommer, at han ikke har beskæftiget sig saa meget med Nationaløkonomiens Teori, som det efter vor Studieordning er ønskeligt, og det kan ikke ventes, at en Mand paa 52 Aar vil kunne ændre sin Interesse og Indstilling i denne Henseende«.

Hvor aandrigt og hvor sandfærdigt! Først en Neu-Ruppiner over Ordene »lidenskabelig« og »videnskabelig« og dernæst en Beklagelse over, at jeg ikke skulde have beskæftiget mig nok med Nationaløkonomiens Teori! Det faar være tilladt heraf at slutte, at Forfatterne af denne Dom selv er mere videnskabelige end lidenskabelige og dertil meget bevandrede i Nationaløkonomiens Teori. Men denne Slutning passer til Kendsgerningerne som en knyttet Næve til et blaat Øje.

Allerede fra Prof. Bircks første Fremtræden er det med Rette blevet fremhævet, at det subjektive og lidenskabelige ved hans Behandling af Problemerne var hans Force, hvorved han dels tilslørede, dels fik Tilgivelse for Mangel paa egentlig videnskabelig Begavelse. Dertil hører nemlig bl. a. Dybde og Grundighed, og Prof. Birck har aldrig haft Ry for nogen af Delene. Sit Navn i Danmark har han derfor kun faaet ved sine temperamentsfulde Angreb paa Aktieselskaber og Trustvæsen, men især dog ved sine Konflikter med semitiske Kapitalister.

Om Professor *Warming* faar det være nok at sige, at han hverken kan karakteriseres som videnskabelig eller lidenskabelig, idet han næsten bestandig forveksler sit eget seminaristiske Hjemmebryg af Socialisme og Kristendom med Nationaløkonomi. Og hvad disse Herrers Kærlighed til Nationaløkonomiens Teori angaar, saa tør man nok spørge, hvornaar den ellers har ytret sig? Monstro hos Prof. Birck, hvis Værker saa godt som alle er Kompilationer efter den gode gamle Recept, som Søren Kierkegaard udtrykker saaledes: (2den Udg. V, S. 39) »At skrive en Bog er i vore Tider det letteste af alt, naar man efter Skik og Brug tager 10 ældre, der handle om den samme Materie og

derudaf sammenskriver en 11te om samme Materie«? Kun i sit Ungdomsarbejde om Grænsenyttten (Værditeori, I—II, 1902) gør han nogle teoretiske Forsøg, som dog er mislykkede, baade fordi der til denne Behandlingsmaade kræves store Kundskaber i Mathematik, som Prof. Birck aldrig har haft, og fordi denne daværende »Moderetning« i Nationaløkonomiens Teori i stedse højere Grad bliver forladt som den Blindgade, den var. Eller hos Prof. Warming, hvis eneste teoretiske Forsøg (det lille Ungdomsarbejde om »Gode og daarlige Tider« og do. Manddomsarbejdet om »Valutaspørgsmaalet«) væsentlig er en Snakken frem og tilbage, op ad Vægge og ned ad Stolper, indtil Læseren føler sig søsyg og i denne Tilstand tror, at det er hans egen Skyld, at han ikke efter Læsningen af Warmings Vidsomsord er blevet en Smule klogere, end da han begyndte? Og A. Nielsen, der, siden han for 19 Aar siden blev Professor, overhovedet ikke har skrevet nogen nationaløkonomisk Teori, men kun en historisk Indledning til en Bankpolitik, som først nu er blevet fortsat? Man ser heraf, at hvis de tre Herrer Indstillingsforfattere virkelig er saa rørende trofaste mod Nationaløkonomiens Teori, saa er det af den Slags Trofasthed, om hvilken Søren Kierkegaard (Gentagelsen, III, S. 184) skriver, at den nok nærmest er beregnet paa at tage Livet af den elskede!

Udfra dette virker det unægtelig fortryllende, at Indstillingens Forfattere nu til det ledige Professorat søger en nationaløkonomisk Teoretiker af Hensyn til »vor Studieordning«. Man kan i Virkeligheden kun forstaa dette saaledes, at de tre Herrer af Mangel paa Kundskaber i og Interesse for den rigtige Nationaløkonomiens Teori selv altid har været og er ganske ude af Stand til at gøre Fyldest paa dette Omraade af »vor Studieordning«, og derfor nu med Lys og Lygte maa søge efter en helt ny Mand. Men da bliver det unægtelig desmere paafaldende, at de ikke kan faa Øje paa mig, hvis videnskabelige Produktion (se Bilag G) og mangeaarige Virksomhed aflægger tilstrækkelige Vidnesbyrd om, at jeg har baade arbejdet med og undervist i Nationaløkonomiens Teori paa flere Omraader end nogen af de tre Herrer. Og saa den kvalitative Forskel i vor Produktivitet er bevislig i min Favør, al den Stund mit Hovedspeciale er Befolkningsspørgs-

maalet i alle dets Faser, ligesom Professor *Bircks* har været Grænsenytteteorien, og *Warmings* er Danmarks Statistik, medens *Axel Nielsen* hele sit Liv væsentlig har dyrket Bankpolitiken. Der er blot den Forskel paa dem og mig, at det af mig valgte Hovedomraade er f u n d a m e n t a l t for hele Videnskaben og, som enhver nu kan se, tiltager i Betydningsfuldhed for hvert Aar der gaar, medens eksempelvis Prof. *Bircks* Ungdomskærlighed til Grænsenytteteorien har vist sig højst ulykkelig, forsaavidt som den allerede er forladt af nyere økonomiske Tænkere.

Og hvem er endelig disse tre Herrer, som saaledes forsøger at støde mig ud af Videnskabens Paradis? Lad mig, for ikke at synes ubeskeden, blot sige med gamle *Cicero* i sin Tale for *Sextus Roscius* til sine Modstandere: »Vel vil jeg ikke tillægge mig noget, men jeg behøver da heller ikke fratage mig selv saa meget, at jeg ikke skulde kunne maale mig med Jer«¹⁾. Lad os altsaa tænke os, at jeg som Medlem af en nationaløkonomisk Bedømmelseskomité havde været i den Situation at skulle afgive et Votum angaaende enhver af de Herrers videnskabelige Meriter (ogsaa jeg har siddet i saadan Bedømmelseskomité, nemlig ved Besættelsen af et Professorat i 1927 ved Oslo Universitet), og lad os endvidere tænke os — selv om det ganske vist er utænkeligt — at jeg vilde afgive et saadant usømmeligt og overfladisk Votum om en Kollega, der havde viet hele sit Liv til Videnskaben. I Prof. *Bircks* Aand vilde mit Votum da omtrent have set saaledes ud:

»Overfor Dr. *Birck* anerkender jeg det inciterende i hans Problemstilling, selv om det kun sjælden lykkes ham i sine Værker at give en Løsning, endsige da en rigtig Løsning paa Problemerne. Hertil kommer, at hans Værker alle (maaske med Undtagelse af hans lille buddhistiske Bog, betitlet *Aloysius' Breve*) er andenhaands eller rettere sagt trediehaands Arbejder, som er uddragne af halvfordøjede Kildeskrifter, ligesom de

¹⁾ I *Thoresens* friere, men gode Oversættelse: (III Udg. 1922, S. 39)
 »Saa ringe Tanker har jeg da ikke om mig selv, uden i mindste Maade at overvurdere mig, at jeg ikke nok tror, at jeg kunde hamle op med dig (hvad Tungefærdighed angaar)«.

vrimler af forlorne Aandrigheder og for en stor Del er skrevet i en daarlig, aforistisk Stil.

Hr. *J. Warming* udmærker sig ved en vis realistisk bonsens, selv om den naturligvis ikke kan erstatte den ham manglende videnskabelige Sans. Hans teoretiske Arbejder er derfor uklare, ofte ligefrem taagede, medens hans Danmarks Statistik er et nyttigt Arbejde, selv om det ikke bestaar i andet end en snusfornuftig Tekst til statistisk Departements Talmateriale.

Dr. *Axel Nielsen* vakte i sin Tid Forhaabninger ved den Grundighed, hvormed han dyrkede sit snævre Speciale, selv om han aldrig har røbet nogen Slags Originalitet. Men siden han i en usædvanlig ung Alder blev Professor, synes han at være gaaet næsten istaa, idet han i Løbet af disse tyve Aar ikke har præsteret stort andet end en Bankpolitik, der kun giver en dansk Fremstilling af almenbekendte bankpolitiske Principer. Dog har han samvittighedsfuldt røgtet sin Lærergerning ved Universitetet. —

Og dog vilde en saadan Dom, saa streng den kan synes, ikke være saa uretfærdig, som den de Herrer har fældet over mig; thi dette hypotetiske Votum er ikke usandt i, hvad det siger, men højst i, hvad det fortier, medens Triumviratets Votum om mig er usandt i begge Retninger.

Men hvad man end vil mene herom, saa vil ingen kunne nægte, at dette Votum staar i flagrant Modstrid mod alt, hvad selv Prof. Birck tidligere havde skrevet om min Videnskab og min Virksomhed. Ganske vist taler han i Fællesindstillingen til Professoratet i Norge 1921 samt i de to Separatvota med tre forskellige Tunger, men fælles for dem alle er dog en Anerkendelse af, at jeg var kvalificeret til Professoratet baade der og i København, og han forsøger idetmindste dengang at begrunde sine Forbehold, selv om denne Begrundelse er baade overfladisk og tvetydig. Men i ovenstaaende Votum imod mig er enhver Begrundelse, selv en nok saa tvetunget, opgivet, og kun en *Hvislen* tilbage.

Skønt vor Universitetsordning (Forordningen af 26. Juni 1918) kun hjemler Ansøgerne en Uges Frist til overfor Fakultetet at paatale eventuelle Fejl eller Misforstaaelser i Bedømmel-

sen, lykkedes det mig dog at faa skrevet en Indsigelse, selv om den kun var paa 6 Sider og derfor ikke kunde være udtømmende. Den blev indsendt d. 21. Maj i 12 Eksemplarer til alle Fakultetets Medlemmer, og bidrog ihvertfald til, at en juridisk Del af Fakultetet omstyrtede baade Flertallets og Mindretallets Indstilling, idet det blev vedtaget, at der skulde være Konkurrence, og at denne skulde være aaben ogsaa for mig, om jeg da vilde.

Af denne som *Bilag E* aftrykte Indsigelse fremgaar imidlertid, at jeg som Betingelse for at deltage i en Konkurrence maatte sætte, at ingen af disse tre hver paa sin Vis i Forhold til mig hildede Professorer fik Sæde i Bedømmelseskomiteén. Jeg afleverede ogsaa d. 3. Juni en Kopi af denne Indsigelse til Undervisningsminister *J. Borgbjerg*. Alligevel viste det sig, ved Meddelelsen om Bedømmelseskomiteéns Sammensætning (23. Juni), at denne indeholdt baade Prof. *Birck* og Prof. *Nielsen* (foruden Prof., Dr. jur. *Poul Andersen* her og Prof., Dr. *Sommarin* i Lund) valgt af Fakultetet, og Professor emeritus *Harald Westergaard* samt Departementschef *Adolph Jensen* (foruden Prof., Dr. *Jæger* fra Oslo) valgt af Ministeriet!

Da jeg i det foregaaende har bevist, at jeg til enhver Tid, og hvad jeg end vilde gøre, vilde have disse fire Herrer, altsaa Flertallet af denne Bedømmelseskomiteé, imod mig, og da dertil kommer, at de udefra tilkaldte sagkyndige næsten altid har ringere Indflydelse paa Besættelsen af et saadant Embede end de lokale, saa kan man rolig sige, at der aldrig er budt nogen dansk Videnskabsmand saa skandaløse Konkurrencevilkkaar som disse.

For imidlertid ikke at lade noget uforsøgt, som maaske endnu i sidste Øjeblik kunde hidføre en fordragelig Løsning, og for at fralægge mig ethvert Skær af Krigerskhed, sendte jeg dog d. 28. Juni følgende rekommanderede Brev til Prof. *Birck*.

»Inden jeg kan tage Stilling til Deres igaar her modtagne officielle Skrivelse af 24. ¹⁾ ds., maa jeg direkte anmode Dem

¹⁾ Det var Meddelelsen om Bedømmelseskomiteéns ovennævnte Sammensætning, Konkurrencens Indhold, samt Forespørgsel om jeg ønskede at deltage i den.

om frivilligt at trække Dem tilbage fra Konkurrencekomitéen. De burde have gjort dette allerede efter min Henstilling til Fakultetet af 21. Maj, ikke mindst fordi jeg der tog det Hensyn til Dem ikke at nævne den indtil Forfølgelse grænsende skandaløse Behandling, som jeg har været udsat for fra Deres Side i de sidste ti Aar. Jeg vil om fornødent kunne dokumentere den officielt, men afventer endnu, for det Venskabs Skyld, som jeg engang — og alt for længe — har næret for Dem, at De nu gaar i Dem selv.

Ærbødigst

(sign.) *K. A. Wieth-Knudsen.*

Herpaa modtog jeg (4. Juli) kun følgende Svar, dateret d. 1. Juli.

København, d. 1. Juli 1930.

Det rets- og statsvidenskabelige Fakultet
ved Københavns Universitet.

Hr. Prof., Dr. Wieth-Knudsen,

Nidaros.

I Tilsvar til Deres ærede Skrivelse af 26. f. M. skal tjene, at jeg desværre ikke kan efterkomme Deres Anmodning, og at jeg vedblivende imødeser Svar paa min Skrivelse af 24. f. M.

Ærbødigst

(sign.) *L. V. Birck.*

Som Læseren ser, fremturede Professor Birck i sin Trods mod enhver videnskabelig saavel som menneskelig Anstændighed, og der var nu ingen anden Vej til at faa Sandheden frem, end en Protest til Undervisningsministeriet. Som meddelt i Forordet blev den indsendt d. 11. Juli i Form af et Telegram, saalydende: »Forlanger Professor Bircks Udtræden af Konkurrencekomitéen formedelst vitterlig Inhabilitet; udførlig Dokumentation kommer«. Denne Dokumentation bestod i et, nødvendigvis kortfattet, Resumé af Bircks foran skildrede Meriter overfor mig. Endelig sendte jeg d. 18. Juli Fakultetets Dekanus (Prof. Birck) det under *F.* meddelte Bilag. Da heller ikke dette synes at have frugtet, skred jeg til denne udførlige Redegørelse.

Efter at denne d. 23. August var udarbejdet, modtog jeg en

d. 25. August dateret Svarskrivelse fra Undervisningsministeriet. Den meddeler, at man har sendt Prof. Birck en Forespørgsel, og efter hans Erklæring af 29. Juli, som har passeret Fakultet og Konsistorium, ikke finder at kunne foretage sig videre i Sagen.

Noget ynkeligere end dette Prof. Bircks Svar skal man imidlertid lede længe efter. Det bestaar dels i Benægtelse af nogle af de i det foregaaende meddelte Fakta, dels i ny Udflugter, som vi ikke skal forholde Læseren.

Om sin Svingning fra Dr. Stangeland tilbage til mig igen fremsætter han den helt ny Forklaring, at »der antydedes Grunde af højpolitisk Art, der midlertidig skulde vanskeliggøre Dr. Stangelands Ansættelse«. Man maa nok spørge, hvad det er for »højpolitiske Antydninger«, som nu skal bruges til at dække Bircks Tredobbelt-Spil. Og vi har jo i det foregaaende set, at der, tværtimod den eenstemmige Indstilling (8. April 1921) af mig, dog paa Grundlag bl. a. af Bircks forskellige Separatvota arbejdedes for Dr. Stangelands Ansættelse til langt ud paa Efteraaret 1921.

Sit Muldvarpearbejde for at spænde Ben for min Udnævnelse til dansk Konsul ultimo 1923 undskylder han nu med, at Udenrigsministeriet gennem en af sine Embedsmænd rettede en Forespørgsel til ham. Hvorfor skulde Udenrigsministeriet, der (som altid i saadanne Tilfælde) havde forespurgt de officielle danske Erhvervsorganisationer, rette en Forespørgsel herom til Birck, som jo i dette Forhold var en ligegyldig Privatperson? Men selv om saa var, undskylder det selvfølgelig ikke Bircks Mistænkeliggørelse af min Privatøkonomi. Endelig hævder han, at hans »noget ændrede Bedømmelse af Professorens (W.K.'s) Kompetence er baseret paa rent faglige Grunde, nemlig Kvaliteten af hans senere Arbejder«.

Disse Arbejder bestaar i de siden 1922 forfattede 6 Bøger samt 10 Artikler i forskellige Tidsskrifter, som meddelt i *Bilag F*. De er ellers for Størstedelen blevet mødt med endnu større Anerkendelse end min tidligere Produktion. Lad Professor Birck kun komme an med en udførlig Kritik af disse Arbejder, hvis han tør; det skal da nok bekræfte sig, hvad vi foran har paavist, at det er ham selv, der mangler videnskabelig Kompetence.

EFTERSPILLET

Vi kommer nu til det, som synes mig at maatte være Konklusionen af denne Bog, og som var et Hovedformaal med dens Udgivelse. Thi at jeg ikke har skrevet den fortrinsvis for min egen Skyld, vil den uvildige Læser have forstaaet af de foregaaende Kapitler. Ganske vist mener jeg, at der er begaaet Uret mod mig fra flere Sider, og de mange Slags Vanskeligheder, som jeg har mødt paa min videnskabelige Løbebane, og som næsten alle direkte eller indirekte skyldes systematisk, indtil Forfølgelse grænsende Intriger fra en bestemt Klike i Danmark, har uden Tvivl sinket mig i mange Aar og tildels hindret mig i en naturlig Udfoldelse af de Evner, som ingen har nægtet mig i Besiddelse af¹⁾. Men paa den anden Side er det vel kun faldet i faa Menneskers Lod i saa høj Grad som jeg at opleve Sandheden

---

¹⁾ Da »Selvfølelse« ogsaa er en af de Ting, som man har villet skyde mig i Skoene, har jeg vel Lov at gøre opmærksom paa, at den i det højeste kan være tilsyneladende, nemlig som en Reflex af den aandelige Nødværge, som kun mine Modstanderes illoyale Angreb ofte tvang mig til. Ellers gør jeg mig ikke til af noget, ja jeg gør ikke engang Fordring paa at have fundet paa noget egentlig Nyt, skønt Professor Heckscher i Stockholm eksempelvis om min Doktorafhandling fra 1908 siger, at »de flesta Kapitel kasta Ljus, och ofta nytt Ljus, öfver stora och viktiga Problem«. Men jeg lader ikke nogen tage fra mig, at jeg har gjort noget, som er, om ikke vanskeligere, saa dog langt farligere, nemlig genfundet et Par ældgamle Sandheder, som »Modernismen« i alle dens Skikkelser i den sidste Menneskealder havde fornægtet og traadt under Fødder, skønt intet Samfund og ingen Kultur kan bestaa uden deres uforbeholdne Erkendelse og Anerkendelse. Iøvrigt har jeg hele Livet blot søgt at holde mig den Læresætning for Øje, som endnu staar over min gamle Skole paa Frue Plads i København: »*Disciplina sollerti fingitur ingenium*« — »ved klog Undervisning dygtiggøres Aanden«.

i det gamle Bibelord, at mine Fjender tænkte alt til det Onde, men Gud tænkte alt til det Gode for mig. Det fremgaar jo af de foregaaende Kapitler, at for hver Gang mine Angribere syntes at have blokeret enhver Udvej, aabnedes der mig, ofte som ved et Trylleslag, en ny og meget bedre Bane. Jeg har for saa vidt ingen Grund til at beklage mig over min Skæbne, og Læseren vil vide, at det har jeg heller ikke gjort. Men selv om det omsider lykkedes mig ved et naadigt Forsyns Hjælp dels at overvinde, dels at undslippe et mig i næsten alle Henseender kontrært Milieu, saa er den Sag, som jeg her kæmper for, ingenlunde hermed til Ende. Thi det er en Kendsgerning, at lignende Kampe, som de, jeg her har skildret for mit Vedkommende, hører med til Samfunds-Ordenens (eller rettere Samfunds-Uordenens) Væsen i vore Dage, og at en Mængde højt kvalificerede Naturer svækkes eller ligefrem ødelægges i denne Kamp, ikke af Mangel paa Talent, men af Mangel paa eksempelvis Kræfter, Penge, Udholdenhed og Held. Nu er det saadan, at efter den Ophævelse af Stands- og Rangsforrettheder, som i Europa fulgte efter den franske Revolution 1789, har man søgt at grunde et nyt Samfund paa helt nye Principer, og det vigtigste af disse kender vi alle under Slagordet: »Fri Bane for den dygtigste«. Og i Virkeligheden er det afgørende for vor Kulturs og vort Samfunds Skæbne, baade paa det materielle og det aandelige Omraade, at dette Program virkelig gøres i størst mulig Udstrækning. Men vort Samfund er, som især Socialdemokratiet med Rette har fremhævet, endnu langt fra at anerkende dette Princip i Praksis, og særlig under vore smaa Forhold, der let kan beherskes af akademiske, administrative eller »sociale« Klubber, gælder det, hvad et anset Medlem¹⁾ af en saadan Klub engang aabent tilstod i et Foredrag, at en Mands Skæbne i det lille Danmark ofte afgøres af Kaffe-passiaren efter en bedre Middag, mere end af alle hans Evner og Anstrengelser hele Livet igennem. Hvorledes der kan raades Bod paa disse indtil Korruption grænsende Misligheder,

¹⁾ Næmlig afdøde Admiralinde *E. Gad* i et Foredrag, som hun holdt i Rom 1910 i skandinavisk Forening, hvis Præsident jeg dengang var.

især indenfor det gamle københavnske Bourgeosi, der endnu møder næsten enhver *homo novus*¹⁾ med ubønhørlig nedadvendt Tommelfinger²⁾, skal jeg ikke komme ind paa her.

Derimod skal dette Spørgsmaal nu drøftes for vort Universitets Vedkommende, thi det, som »Berlingske Tidende« har betegnet som »Tilfældet Wieth-Knudsen«, og med Rette for saa vidt som dette Tilfælde kun er mere grelt end vanligt, er dog i Virkeligheden typisk for den Maade, hvorpaa Besættelsen af Professoraterne ved vore Fakulteter ofte foregaar, og paa dette Omraade kan og maa gennemgribende Reforme af vort Universitets Administration finde Sted. Denne Sag angaar alle, og den belyses skarpt af den Kendsgerning, at de to yngre Kandidater Pedersen og Iversen, som nu konkurrerer med Favoriten Zeuthen om Professoratet, er næsten lige saa ilde stillede, som jeg var det for 19 Aar siden ved Professorkonkurrencen i 1911. For det første er Professor Birck indtraadt som Medlem af Bedømmelseskomitéen, ovenikøbet som dens Formand, skønt han selv har bundet sig uløseligt til Zeuthen ved (sammen med Warming) at indstille ham endog uden Konkurrence. Men en Mand, som paa Forhaand har taget saa utvetydigt Parti for en Ansøger, hører ikke hjemme i en videnskabelig Dommerkomité. At Professor Birck dog ikke undser sig for at blive i den, er nok til at vise Alverden, at han paa den videnskabelige Redeligheds Omraade selv lider af en vis psykisk moral insanity, ikke ulig den, han har været saa flink til at opspore og tordne over paa de materielle Omraader, lige siden han for over tyve Aar siden bekæmpede Svindleren *Alberti*, hvis Mundheld som be-

1) Det betyder »ny Mand« og anvendtes af de gamle romerske Patricierslægter om de opadstræbende Dygtigheder, som fra Bøndernes og de frigivnes Kreds ogsaa dengang undertiden tilkæmpede sig en højere Plads paa Samfundsstigen end den, de var født til.

2) Naar en Gladiator paa Arenaen i det romerske Kolosseum havde sejret i en Række frygtelige Kampe mod Dyr og Mennesker, men alligevel tilsidst bukkede under for Overmagten, bestemte et Tegn fra de fornemmes Loger, om man skænkede ham Livet for hans Tapperhed, eller han dog skulde have Dødsstødet. Dette Tegn var den nedadvendte Tommelfinger (*pollio verso*).

kendt var: »I Danmark kan man gøre, hvad man vil, bare man gør det!« For det andet er der Professor Westergaard, som ogsaa foretrækker Zeuthen, og heller ikke Adolph Jensen kan siges at være helt uvildig i dette Selskab. Men selv om han var det, skal cand. Iversen eller cand. Pedersen have alle de »frie« Komitémedlemmer med sig, for at faa en ordentlig Flertalsindstilling, og baade før og efter, at de er naaet saa vidt, vil de faa at føle Bircks mod dem nedadvendte Tømmelfinger. Men hvad det vil sige, har Læseren forhaabentlig faaet en klar Forestilling om af de foregaaende Kapitler, og for candd. Iversen og Pedersen er Professor Birck her saa meget desto farligere, som hans Adgang til og Forbindelser med det herværende Ministerium naturligvis er langt lettere og mere effektive end tidligere til Udenrigsministeriet i Danmark eller Kirkedepartementet i Norge.

Ganske vist er der endnu den Mulighed, at Juristen, Professor Poul Andersen eller de fremmede Censorer, Prof. Jæger fra Oslo og Sommarin fra Lund nu forstaar, at de ikke under disse Omstændigheder kan være bekendt at sidde i Komité sammen med Professor Birck, og fremtvinger Sagens Tilbagevisning til ny Behandling, hvilket de kan gøre blot ved at nedlægge deres Mandater som Medlemmer af Komitéen, under Henviisning til at de vitterlig er indtraadt i denne under Forudsætninger om *f a i r p l a y* for alle Ansøgerne, og at disse Forudsætninger nu er bristede. Og endvidere foreligger den Mulighed, at Undervisningsministeren i sidste Øjeblik griber ind, enten det bliver i Kraft af en idealistisk Trang til ialtfald paa det aandelige Omraade at opfylde Socialdemokraternes Løfter om at rydde op i den borgerlige og kapitalistiske Sump, om saa alle Frørerne kvækker nok saa meget, eller det bliver udfra den mere menneskelige Følelse, at Ministeren ikke gerne vil være ansvarlig for disse Underfundigheder og Uretfærdigheder.

Men hvis intet af alt dette sker, da maa det være aabenbart for alle, som overhovedet vil se, at trods alle Fraser om Frihed og Lighed regeres store Dele af vort Universitet af Klubber og Klikker, der gør Universitetet til en selvsupplerende Institution, uden nogen som helst effektiv Kontrol til Forhindring af den

Nepotisme og andet Misbrug, som efter al menneskelig Erfaring før eller senere sniger sig ind i ethvert absolutistisk System. Da er det klart, at ogsaa ved Københavns Universitet gælder nu Albertis Mundheld. Og da kan heller ingen være i Tvivl om, at der maa et Systemskifte til. I Virkeligheden har et saadant længe været tiltrængt; det ser enhver, som raader over det fornødne Personalkundskab, blot ved at studere vort Universitets Lektionskatalog. Af dens over Hundrede Professorer og Docenter findes kun et Mindretal af fremragende Navne, endsige betydelige Personligheder. Dette maa være paa-faldende for enhver, der ved, at ethvert Samfund, selv om man stiller de strængeste Krav til Udvælgelsen af dets aandelige Elite, tæller mindst 1 pro Mille af saadanne, altsaa i Danmark mindst 1000 voksne Mænd. Hvis derfor ikke Udvælgelses-systemet er temmelig illusorisk, skulde den Tiendedel heraf, som før eller senere slipper igennem til Københavns Universitet som Centret for alt, hvad Landet ejer af lysende Begavelser og skabende Evner, omfatte en knusende Majoritet af saadanne Aander. Ingen vil paastaa, at dette er Tilfældet; der er tværtimod den Dag idag adskillige Erasmus Montanus'er paa Frue-Pladsens Bjerg, og hvis der her i Landet fremvoksede en Ludvig Høfberg, kan man holde 1000 mod 1 paa, at han aldrig blev ansat ved Københavns Universitet, som det er nu.

Nu er det ikke min Mening, at alt kan opnaas blot ved Ændringer i administrative eller politiske Styreformer. Enhver Regeringsform staar og falder tværtimod efter min Mening med, at der bag den og over den staar Mænd, som ikke alene er kloge, men ogsaa gode, og Karakterer, som sidder inde ikke alene med Dygtighed, men som ogsaa elsker Retfærdigheden og hader Uretfærdigheden. Men et Selektionssystem til Udvælgelse af de til enhver Tid bedste Aander blandt de videnskabelige Begavelser kan bidrage meget til, at Universitetet og dets Administration efterhaanden kan komme til at raade over saadanne Mænd i saa stort et Antal og paa saadanne Pladser, at Misbrug ialtfald som de, der er skildrede i det foregaaende, fremtidig vil være saa godt som umulige.

Hertil tjener formentlig det nugældende svenske System

ved Embedsbesættelser ved Universiteterne i Sverige langt bedre end det danske. Ved en svensk Professorkonkurrence er det praktisk talt ugørligt at afgive en Indstilling som den, der under 15. Maj er forfattet af Triumviratet Birck, Warming og A. Nielsen, endsige trumfe den igennem uden Hensyn til Ansøgnernes vitale Interesser og deres berettigede Indsigelser. I Sverige maa ethvert Medlem af det sagkyndige Udvalg afgive et udførligt Votum over hver enkelt af Ansøgerne, hvorved han maa gaa nøje ind paa alle Hovedværkerne i vedkommende Ansøgers Produktion, og da navnlig, hvis han har noget at indvende. Alle disse Separatvota forelægges derefter enhver af Ansøgerne, som paa deres Side har Ret til, under en rummelig Frist ¹⁾, ikke alene at imødegaa en uretfærdig Dommerkritik, men endogsaa at gøre Dommerens egen Produktion til Genstand for Modkritik ²⁾. Lad os til den læge Læsers Forstaaelse tænke os dette System anvendt paa det foreliggende Tilfælde. Da havde hver af de Herrer Professorer Birck, Warming og A. Nielsen maattet afgive en udførlig Erklæring om hver af os fire Ansøgere. Det kan af en samvittighedsfuld Videnskabsmand ikke gøres paa mindre end gennemsnitlig ca. 4 Sider, saa at altsaa det sagkyndige Tremandsudvalgs Udtalelser om os ifølge det svenske System vilde blive et Aktstykke paa mindst 48 Sider. Saafremt der heri, som i nærværende Tilfælde, kunde paavises grove Overgreb og Uret overfor en eller flere af Ansøgerne, vilde disses Forsvar let kunne blive af et endnu større Omfang. Hele dette Materiale bliver derefter trykt og tilgængelig for alle, som har med Sagens Behandling eller Afgørelse at skaffe. Dokumentation ved Besættelsen af et svensk Professorat er derfor ofte en Bog paa ca. 100 Sider. Herimod kan ikke indvendes, at denne Fremgangsmaade gør Nybesættelsen af et Professorat til en langvarig Affære, der ofte strækker sig over et eller to Aar, thi

¹⁾ Den i den danske Forordning af 26. Juni 1918 givne Frist er illusorisk, dels paa Grund af sin Korthed (8 Dage), dels fordi der faktisk sjælden tages Hensyn til Ansøgnernes Indsigelser.

²⁾ Ansøgerne har endog Ret til ogsaa at kritisere hinanden indbyrdes.

det her til Lands raadende System borger, trods sin utrolige Overfladiskhed, ingenlunde for hurtig Behandling¹⁾. I de fleste Tilfælde gaar Sagen dog glattere, end Systemets Vidtløftighed skulde lade formode, thi netop selve den i Systemet liggende Mulighed for Ansøgerne for et eftertrykkelig Værn mod overfladisk eller usømmelig Behandling fra en eller flere Dommeres Side, nøder disse til stor Samvittighedsfuldhed og Forsigtighed. Thi overfor en dygtig og forurettet Ansøger kan ellers let Bladet vende sig, saa at Vedkommende uretfærdige Dommer selv ender paa Anklagebænken.

Hele dette Materiale med tilhørende Indstillinger forelægges derpaa Universitetskansleren, som staar frit i Henseende til, om han vil følge en af Indstillingerne eller vise hele Sagen tilbage til ny Behandling. Dette kan ske netop, saafremt Kansleren af hele det foreliggende Materiale har faaet det Indtryk, at en kvalificeret Ansøger er blevet enten forbigaaet eller forurettet. Og saaledes er det mer end en Gang i de svenske Universiteters Historie hændt, at en Mand, som var spændt ud eller fejtet tilside af de sagkyndige i første Omgang, er blevet Professor ved Sagens fornyede Prøvelse.

Paa denne Maade har man i Sverige søgt at sikre en objektiv Udvælgelse af de bedst mulige aandelige Kræfter, skærme Universitetet — Arnestedet for Sandhedens hellige Ild — mod ethvert Tilløb til Forfalskning af aandelige Værdier og i det hele værne det mod Overgreb af hvad Art nævnes kan, det være sig fra slægtsdynastiske eller politiske Indflydelser, fra Venner eller Fjender. Meget tyder da ogsaa paa, at dette er lykkedes i vort Naboland, naturligvis med de Forbehold, der klæber ved alt Menneskeværk, og som altid vil gøre det vanskeligt at realisere ogsaa vort eget ærværdige Universitets stolte og skønne Valgsprog. Det er det, som staar under den store Ørn ovenover Universitetets Port: »*Coelestem adspicit lucem*«,

¹⁾ Saaledes har jo netop den Professoratsbesættelse, som er Anledningen til Udgivelsen af dette Skrift, strakt sig over et Aar, skønt der ikke er foretaget andet »Arbejde« i Sagen end fire Fakultetsmøder og Affattelsen af den ofte nævnte »sagkyndige« Indstilling paa to Sider.

hvilket jo betyder, at Ørnen, som den højtsvævende Aands jordiske Symbol, skuer op imod Sandhedens himmelske Lys. Men jeg husker endnu det sarkastiske Smil, der skinnede paa gamle Professor *Høffdings* Sokratesansigt, da han i mit Rusaar 1897 kommenterede denne Indskrifts Betydning, idet han tilføjede: »Det er maaske derfor, at Ørnen er sat uden for Universitetets Port«.

BILAG A.

N. T. H. Jnr. 608/1921. ¹⁾

Fremlagt i utvalg 21/4 —21, sak 103.

Bedømmelseskomiteén for Professoratet
i socialøkonomi, finansvidenskap og retts-
lære ved Norges Tekniske Højskole.

Dateret Trondhjem, 8. april 1921.

Til

Professorraadet.

Til det ledige professorat i socialøkonomi, finansvidenskap
og retslære ved Norges Tekniske Højskole har meldt sig fire
ansøkere, nemlig:

.....
.....

Dr. polit. *K. A. Wieth-Knudsen*, Kjøbenhavn.

Dr. phil. *Charles E. Stangeland*, Amerika.

Komiteéns socialøkonomiske sakyndige medlemmer profes-
sor, dr. Birck, professor, dr. Heckscher, professor, dr. Jæger og
direktør Rygg tillater sig herved å avgi følgende fellesuttalelse
om de gjenstående ansøkeres kompetens. Professor Birck og
professor Heckscher henviser desuten til sine vedliggende, sær-
skilt avgivne vota:

..... Begge de øvrige ansøkere, dr. Wieth-Knud-
sen og dr. Stangeland har levert arbeider av selvstendig viden-
skabelig verdi. Efter de foreliggende skrifter og opplysninger om
lærervirksomhet o. s. v. anser vi dem begge kompetente til å

---

¹⁾ Af denne Indstilling er udeladt de Stykker, som ikke vedrører Prof.
Wieth-Knudsen.

overta den ansøkte professorstilling. Vi kan dog ikke være i tvivl om, at vi må sette dr. Wieth-Knudsen foran dr. Stangeland, både med hensyn til videnskabelig originalitet og talent og med hensyn til omfanget og betydningen av den videnskabelige produksjon. Det eneste videnskabelige arbeide av selvstendig betydning som foreligger fra dr. Stangelands hånd, er nemlig hans doktoravhandling: »Pre-Malthusian Doctrines of Population«. Dette arbeide er et meget verdifullt bidrag til befolkningslærens historie og viser tydelig forfatterens utmerkede videnskabelige utdanning og samvittighetsfulle arbeidsmetode. Etter dette verk har imidlertid hr. Stangeland ikke hatt anledning til ytterligere å dokumentere sig som vitenskapsmann.

I modsetning hertil kan dr. Wieth-Knudsen støtte sig til en overordentlig rikholdig og mangesidig vitenskapelig produksjon, som bærer vidnesbyrd om et frodig vitenskapelig talent. Vi anser det for overflødig å ingå på nogen nærmere bedømmelse av dr. Wieth-Knudsens skrifter, idet vi både med hensyn til deres vitenskapelige fortrinn og mangler i alt vesentlig kan slutte oss til den utførlige utredning som er levert af professor Heckscher. Vi tilføier blott at dr. Wieth-Knudsen ved konkurransen om det ledige professorat i nationaløkonomi efter professor W. Scharling ved Kjøbenhavns Universitet blev enstemmig erklært kompetent av den nedsatte bedømmelseskomité, hvorav undertegnede professor Jæger var medlem.

Dr. Wieth-Knudsens kompetanse som økonomisk vitenskapsmann synes os ganske utvivlsom, og vi kan ikke i den omstendighed at der også påhviler den vordende professor undervisningsplikt i rettslære se nogen grunn til ikke å anbefale ham til det ledige professorat. Den nevnte undervisning i rettslære er nemlig av rent elementær natur og må med det antall timer, som kan ofres på den, for en vesentlig del innskrenkes til meddelelse av det positive lovstoff på visse for det økonomiske liv særlig viktige områder. Vi tviler ikke på at en vitenskapsmann med dr. Wieth-Knudsens mangesidige begavelse og energi vil formå å overta denne elementære undervisning i rettslære og tilrettelægge det nødvendige juridiske stoff, selv om han ikke har kvalifisert sig som juridisk vitenskapsmann.

I henhold til hvad vi her har anført, tillater vi oss å anbefale, at dr. polit. *K. A. Wieth-Knudsen* ansettes i det ledige professorat i socialøkonomi, finansvidenskap og rettslære ved Norges Tekniske Højskole.

Komitéens medlem, professor Heje, anser sig ikke kompetent til å kunne uttale sig om ansøkernes videnskapelige kvalifikasjoner, men må herom henvise og henholde sig til hvad av komitéens øvrige medlemmer er fremført. Som det vil sees er såvel dr. *Wieth-Knudsen* som dr. *Stangeland* funnet videnskapelig kompetente til å kunne overta professoratet, dog således at dr. *Wieth-Knudsen* i denne henseende bør stilles foran.

Ennskjønt professor Heje vilde være tilbøilig til å legge nogen vekt på, at dr. *Stangeland* er født av norske foreldre og skal kunne beherske det norske sprog, finner han dog å måtte slutte sig til komitéens øvrige medlemmer om å anbefale dr. *Wieth-Knudsen* utnevnt i embedet. Når så skjer er det under særlig hensyn til hvad foran er nevnt om dr. *Wieth-Knudsen*s videnskapelige fortrinn samt forøvrig til, at denne ansøker neppe står norske forhold synderlig mere fjernt enn dr. *Stangeland*, der også er opvokset, utdannet og hittil har arbeidet udelukkende i fremmed land.

(sign.)

Oskar Jæger.

Eli Heckscher.

L. V. Birck.

Heje.

N. Rygg.

BILAG B.

Minimell, hvis Resultat var Høvedet Næringss gode
Afhængig om Brevet.
og jeg leverer kun hans Sekretshandling. The-Minimell
Speknes of Population. • Men alle Artyge skriver jeg
saa færdig, bære i videnkabely Mette, i dæm
og i at Hævedet om en anden og fjerde Brevet,
at den slægt for ham bærstærkt til Professorat.
Om hans Brev som dæm ved jeg indt, of hans
• Hæve færdig, at han for færdig at have
megen Mærkelighed.

Mit Brev gaar de ud paa, at bage de
neunte Brevet er færdig bærstærkt men at B.
Stangeland for færdig. Hæve de andre Brev
i Tiden skule sive B. Hæve Hævedet som
den bærstærkt af de to, skal jeg gerne skule mig
til dæm bærstærkt paa den Bærstærkt, at en
Hævedet om B. Stangeland Hævedet, som
den nær kun til Hæve, færdig kan jeg
skule sive Bærd ved et of de amerkaner
Minimell

London d. 23 December 1822

W L Pock

Ud Formand for Besindelseskomiteen for Brevet
af et Professorat ved Norges tekniske Højskole.
Minimell Professor B. Brev omker som Mædder
af den tekniske Besindelseskomiteen for Besindelsen af
Professorat i Nationaløkonomi og Relatore ved Norges
Tekniske Højskole at afgive følgende Brev:

Hæve jeg bærstærkt mig til de af mig til Brevet
for neunte Højskole færdig Besindelseskomiteen of de færdig
Kandidaters Artyge og Hæve, skal jeg indbringe mig
til at erklære, at efter mit Brev kan det sive være
færdig at ombyde Brevet Stangeland og
Mædder Hævedet, skal der skal et stille sive
Forringer som stilles for at opnaa en Professorat
ved de tekniske Universiteter.

B. Hæve Hævedets Færdig er indbringe
of hans Brev om Relatore, Hævedet og Hævedet
og Brev til med Relatore kort bærstærkt at sive sig ind
i nye Brev, men i noget mindre Grad om en
skat of sive sive Hæve mest færdig Artyge
er hans Hævedet om Brevet, der sive
da alle Brev, Sekretshandling om i mange Hævedet
et færdig Artyge, men hans sive Artyge har
alle sive arthens og har det bærstærkt et noget
forhævedt Brev og sive sive af Hævedet for Hævedet
Hævedet of hans Færdig og Hævedet Hævedet.
Brev. Hæve har den bærstærkt et Brevet paa Hævedet

BILAG C.

(Udateret).

Dr. Wieth-Knudsen.

Dr. Wieth-Knudsen har som Bureauchef i det internationale Landbrugsinstitut udarbejdet forskellige Afhandlinger, hvori han viser sig som en fremragende Bureau-Statistiker; i andre Afhandlinger, f. Eks. om den svenske Kvægassurance, viser han sig fortrolig med den højere Mathematik; i en iøvrig meget uretfærdig Anmeldelse af Westergaards Statistik aabenbarer han ihvertfald Kendskab til den teoretiske Statistik og dens Metoder. Hans bedste teoretiske Værk er utvivlsomt hans Ungdomsarbejde om »Vexelkurser«, der efter mit Skøn var dadelløst. I hans »Landbrugsreformerne i Rusland« saavel som i hans »Verdenspolitiske Kriser« viser han en god pædagogisk Evne til at føre sin Læser ind i socialpolitiske Emner. Da Forfatteren ikke kan Russisk og ei heller har været i Rusland, er hans Arbejde selvfølgelig andenhaands, ligesom det jo er præget af hans stærke Sympati for det russiske Bureaukrati¹⁾.

Hans »Formerelse og Fremskridt« viser hans Fortrin og Fejl: en æggende, til Modsigelse kaldende Fremstilling, et broget Kendskab til praktiske Forhold i Europa, en Dristighed til at gaa mod rodfæstede Anskuelse, og en velgørende Fjernhed fra de Livsanskuelse, der siden 1870 er blevet ortodoxe i Norden, han er forsaavidt en Reaktion mod det 19. Aarhundredes Grundopfattelse; paa den anden Side er han ensidig og lidenskabelig og mangler den Objectivitet, Videnskabsmænd burde have; i den nævnte Bog overser han det Element, at naar en Samfundsklasse som Arbejderne eller Bønderne naar en Mellemstands Levelfod, fristes den, for at holde denne, til at ind-

---

¹⁾ Sammenlign hertil Kommentarer ovenfor Side 45 og 48.

skrænke Børneavlen, en Forklaring, der er tilstrækkelig med Hensyn til den aftagende Fødselshyppighed i Frankrig og de engelske Kolonier ¹⁾). Professor Fahlbech, der syntes godt om hans Forfatterskab, kritiserede hans statistiske ²⁾ Metode i denne Bog ret stærkt; paa den anden Side kan han sige fortræffelige Ting; han er vistnok den første nordiske Forfatter, der har gjort opmærksom paa, at Frankrigs tilsyneladende Rigdom bestod i, at Folket ikke anbragte nydannet Formue indenfor Landets Grænser, men eksporterede den, og paaviste med Frankrig som Eksempel, at Middelstandsdyder, naar de blev almindelige, kunde blive skadelige nationalt set.

Som Leder af et statsvidenskabeligt Seminarium har han sammen med sine Studenter udarbejdet en god Monografi om Petroleum.

Da jeg sammen med Direktør Emil Meyer stemte for at indstille ham til Professor ved Københavns Universitet, anser jeg ham ogsaa for egnet til Lærestolen i Trondhjem; mit Valg vakler efter de to Doctores Antecedentia mellem Stangeland og Wieth-Knudsen.

Ærbødigst

(sign.) *L. V. Birck.*

¹⁾ Ganske hen i Vejret; jeg har jo tværtimod ofret dette Spørgsmaal et helt Kapitel i den nævnte Bog. Den citeres da ogsaa i denne Sammenhæng rigtigt af Prof. Birck i hans 1927 udkomne Værk om »Den økonomiske Virksomhed«. Ansigt til Ansigt med Offentligheden tør Prof. Birck altsaa ikke »benægte Fakta«, men bag min Ryg aflægger han her falsk Vidnesbyrd imod mig.

²⁾ I Originalen staar: »statiske«.

BILAG D.

Udvalgsindstilling om Ansøgerne om det ledige statsvidenskabelige Professorat.

Undertegnede er af Fakultetet udmeldt til at afgive Indstilling om Ansøgningerne til det ledige Professorat i Statsvidenskab. Der er 5 Ansøgere, nemlig fra cand. polit. Carl Iversen, cand. polit. Jørgen Pedersen, Dr. Wieth-Knudsen, Dr. Zeuthen og Dr. Svend Åkerman.

Flertallet, Birck og Warming, anbefaler at indstille Dr. Zeuthen. Vel er der nogen Tvivl om hans Evner som Lærer, men gennem hans omfattende Produktion indenfor Teorien, Socialpolitikken og Forholdstalsvalgmaaden m. m. faar man Indtryk af en Mand, der kan og vil gaa sine egne Veje, og hans socialpolitiske Afhandlinger samt et Par Monografier om Monopolpriser er uangribelige og særdeles tankevækkende.

Docent Åkerman er en udmærket Teoretiker. Men Kendskabet til danske Forhold letter i høj Grad Arbejdet ved Undervisningen, der ogsaa omfatter den anvendte Økonomi, og giver derfor efter Sagens Natur danske Ansøgere et Plus, som kun et betydeligt Forspring i andre Henseender vilde kunne opveje. Vel har det været meget forfriskende, at vi i 5 Aar har haft en Svensker; men netop fordi vi lige har haft en fremmed, finder vi det ikke rigtigt overfor lovende Danske atter at tage en saadan; og det forfriskende ved at have en fremmed, taber ved Gentagelsen.

Overfor Dr. Wieth-Knudsen anerkender vi det inciterende i hans Fremstilling og hans Interesserethed paa mange af Aandslivets Omraader; men vi kan ikke se bort fra, at hans Indstilling til Problemerne ofte er mere lidenskabelig end videnskabelig. Hertil kommer, at han ikke har beskæftiget sig saa meget med Nationaløkonomiens Teori, som det efter vor Studieordning er ønskeligt, og det kan ikke ventes, at en Mand paa 52 Aar vil kunne ændre sin Interesse og Indstilling i denne Henseende.

Cand. Jørgen Pedersens hidtidige Produktion er lovende, men ikke saa stor, at der kan være Tale om at antage ham uden Konkurrence. Og hans Disputats, som vi nu har haft Lejlighed til at læse i Manuskript, staar m. H. t. Selvstændighed afgjort tilbage for Zeuthens, hvorfor vi finder det usandsynligt, at han vil kunne besejre denne, jfr. ogsaa de statsvidenskabelige Professors Indstilling om hans Doktordisputats.

M. H. t. cand. Iversen har vi haft Lejlighed til at bemærke hans udmærkede Lærerevner og hans dadelløse Fremstillings- evne. Men det maa siges, at hans Guldmedailleafhandling mere peger hen paa et gengivende end et nyskabende Forfatterskab. Han er den yngste af Ansøgerne, og hans lovende, men ikke omfangsrige Produktion giver os ikke Midler til at se, hvilke Evner han vil kunne aabenbare m. H. t. Selvstændighed. Den Disputats, han arbejder paa, kan ikke ventes færdig foreløbig.

Mindretallet, Axel Nielsen, kan slutte sig til ovenstaaende Udtalelser om Wieth-Knudsen og Åkerman, men maa for sit Vedkommende nære store Betænkeligheder ved Dr. Zeuthens Ansættelse, idet hans Evner som Lærer, efter alt hvad der fore- ligger, ikke er betydelige; dette forekommer mig ogsaa bekræf- tet gennem hans Doktordisputats, idet denne Bog savner den faste Opbygning, en Forfatter med pædagogiske Evner uvilkaar- lig vilde have givet et saadant større Arbejde. Jeg anerkender fuldtud Dr. Zeuthens øvrige Kvalifikationer og maa ogsaa mene, at hans Produktion viser saadanne videnskabelige Evner, at den kvalificerer ham til Ansættelse i det paagældende Embede, lige- som hans Arbejder jo ogsaa er saa langt flere end de to An- søgeres, cand. Jørgen Pedersen og Carl Iversen. Det er saa- ledes min store Tvivl med Hensyn til Dr. Zeuthens Læregaver, der har gjort, at jeg ikke har kunnet tiltræde ovenstaaende Ind- stilling, og jeg maa derfor, under Henviisning til, at vi alle anser saavel Jørgen Pedersen som Carl Iversen som lovende, mene, at det naturligste under disse Forhold vil være at afholde Kon- kurrence mellem de tre Ansøgere, Dr. Zeuthen og candd. Jør- gen Pedersen og Carl Iversen.

København, den 15. Maj 1930.

(sign.) *Axel Nielsen.*   *L. V. Birck.*   *J. Warming.*

BILAG E.

Trondhjem, d. 21. Maj 1930.

Til

Det rets- og statsvidenskabelige Fakultet,
Københavns Universitet.

Iforgaars modtog jeg her den under 15. Maj af Professorerne A. Nielsen, L. V. Birck og J. Warming til det Rets- og Statsvidenskabelige Fakultet ved Københavns Universitet afgivne Indstilling vedrørende Besættelsen af det ledige Professorat i Statsvidenskab. Ifølge den Ansøgerne i Prøf. 4 i Anordningen af 26. Juni 1918 hjemlede Ret til Imødegaelse af saadan Indstillings Motivering eller Resultater, skal jeg tillade mig at bemærke følgende:

Denne Indstilling bestaar for mit Vedkommende af 7 Linier, der indeholder i det mindste to Usandheder, nemlig, at jeg ikke skulde have givet mig tilstrækkeligt af med Nationaløkonomiens Teori, samt at min Indstilling til Problemerne ofte skulde være »mere lidenskabelig end videnskabelig«. Hverken Udvalgets Flertal eller Mindretal gør det ringeste Forsøg paa at dokumentere disse Paastande, som jeg tilbageviser som urigtige, den sidste tillige som fornærmelig. Endnu uheldigere er Indstillingen dog ved, hvad den fortier, nemlig de videnskabelige Meriter, som i Fakultetets Øjne eventuelt kunde opveje den Kendsgerning, at jeg er den ældste af Ansøgerne, for saa vidt dette skulde være en Mangel. Da det imidlertid ligger mig fjernt at ville fremhæve min Virksomhed paa andres Bekostning, skal jeg i det følgende indskrænke mig til at nævne de af Indstillingen fortiede Fakta vedrørende min videnskabelige Løbebane, som objektivt kan konstateres, men som Fakultetets øvrige Medlemmer ikke kan forudsættes at være vidende om.

Efter Erhvervelsen af Doktorgraden i 1908 søgte jeg samme Efteraar den efter daværende Kontorchef i Statistisk Bureau J.

Warming ledige Post som Docent ved Landbohøjskolen. Jeg fik da ogsaa en Flertalsindstilling paa 4 af det nedsatte Bedømmelsesudvalgs 6 Medlemmer, medens et Mindretal paa 2 (hvoraf den ene netop var J. Warming) holdt paa daværende Assistent ved Statistisk Bureau K. Riis-Hansen. Skønt baade Lærerraad og Direktør fulgte Flertalsindstillingen, blev Riis-Hansen dog udnævnt af Ministeren (Anders Nielsen). Under Hensyn til, at jeg havde baade Universitetets Guldmedalje og Doktorgraden, men Riis-Hansen ingen af Delene, følte Uretten saa stor, at Ministeriet blev tvunget til at offentliggøre de to Indstillinger i »Berlingske Tidende« (28. Nov. 1908). Det viste sig da, at Mindretallet havde fædet mig paa Tvivl om mine pædagogiske Evner, medens Riis-Hansen formentlig havde dokumenteret sine i Egenskab af J. Warmings Vikar netop ved Landbohøjskolen.

Denne ulykkelige Hændelse slog mig ud af min Løbebane og tvang mig til Udlandet, skønt det altid har været mit højeste Ønske at opnaa en Stilling i mit Fædreland. Støttet af mine Sprogkundskaber (det fremgaar af mine selvstændig paa tysk og fransk forfattede Arbejder, at jeg skriftlig behersker begge disse Sprog næsten som mit Modersmaal) fik jeg en af de 7 Poster som Kontorchef ved det da nyoprettede internationale Landbrugsinstitut i Rom, hvortil der var ikke mindre end 1200 Ansøgere. Under min Ansættelse der skrev jeg i de følgende 5 Aar 12 større Afhandlinger om international Økonomi og Statistik i Institutets Publikationer, hvoraf jeg redigerede Afsnittede Landbrugs-Kooperation og Agrarpolitik, samt min Bog »Bauernfrage und Agrarreform in Russland«, Leipzig 1913. Samme Efteraar vendte jeg tilbage til mit Fædreland.

Det nævnte tyske Værk var en udvidet Udgave af den Bog, »Hovedtræk af Landboreformerne i Rusland«, som jeg i November 1911 havde fremlagt ved Konkurrencen om Professoratet (efter W. Scharling) i Statsvidenskab ved Københavns Universitet. Mine Medbejlere var bl. a. nærværende Udvalgsmedlemmer J. Warming og A. Nielsen. Professor Birck var Medlem af Bedømmelseskomiteén, og ifølge hans mundtlige og skriftlige Meddelelser til mig umiddelbart efter Konkurrencen var det heller ikke dengang rent videnskabelige Grunde, som spillede mig

Sejren af Hænde, men lidenskabelige Stridigheder indenfor den 9 Mand stærke Bedømmelseskomité. Den endelige Eenstemmighed omkring A. Nielsen var derfor, ifølge Prof. Bircks Referater, mere af formel Natur, og de udenlandske Fagmedlemmer beholdt mine Pr stasjoner i saa god Erindring¹⁾, at det norske Medlem (nuværende Professor Jæger ved Oslo Universitet) samt Professor Birck senere (1919) opmuntrede mig til at søge det her ved Norges Tekniske Højskole oprettede Professorat i Socialøkonomi, Finansvidenskab og Retslære. Bedømmelseskomitéen bestod, foruden af disse to Herrer, af Professor Heckscher i Stockholm, Direktør Rygg for Norges Bank samt Højskolens daværende Rektor Heje. Sagen trak længe ud, men Komitéen indstillede mig eenstemmigt, og jeg blev da udnævnt 26. Oktober 1921. For Fuldstændigheds Skyld bemærker jeg, at jeg i 1919 efter Riis-Hansens Afgang fra Landbohøjskolen søgte og fik det Lektorat, som jeg ifølge Warmings og hans Kollegas Indstilling ikke kendtes værdig til 10 Aar f r. Fra min Hjemkomst fra Italien 1913 og indtil 1919 maatte jeg ernære mig væsentlig som udenrigspolitisk Skribent, da bl. a. Verdenskrigen stængede andre Udveje til at forsørge min Familie.

Da der saaledes aldrig har været rejst Tvivl om mine videnskabelige Kvalifikationer, men i det højeste om mine pædagogiske Evner (dog kun i n d e n jeg fik Lejlighed til at lægge disse for Dagen), vil man ikke nægte mig den Oprejsning at citere en Artikel om min Virksomhed her, som i Forfjor blev karakteriseret af Redaktøren for det herværende Studenterorgan »Under Dusken« (1928, S. 6) i følgende Ord:

»Det studentene skatter ham mest for er hans pædagogiske evner. De er fenomenale. Hans fremstilling er livlig og fengslende, ja ofte rent spennende. Hans vid krydrer alltid stoffet, selv den tørre rettslære blir underholdende og morsom. Skj nt han — som den kampens mann han er — skriftlig ikke er redd for   sette sine meninger på spissen,

¹⁾ Denne Linie er omredigeret siden Fremsendelsen til Fakultetet d. 21. Maj. Sammenlign ogsaa Prof. Bircks egen Fremhævelse (i Bilag C) af, at han ved Professorkonkurrencen i København 1911 sammen med Kontorchef Emil Meyer stemte for mig.

passer han altid på å være objektiv i sine forelesninger. Hans elskverdighet og imødekommenhet overfor studentene er stor. For å gi svar på et stillet spørsmål utarbeider han gjerne en ekstraforelesning. Så intenst blir studentene revet med av hans foredrag at det har hendt de impulsivt har gitt ham bifall efter forelesning. Og den interesse Wieth-Knudsen skaper hos studentene for økonomi og sociale spørsmål går såpass dypt at den vil komme til å gjenspeile sig i ingeniørens virke i det praktiske liv senere. Derfor vil hele landets ingeniørstand med tiden bli ham takk skyldig herfor«.

Min Lærergerning her ved Højskolen omfatter fortrinsvis netop Nationaløkonomi i lignende Omfang som det, der skal doceres for Juristerne af den kommende Professor i København. Dertil kommer Specialforelæsninger over Finansvidenskab, Sociologi og nu ogsaa Statistik ¹⁾, som jeg frivilligt har paataget mig efter Opfordring fra Højskolen. Min Stilling her har ogsaa givet mig den videnskabelige Arbejdsro, som jeg, hidtil forgesves, søgte i mit Fædreland. I de sidste 8 Aar har jeg saaledes fuldført de 6 i min Ansøgning nævnte større Arbejder (foruden adskillige mindre Afhandlinger), samt i Forening med herværende Assistent ved Højskolen, Ingeniør *E. Einarsen*, desuden et stort Arbejde om Europas Kornforsyning med særlig Henblik paa Kornmonopol-Spørgsmaalet. Endelig arbejder jeg paa en fuldstændig Fremstilling af Økonomiens Teori, som jeg systematisk har samlet Stof til i 10 Aar, og som efter Planen skal være færdig om to Aar.

Det har da heller ikke skortet paa udenlandsk Anerkendelse af mine videnskabelige Evner og Arbejder. I Anledning af min Ansøgning om Professoratet her 1919 skrev saaledes Professor *Lujo Brentano* i München (bekendt som en af Europas mest ansete Nationaløkonomer) i en officiel Erklæring til Ministeriet her, at jeg efter hans mangeaarige Kendskab til mig at dømme vilde være en Pryd for en hvilken som helst Højskole i Europa.

¹⁾ At jeg kunde overtage ogsaa dette Fag, skyldes den Specialuddannelse paa dette Omraade, som jeg i sin Tid gennemgik hos Thiele og Westergaard ved Københavns Universitet.

I 1922 holdt jeg (med Støtte af Rask-Ørsted Fondet) efter Indbydelse fra Hessens Tekniske Højskole Gæsteforelæsninger ved denne i Darmstadt. I 1926 efterkom jeg paa indtrængende Opfordring Indbydelsen til at holde Foredrag paa den første internationale Sexolog-Kongres i Berlin. Den er gentaget til 2den Kongres, som afholdes i Sommer i London. I 1927 blev jeg kaldet til Medlem af det herværende kongelige norske Videnskabers Selskab; samme Aar blev jeg udnævnt til Medlem af Bedømmelseskomiteén ved Besættelsen af et Professorat i Nationaløkonomi ved Oslo Universitet, og Aaret efter modtog jeg gennem den danske Gesandt dér Ridderkorset, ikke som dansk Konsul (hertil udkræves 12 Aars god Tjeneste), men for videnskabelige Fortjenester i Ind- og Udland.

Overfor disse Fakta vil enhver uheldet forstaa, at Indstillingens Omtale af mig ikke indeholder nogen Bedømmelse, men kun en ganske misvisende Kritik, som jeg saameget mindre har gjort mig fortjent til, som jeg tværtimod havde vist Udvalgsmedlemmerne den store menneskelige Tillid endnu en Gang at lægge min Skæbne i Hænderne paa Landsmænd, som før paa forskellig Vis har underkendt mig. Jeg forbeholder mig nærmere at godtgøre dette.

Man vil ifølge foranstaaende og efter hvad der er passeret sikkert forstaa, at denne Tillid nu er saa dybt rystet, at det redeligste vilde være, om de 3 Udvalgsmedlemmer frivilligt erklærede sig inhabile i hvert Fald i Forhold til mig, og overlod hele denne Sag til uvildige og fremragende Forskere i Ind- og Udland. Hvis ikke dette nu sker, tillader jeg mig at anmode det Rets- og Statsvidenskabelige Fakultet om at rette en saadan Henstilling til de nævnte 3 Herrer. Subsidiært maa jeg ihvertfald forlange, at Udvalgsmedlemmerne fremsætter en grundig Vurdering af alle Hovedværkerne i min Produktion¹⁾, sammenlignet med de andre Ansøgeres, med Paavisning af de Steder, hvori jeg efter deres Mening skulde have tilsløret den videnskabelige Sandhed af »lidenskabelige« Grunde. Naar en saadan Redegø-

¹⁾ En fuldstændig Fortegnelse over disse Arbejder (14), samt de vigtigste Afhandlinger (ca. 30), skal snarest blive fremsendt som Bilag til denne Redegørelse. [Se her Bilag G.]

relse atter forelægges mig, skal det nok vise sig, at Beskyldningen er falsk og falder tilbage paa dem, som har affattet og underskrevet den foreliggende Indstilling.

Tilslut beder jeg det Rets- og Statsvidenskabelige Fakultet forstaa og tage noget Hensyn ogsaa til den Omstændighed, at dersom denne uretfærdige og let-færdige Indstilling ikke tilbagevises, da vil den være egn et ikke alene til for bestandig at stænge mig ude fra Danmark, men ogsaa til at ryste den Ansæelse, som jeg i 8 Aars haardt Arbejde har erhvervet mig her i Norge, hvor en Dansk som bekendt nu har vanskeligere ved at finde Fodfæste end nogensinde før. At d'Herrer ikke for m a a r at undergrave ogsaa denne Position, er ikke deres Skyld.

Ærbødigst

(sign.) K. A. Wieth-Knudsen.

BILAG F.

Trondhjem, d. 18. Juli 1930.

Til

Det Rets- og Statsvidenskabelige Fakultet

Københavns Universitet.

Skønt en juridisk Del af det rets- og statsvidenskabelige Fakultet i Møderne af 27. Maj og 2den Juni synes at have taget saa meget Hensyn til min Indsigelse af 21. Maj mod de statsvidenskabelige Professorers Indstilling af 15. Maj, som under de foreliggende Omstændigheder muligt, kan dette ikke siges om denne Indstillings Ophavsmænd. Særdels bemærkelsesværdigt er det, at de statsvidenskabelige Professorer ikke har kunnet retfærdiggøre deres usømmelige Indstilling vedrørende mig, og ikke heller har fulgt Henstillingen om, at de skulde fratræde som inhabile ved Behandlingen af denne Sag. Det fremgaar allerede af mit første Indlæg, at Hensyntagen til dette Krav var

en nødvendig Betingelse for min Deltagelse i en Konkurrence ved et Fakultet, hvis »sagkyndige« allerede i deres Indstilling røbede, at deres Holdning i Spørgsmaalet om Besættelsen af det ledige Professorat ikke kan begrundes ved saglige Motiver. Jeg har yderligere søgt at paavise dette i en til Undervisningsministeriet stilet Skrivelse af 11. (18.) Juli, bilagt med Kopi til Fakultets Dekanus, Prof., Dr. Birck.

At en saadan Indstilling overhovedet har kunnet afgives, skyldes fornemlig den Omstændighed, at Universitets-Dommerne i Danmark ikke, som f. Eks. i Sverige, har Pligt til at afgive udførligt begrundede Udtalelser om hver enkelt af Ansørgernes Hovedværker, med vid Adgang til Imødegaaelse, og Ret til Indgriben fra højere Instanser overfor ildesindede Universitetsklarer.

Dertil kommer det Uheld, at det rets- og statsvidenskabelige Fakultet denne Gang ledes af en Mand som Professor Birck, der ikke har undset sig for at udnytte Manglerne i vort Universitets Besættelsesordning til atter at snigløbe mig. Af Hensyn til den videnskabelige Redelighed ved vort Fakultet maa jeg derfor — uanset Spørgsmaalet om min Deltagelse i en Konkurrence — fastholde mit Forlangende om, at Prof. Birck som særlig hildet i denne Sag ikke alene udtræder af Bedømmelseskomitéen, men ogsaa unddrages enhver Indflydelse paa Besættelsen af det ledige Professorat.

Ærbødigst

(sign.) *K. A. Wieth-Knudsen.*

BILAG G.

FORTEGNELSE OVER PROF. DR. POLIT. K. A. WIETH-KNUDSEN'S VIDENSKABELIGE PRODUKTION

- I. STØRRE ARBEJDER. (Bogform, hvor ikke andet er angivet).
- A. Økonomiens Teori eller Historie, samt Grænsevidenskaber.
1. *Hovedtrækkene i Kapitalrentens Historie i Danmark siden Midten af forrige Aarhundrede.* Universitetets Prisopgave 1899—1900, belønnet med Guldmedaljen. (Manuskript ca. 200 Foli sider, med grafiske Bilag, i Universitetsbiblioteket i København).
  2. *Hvad kan man se af Vekselkurserne.* Socialøkonomisk Samfunds Skrifter, København 1902. (ca. 60 Sider).
  3. *Formerelse og Fremskridt.* En økonomisk-demografisk-biologisk Syntese, København 1908, 310 Sider (Doktor-disputats).
  4. *Hovedtræk af Landboreformerne i Rusland.* København 1911. Til Professorkonkurrencen ved Københavns Universitet 1911. (125 S.).
  5. *Bauernfrage und Agrarreform in Russland.* München und Leipzig 1913. (Stærkt udvidet Udgave af Nr. 4. 240 S.).
  6. *Mellemeuropas Krigsøkonomi.* København 1917. (126 S.).
  7. *Landbrugs-Prioritetsgældens Størrelse i forskellige Lande.* København 1920 (80 S.), trykt som Bilag til Betænkning, afgivet af Landbo-kommissionen af 1911.
  8. *Økonomisk-tekniske Afhandlinger.* Trondhjem 1922. (151 S.), hvoraf Halvdelen er to ny, Halvdelen tre tidligere ¹⁾ i »Nationaløkonomisk Tidsskrift« trykte Afhandlinger, nemlig:
    - a. Arvelighedsforskningen og Økonomien i Landbruget (1903).
    - b. Tysklands Strømveje (1905).
    - c. Kartelvæsen og Konsumentudbytning i Tyskland (1907).
  9. *Feminismen. En sociologisk Studie over Kvindespørgsmaalet fra Oldtid til Nutid,* København 1924 (206 S.). Svensk Udgave Uppsala og Stockholm 1924; udvidet tysk Udgave 1926; do. engelsk 1927, do. amerikansk 1929; fransk i Trykken.
  10. *Verdenshvalfangsten.* En økonomisk-teknisk Studie med særlig Henblik paa norske Forhold. (ca. 10 Ark). Manuskript i det danske Udenrigsministerium, København 1926.
  11. *Sociologiens Kvintessens.* Oslo 1927. (80 S.). Udvidet Udgave i Statsøkonomisk Tidsskrift. Oslo 1928.

¹⁾ De er derfor udeladt af Specialfortegnelsen II. nedenfor.

12. *Dansk Skattepolitik og Finansvæsen* fra Enevælde til Folkestyre. København 1928. (120 S.).
13. *Bevölkerungsfrage, Sexualmoral und Feminismus*. (Særtryk af »Geschlechtscharakter und Volkskraft«, Darmstadt 1929).
14. I Forbindelse med Assistent ved Norges Tekniske Højskole, Ingeniør *Einarsen*: Europas Kornforsyning med særlig Henblik paa Priser og Monopoler. (Manuskript, 200 S., er færdigt og skal udgives til Vinter) ¹⁾.

B. Andre Omraader.

15. *Danmark under Verdenskrisen*. (50 S.). Trykt som Manuskript, Priors Boghandel, København 1914.
16. *Verdenspolitiske Kriser*, København 1917. (280 S.). (Væsentlig udenrigspolitiske Tidsskriftartikler 1907—1916).
17. *Darwinismen i Likvidation*, København 1925. (59 S.).
18. *Den europæiske Musiks Skæbnetime*, København 1928. (65 S.).

II. MINDRE AFHANDLINGER.

NB. Heri er ikke medtaget saadanne, som er under $\frac{1}{2}$ Ark; ej heller mine talrige i Dagspressen offentliggjorte Artikler, selv om de behandler nationaløkonomiske Emner; jvfr. iøvrigt ovenfor. Ligeledes mangler der i nedenstaaende Fortegnelse flere, som jeg af Mangel paa Materiale og Tid ikke har kunnet faa med, og andre har jeg af samme Grund maattet citere efter Hukommelsen, saa at disse Meddelelser maa betragtes som foreløbige.

A. *Dansk eller Norsk.*

1. De svenske Forsikringslove af 1903. (Nationaløkonomisk Tidsskrift, København 1903).
2. Træk af de tyske Enkeltstaters Forfatningsforhold. (Nat. Tidss., København 1904).
3. Stridsspørgsmaal i det tyske Riges Enkeltstater. (»Det ny Aarhundrede«, København 1906).
4. Det statsvidenskabelige Studium i Tyskland. (Nat. Tidss., Kbhvn. 1907).
5. Kredit-Kooperationen i Italien. (Norsk Statsøkonomisk Tidsskrift, Oslo 1910).
6. Statistikens Teori. (Dansk Assurance. Kbhvn. 1915).
7. Dansk-Vestindiens Økonomi i historisk Belysning. (Dansk-vestindisk Samfunds Skrifter. Kbhvn. 1916).
8. Landboreformerne i Rusland. (Ugens Tilskuer. Kbhvn. 1918).
9. Bolshevismen. (Det nye Nord. Kbhvn. 1919).
10. Tysklands nye Grundlov. (Det nye Nord. Kbhvn. 1919).

¹⁾ Desuden udgav *A. Ussing* i 1915 en Studie (72 S.) »Petroleumspriser og Petroleumsforbrug« under min Redaktion, jvfr. Forordet dertil, ovenfor S. 50. Det var et Forsøg paa at indføre økonomiske Seminarstudier ved det rets- og statsvidenskabelige Fakultet i København. Det støttedes dengang af Professor Birck, men strandede væsentlig paa Professor A. Nielsens Modstand.

11. Tysklands Fredsøkonomi.
(Det nye Nord. Kbhvn. 1919).
12. Befolkningsspørgsmaalet i Europa før og efter Krigen.
(Norsk Statsøk. Tidss., Oslo 1922).
13. Kronestigningen og Prisfaldet i Norge og Danmark.
(Norsk Statsøk. Tidss., Oslo 1925).
14. Landboforholdene i Rusland.
(Norsk Statsøk. Tidss., Oslo 1927).
15. Formueskatten i Danmark og andre Lande.
(Pjece, 27 S., Kbhvn. Hasselbalch 1927).
16. Frivilligt Moderskab.
(Gads danske Magasin, Kbhvn. 1927).
17. Samfundøkonomiske Illusioner.
(Gads danske Magasin, Kbhvn. 1928).
18. Babelstaarnet. Polyteknisk Tidsskrift, København 1928).
19. a. Individ og Samfund. (Polyt. Tidss., Kbhvn. 1929).
b. Udvidet norsk (Landsmaal) Udgave (Syn og Segn. Oslo 1930).
20. Iagttagelseslære og Statistik. Trondhjem 1930.
(Manuskript til Udgivelse i Efteraaret).

B. *Fransk.*

21. La Consommation et la dépense alimentaire à Paris.
(Revue économique internationale, Bruxelles, 1907).
22. Coût de la vie à Paris depuis cinquante ans.
(Revue économique internationale, Bruxelles, 1908).
23. L'assurance du bétail en Suède et les nouvelles tables de mortalité des chevaux.
(Bulletin des Institutions économiques et sociales. Institut international d'agriculture, Rome 1911).
24. Le crédit foncier rural en Argentine.
(do. do. Rome 1911).
25. L'Etablissement du cadastre et l'organisation des livres fonciers et des registres hypothécaires en Danemark.
(do. do. Rome 1912).
26. La caisse rurale de Roumanie.
(do. do. Rome 1912).
27. L'organisation agraire en Russie, I—II.
(do. do. Rome, 1913—14).

C. *Tysk.*

28. Physischer Fortschritt der dänischen Bevölkerung.
(Pol. anthr. Revue, VI. Hildburghausen 1907).
29. Sterbekoefficient und biologischer Fortschritt.
(Pol. anthr. Revue, VII. Hildburghausen 1908)¹⁾.
30. Der Mensch (Arch. f. Rasse u. Gesellschaftsbiologie, München, 1911).
31. Die statistische Tätigkeit des internationalen Landwirtschaftsinstituts in Rom. (Statistisches Centralblatt, Dresden 1911).
32. Entwicklungsgeschichte des internationalen Landwirtschaftsinstituts in Rom. (Brentano Festschrift, München 1916).
33. Die Frauenfrage der Gegenwart.
(Verhandlungen des I. internationalen Kongresses für Sexualforschung. Berlin 10.—16. Oktober 1926, trykt Berlin 1928).

¹⁾ Samstedts »Rassenkreuzung und Fruchtbarkeit«, svarer til Kapitel IX i Disputatsen.

